

Llibre d'estil

v. 1.0

I. INTRODUCCIÓ.....	5
II. TIPOGRAFIA	7
III. ORTOGRAFIA	8
A. Signes ortogràfics genèrics.....	8
i. APÒSTROF (‘).....	8
1. <u>Preposició ‘de’</u>	9
2. <u>Article determinat singular (‘el’, ‘la’)</u>	9
ii. COMETES (‘ ’).....	10
1. <u>Indicacions generals</u>	10
2. <u>Críteris d’ús</u>	11
iii. GUIÓ CURT (–).....	13
iv. GUIONET (-).....	13
v. MAJÚSCULES	14
1. <u>Escrivim amb majúscula</u>	14
2. <u>No escrivim amb majúscula:</u>	15
vi. PARÈNTESES ()	16
B. Signes ortogràfics de puntuació.....	17
i. COMA (,).....	18
ii. PUNT (.).....	19
iii. PUNT I COMA (;)	20
iv. DOS PUNTS (:).	21
v. PUNTS SUSPENSIVS (...)	21
vi. SIGNES D’ADMIRACIÓ I INTERROGACIÓ (!, ?).....	22
IV. INICIALS, ABREVIATURES, SIGLES I SÍMBOLS	23
A. Inicials	23
B. Abreviatures.....	23
C. Sigles	24
D. Símbols.....	25
V. NOMBRES	26
A. Escripura numèrica	26
B. Escripura literal	27
C. Escripura de dates i hores	28
i. DATES	28
ii. HORES	29
D. Indicacions relatives a dates i horaris.....	30
VI. NOMS PROPIS	32
A. Críteris generals d’escripura de noms propis.....	32
B. Críteris particulars d’escripura de noms propis.....	33
i. NOMS PROPIS DE PERSONA (antropònims)	33
ii. NOMS PROPIS DE LLOC (topònims)	34
iii. NOMS PROPIS RESTANTS.....	35
iv. DUES INDICACIONS MARGINALS.....	36
C. Noms propis o títols?	37
VII. GENTILICIS.....	39
VIII. APUNTS DE LLENGUA	41
A. Lèxic.....	41
B. Morfologia	43
i. MORFOLOGIA NOMINAL	44
ii. MORFOLOGIA VERBAL	44
C. Sintaxi.....	45
i. QÜESTIONS GENERALS	46
1. <u>El condicional, ús i abús</u>	46
2. <u>Subjuntius estranys</u>	48
3. <u>Sobre verbs preposicionals</u>	49

4. <u>Qüestions de concordança</u>	49
5. <u>De pronoms i combinacions pronominals</u>	51
6. <u>'Qui', 'els qui', frases de relatiu substantives</u>	53
7. <u>Determinació i indeterminació, o el tot i la part</u>	53
8. <u>Tres preposicions i una locució conjuntiva</u>	56
9. <u>Expressions temporals: aspectes a tenir en compte</u>	57
10. <u>L'infinitiu temporal</u>	59
ii. QÜESTIONS PARTICULARS	59
1. <u>'altre', 'altres'</u>	59
2. <u>'el' neutre</u>	61
3. <u>'ell' i 'seu'</u>	62
4. <u>'es'</u>	65
5. <u>'ésser'</u>	66
6. <u>'estar'</u>	67
7. <u>'per' i 'per a'</u>	69
IX. APUNTS DE REDACCIÓ	71
A. Generals	71
i. REDACCIÓ PERIODÍSTICA	72
1. <u>Registre neutre</u>	72
2. <u>Frases lineals</u>	73
3. <u>Frases sòbries</u>	74
4. <u>Frases compostes</u>	75
5. <u>Incisos, frases extenses</u>	76
6. <u>Discreció retòrica</u>	76
7. <u>Frases plenes de sentit</u>	77
ii. INFORMACIÓ EN UN SOL BLOC	77
iii. PARTS D'UNA NOTÍCIA	78
1. <u>Titulars</u>	79
2. <u>Subtítols</u>	79
3. <u>Enunciat</u>	79
4. <u>Desenvolupament</u>	80
5. <u>Especials...</u>	80
iv. DADES CIRCUMSTANCIALS	80
B. Particulars	81
i. CONSTRUCCIONS VERBALS, PREFERIDES	81
ii. ACTIVACIÓ DELS PRONOMS	82
iii. TEMPS VERBALS DE LA NOTÍCIA	83
iv. INDICACIONS DE DATACIÓ	84
v. CITACIONS: DISCURS DIRECTE I INDIRECTE	84
vi. ÚS DE REFERENTS GRATUÏT	86
vii. BANALITZACIÓ DEL LÈXIC	87
viii. EUFEMISMES I VULGARISMES	88
ix. EXPRESSIONS QUANTITATIVES APROXIMADES	89
x. LLISTES	89
xi. TERMES ENLLAÇATS	90
C. 'Nomenclatura'	90
i. EL NOSTRE PAÍS	91
ii. ELS NOSTRES GENTILICIS	92
iii. ÚS DE 'CATALÀ'	92
iv. 'NACIONAL'	93
v. COMARQUES I PROVÍNCIES	93
vi. MUNICIPALITATS, LOCALITATS...	94
vii. 'GOVERN'	94
viii. ALGUNES DENOMINACIONS DE PAÏSOS FORANS	95

ix. CATALANITZACIÓ IMPROCEDENT	95
x. NORMALITAT EN LES DENOMINACIONS	96
D. Discurs equivalent	96
E. Exemples il·lustratius	97
i. PRIMER EXEMPLE	97
ii. SEGON EXEMPLE	99
iii. TERCER EXEMPLE.....	101
iv. QUART EXEMPLE	102
X. ÍNDEX LÈXIC I TOPONOMÀSTIC	105

I. INTRODUCCIÓ

De llibres d'estil, n'hi ha de menes i propòsits diferents, segons els interessos i les necessitats de promotors o usuaris. N'és una, la dels llibres d'estil periodístics, també diferents segons medis i mitjans.

De llibres d'estil periodístics, n'hi ha que prioritzen qüestions deontològiques. Exposen les normes de conducta professional i els criteris que els periodistes d'una empresa han de tenir en compte o que no poden preterir, l'orientació informativa d'un mitjà: de què s'hi ha d'informar, com i quan, els criteris de denominació sensible que s'hi han d'observar, les opcions tipogràfiques i redaccionals que el defineixen. Ara, la llengua..., la suposen.

Però és que, ara i ací, es pot suposar el coneixement de la llengua, oimés quan les generacions ensenyades en català no es distingeixen pas per un domini de la llengua millor que el de les precedents, privades d'escola catalana? Sigui com sigui, força llibres d'estil de la nostra àrea lingüística no solament no la suposen, ans n'esbossen models més o menys ajustats al sistema fabrià.

I tanmateix, aquestes pàgines volen suposar-lo, aquest coneixement. Seguint l'orientació lingüística general d'en Fabra i les propostes raonades que s'hi inspiren i la continuen, no senten la necessitat de qüestionar la bona feina feta; simplement hi remetent. Això vol dir que parteixen del coneixement d'aquest model i del disseny que el sustenta: el de bastir una llengua estàndard nacional, no pas regional, apta per a tot el domini lingüístic i aclarida de tota interferència innecessària, sobretot si en mina el sistema.

Conseqüentment i per damunt de tot, aquestes pàgines no tenen pas tant la intenció d'abordar el model o la gramàtica de la llengua, com la d'oferir uns criteris estilístics: redaccionals, terminològics, tipogràfics..., que dibuixin el perfil de la llengua periodística que es gesta a VilaWeb. Això no priva, certament, que alguns aspectes de llengua, especialment vulnerables o confusos, hi siguin recordats, amb el propòsit de seguir i prosseguir el model fabrià sense servilismes, però també sense renúncies.

La fita que aquests apunts s'imposen és de cercar uns patrons redaccionals, estilístics, i lingüístics, generals i coherents; tan generals, que hi cabés tota la llengua genuïna, i tan coherents que no detonessin. Uns patrons que fossin prou còmodes perquè els redactors de VilaWeb s'hi trobessin a pler, i prou rigorosos perquè no en sofrís la qualitat d'una llengua clara, feta de precisió i concisió, i genuïna; i que fos, essencialment i sobretot, obra dels redactors que hi participen.

Clara, que vol dir intel·ligible. Doncs bé, la intel·ligibilitat està en l'ordre expositiu. Una informació ordenada, amb tots els elements que en formen part ben travats i relacionats, val a dir: sintàcticament ben cenyits, generalment serà clara. En canvi, una redacció desordenada, confusa, no ho serà gairebé mai, tant se val que la sintaxi sigui elemental, i el lèxic, ínfim. Ara, l'ordre emana, en primera instància, de l'esperit del redactor: no hi ha manera d'expressar clarament una idea o una percepció confusa. Tan sols una idea clara té possibilitats d'expressar-se meridianament.

Feta de precisió, que vol dir exacta en els termes, en les frases i en l'ordenació d'aquestes frases. Un terme ambigu, vague o massa genèric perjudica la precisió i, de retop, la claredat d'un text. I no diguem una frase o un període ambigu. És allò del pa, pa i el vi, vi. Aquesta precisió ha d'ésser necessàriament crítica del desgavell de sinònims en cadena que prodiga el discurs informatiu dels nostres dies, perquè és sovint confusionari i frivolitza la llengua i... la comunicació.

Feta, també, de concisió, que exigeix l'ús dels recursos expressius estrictament necessaris i que defuig els sobers. Allò que es pot dir amb una sola paraula no s'hauria de dir amb dues. I allò que es pot dir amb una frase simple i recta, no s'hauria de dir amb una de complicada i obliqua, ni amb més d'una, simple o no. La concisió no dispersa i contribueix, doncs, a la claredat; la profusió, no.

Genuïna, que vol dir que es prefereixen, sense apocament, els recursos propis, sintàctics i lèxics. La genuïnitat contribueix, d'una banda, a la claredat perquè es basa en l'ús d'un fons comú sedimentat. D'una altra, ja que defuig la promiscuïtat, facilita la univocitat o, si més no, limita l'equívoc. I com que evita la supeditació de la llengua, no solament en manté el marc de referència que potencia la intercomprensió, ans també coopera a perpetuar-la (cosa important en una llengua petita i assetjada com la nostra) i a recuperar-la tant com calgui i convingui..

II. TIPOGRAFIA

Des del punt de vista diguem-ne tipogràfic les disponibilitats de VilaWeb són simples i, en part, tècnicament pre-determinades. A més a més, s'ha de tenir en compte que sobre pantalla força pòlisses ('fonts', en anglès) hi són de lectura ingrata, la negreta hi resulta excessiva, si hi abunda gaire, i la cursiva, imprecisa. El repertori de pòlisses i d'estils és, doncs, aquest:

1. text: pòlissa Verdana, rodona, 11 punts (article principal, 12), color negre (#000000);
2. vincles dins el text: Verdana, rodona, subratllada, 11 punts, color blavós (#3C569E);
3. titulars: Verdana, negreta, 14 punts (article principal, 19), color blavós (#3C569E);
4. subtítols: Verdana, negreta, 12 punts, color grisós (#7D7D7D);
5. recursos (vincles...): Verdana, rodona, 10 punts, color:
 - indicació de la mena de recurs: vermell (#CC0000)
 - vincle: blavós (#3C569E); a més, va subratllat.

A VilaWeb, no s'hi fan servir, per tant, ni cursives, ni versaletes, ni alguns altres estils, sinó tan sols la negreta i la rodona subratllada, als casos assenyalats, i la caixa alta en alguns títols o subtítols.

Dels paràgrafs, n'hi ha prou d'indicar-ne que, a portada, es justifiquen a l'esquerra, sense cap queixal a la primera línia, i se succeeixen sense cap línia en blanc. En canvi, a l'interior, s'espaien amb una línia en blanc intermèdia.

Les línies d'una llista s'introdueixen amb un guió (—)¹ seguit d'un espai en blanc, i se segueixen sense cap línia en blanc. Ara, la llista se separa amb una línia en blanc tant del text que la precedeix com del que la segueix:

- CiU, federació de Convergència Democràtica i d'Unió Democràtica
- ICV, coalició d'ex-comunistes i ecologistes...

¹ No pas un guionet (-), ni tampoc un guió llarg (—). Ara, a l'apartat de recursos, els vincles s'introdueixen amb el signe +, i els altres indicadors amb el signe #. Sigui com sigui, a portada, aquestes llistes s'haurien d'evitar.

III. ORTOGRAFIA

Allò que és objecte de l'ortografia, diguem-ne literal, no pot ésser matèria d'aquestes notes, entre més raons perquè és un dels coneixements mínims que se suposa de qualsevol redactor. A banda, com que potser no hi ha res de tan establert en gramàtica catalana com l'ortografia, els dubtes d'ordre general es poden resoldre repassant l'un qualsevol dels manuals d'ortografia publicats, i els d'ordre particular, consultant un diccionari.

Tot i amb això, hi ha qüestions, com la dels signes ortogràfics, que no tenen una aplicació unànime i que, per tant, convé d'abordar.

En aquesta proposta dividirem els signes ortogràfics en dos apartats: signes genèrics i signes de puntuació.

A. Signes ortogràfics genèrics

Incloem en aquest apartat tots els que no són de puntuació estricta i que es fan servir a VilaWeb:

- apòstrof (')
- barra (/ , \)
- claudàtors ([])
- cometes (' , “ , «)
- guió curt (–)
- guionet² (-)
- majúscules (A , B...)
- parèntesis ()...

Cal dir, tanmateix, que la barra s'hi fa servir molt rares vegades; per exemple, en noms o marques que en duen.

i. APÒSTROF (')

Els usos ortogràfics ja són coneguts. Ací únicament n'assenyalarem uns pocs aspectes, oimés que a VilaWeb sols es fan servir, tret de molt rares excepcions, les cometes simples ('), com diem més avall.

– D'apòstrofs n'hi ha de rectes i d'arrodonits. A VilaWeb, per imperatius tècnics, fem servir els rectes. (Més detalls, a l'apartat de les cometes, p. 10.)

– Cal evitar sempre la juxtaposició d'apòstrof i cometes; entre més coses, per evitar confusions

² El guionet és el signe amb què lliguem determinats mots composts i certs pronoms febles els uns amb els altres o amb el verb. També serveix per tallar un mot a fi de ratlla.

– Els decimals no se separen dels enters amb un apòstrof, sinó amb una coma; tampoc no s’hi separen els minuts de les hores, sinó amb un punt (més detalls, a les pp. 28-29).

El 56,24% no sap escriure la seva llengua (no pas: El 56’24%...);

El concert començarà a les 22.30 (no pas: a les 22’30).

1. Preposició ‘de’

– No l’apostrofarem, si ha de precedir unes cometes, ans cercarem un recurs alternatiu:

El president ha parlat sobre ‘Identitat i multiculturalitat’ (no pas ‘d’Identitat...’).

– Tampoc no l’apostrofarem davant noms (o mots) començats per ‘s’ seguida de consonant:

Ha vingut de Stuttgart amb avió.

2. Article determinat singular (‘el’, ‘la’)

a) Davant cometes

No hi apostrofarem ni ‘el’ ni ‘la’, ans evitarem la contigüitat d’apòstrof i cometes.

Va llegir el poema ‘Oda a Barcelona’ (no pas ‘va llegir l’Oda a B.’).

b) Davant mots començats per S+ consonant

‘El’ s’hi apostrofa, però ‘la’ no s’hi apostrofa:

Demà el València ha de jugar amb l’Stuttgart;

Un pont uneix la Staten Island amb Brooklyn.

c) Davant sigles

– Si es pronuncien com un mot, o s’hi poden pronunciar, s’aplica la norma general de l’apostrofació:

l’AGFA, l’IFA, l’OTAN, l’OVNI, l’UCE, l’URSS;

la FNAC, la SGAE, la INTERPOL, la UAB, la UNESCO, la UOC, la USAP...

el RACC, ‘el IEC’ (com ‘el iot’).

– Si es lletregen:³

+ ‘el’ i ‘la’ s’apostrofen, sempre que el primer so sigui vocàlic:

l’FBI (buró), l’IRPF (impost), l’MDT (moviment), l’SMI (sistema), l’SPD (partit);

l’FP (formació), l’LSD (dietilamida), l’NBC (companyia), l’ONG, l’SOC (societat), l’UHF (freqüència);⁴

³ L’article masculí o femení és determinat pel gènere del mot principal de la sigla.

el BBVA (banc), el PNB (producte o partit), el TNC (teatre);
la BBC (corporació), la CNT (confederació), la JNC (joventut), la TV3 (televisió);
la VHF (freqüència, no pas canal).

+ 'la' no s'apostrofa davant una I o una U inconfusiblement àtones:

la ICC (cambra, internacional de comerç), la IRC (creu, roja internacional);
la UCC (convenció, universal del copyright), la UGT (unió).

+ 'la' tampoc no s'apostrofa davant casos com 'AP-2' i similars, perquè en pronunciem discretament cada lletra (com els signes individuals d'un codi).

Hi ha cues a la A-7, i trànsit força fluid a la A-19

d) Davant nombres

– Si 'de', 'el' o 'la' s'han d'apostrofar davant un nombre escrit literalment, també s'hi han d'apostrofar, si s'escriu numèricament (amb xifres aràbigues o romanes, tant se val):

Va néixer l'11 d'abril, l'1 de juny;
S'inaugura l'XI Festival de Jazz.

– No és admissible l'ús de l'apòstrof quan un any s'escriu, abreujadament, amb les dues xifres finals:

COOB 92, i no pas COOB '92.

ii. COMETES (' ')

1. Indicacions generals

A VilaWeb solament es fan servir, en tots els casos (cos del text, titulars...), les cometes simples (' '), rectes (no pas arrodonides: ‘ ’) i verticals (no pas inclinades: ` `). Les dobles (“ ”) formen part del codi lingüístic de l'editora i poden tenir efectes no volguts. Per això no s'admeten, sinó en casos extrems. Tampoc no s'admeten les cometes angulars (« »).

L'editora de VilaWeb imposa cometes (i apòstrofs) rectes verticals (' '). Però hi ha processatexts (Word...) configurats de base per a produir cometes arrodonides (‘ ’). Així, doncs, perquè no hi hagi cometes de diversa mena en una mateixa pàgina, cal dotar el processatext d'una plantilla amb cometes (i apòstrofs) rectes verticals.

Com que, per norma, tan solament podem disposar d'un únic parell de cometes (les simples), convé de servir-se'n amb molta parquedat i evitar, per exemple, la inclusió de cometes dintre cometes i el contacte d'apòstrofs (que també són rectes!) amb cometes.

⁴ De fet, se sol escriure 'l'UHF' perquè s'hi sobreentén, erròniament, 'canal'. Però també sobreentenent-hi 'freqüència' s'ha d'escriure així perquè la 'u' inicial no és ben bé àtona.

Aquesta parsimònia és tant més recomanable que a VilaWeb no es fan servir, dintre el cos del text, ni la cursiva, ni la negreta, ni cap altre recurs tipogràfic de relleu.⁵

2. criteris d'ús

a) Van amb cometes:

- Mots propis de la llengua usats en sentit oblic o emfàtic:

Els veïns encara recorden els 'bons serveis' de la policia.

- Mots estranys a la llengua⁶ o formes dialectals o vulgars, que mai no han d'ésser gratuïts ni efecte de desídia, sinó sempre pertinents:

Aquest govern s'estima més el 'decretazo', que no el debat parlamentari,
La festa s'acabarà amb una 'mascletà'.

- Citacions, en la llengua que sigui:

'Ciudadans de Catalunya, ja sóc aquí',
'Morituri te salutant'.

- Els títols d'obres majors o menors: composicions musicals, peces teatrals, films, programes de ràdio o TV, serials, llibres, quadres, cançons, poemes...

'Rèquiem alemany', 'La Bohème', 'L'estaca';
'Terra baixa', 'Casablanca', 'Nissaga de poder';
'El quadern gris', 'La vaca suïssa';
'Resolguem dubtes', 'The lethal cost of freedom of expression in the Basque Country';
'La vicaria' de Fortuny.

- Títols o lemes de campanyes, congressos, exposicions, fires...

'Volem viure en català'; 'Educació i noves tecnologies'; 'Sagrada Família: pedres del Temple, roques dels temps'...

b) Van sense cometes:

- Noms de monuments, edificis, hotels, restaurants, bars, locals; teatres, cinemes...

Torres de Quart, Torres Bessones,
Hotel Majestic, la Punyalada, la Vinya,
Jamboree, Liceu, Imax...

⁵ Amb l'excepció dels vincles, que hi apareixen acolorits i subratllats.

⁶ L'ús de mots estrangers ha d'ésser sempre justificat, mai arbitrari, pedant, negligent..., i la inclusió de citacions en una llengua forastera s'ha d'evitar tant com sigui raonablement possible.

– Noms d'avions, aeronaus, navilis...

Spirit of St. Louis, Apollo XI, Titanic...

– Noms d'emissores televisives o radiofòniques; noms de publicacions periòdiques, de col·leccions editorials, de portals electrònics...:

Canal 9, Ràdio 4... ,
El Punt, Libération, Der Spiegel,
A tot Vent, la Cua de Palla,⁷ Raixa,
Google, VilaWeb, Yahoo!.

– Noms d'associacions, entitats, plataformes socials, companyies, marques...:

Petits Caramellaires del Baix Llobregat, Plataforma pel Dret de Decidir,
Asland, la Maquinista, Nestle, Lego.

– Noms de congressos, festivals, fires...:

Congrés Internacional de Medicina; Festival de Música de Torroella, Grec de Barcelona;
Saló de l'Automòbil, Sonimag...

– Àlies, designacions sintètiques, malnoms:

El Cara Cremada, el cas Formentera, les vaques boges...

– Citacions indirectes:

El conseller ha assegurat que el govern pactaria el projecte de llei amb tots els partits parlamentaris (no pas: 'el govern pactaria...').⁸

Si, per la raó que sigui, les cometes semblen indispensables, cal convertir el discurs indirecte en directe. Per exemple:

'El govern pactarà el projecte de llei amb tots els partits parlamentaris', va assegurar el conseller.

Observacions

– Quan, dins un text entre cometes, hi ha un mot, una expressió, una citació..., que també ha d'anar irremissiblement entre cometes, aquest mot, expressió o citació, s'enclourà entre cometes dobles. Això sí, cal vetllar perquè cap de les cometes interiors (dobles) no es juxtaponi a cap de les exteriors (simples).

⁷ L'article que acompanya els noms propis s'escriu i es contreu amb 'a', 'de' i 'per' com els altres: 'Pedrolo va ser el primer director de la Cua de Palla'; 'La novel·la 'Aloma' es va reeditar al Balanci' (no pas La Cua, a El Balanci).

⁸ En aquest cas, les cometes tan sols hi convenen per recalcar un terme o una expressió concreta: El cap de l'oposició afirma que l'acció de govern és 'irresponsable'.

'L'oposició faria molt bé de resoldre els "seus" problemes, abans de criticar els dels altres' (no pas 'Abans de criticar els problemes dels altres, l'oposició faria molt bé de resoldre els "seus"').

– Si un segment entre cometes, començat amb vocal, ha d'anar precedit de la preposició 'de', aquesta es deixarà íntegra, sense apostrofar, o se cercarà un altre recurs.

Vol musicar una selecció de versos de 'Idil·lis i cants místics'.

Vol musicar una selecció de versos de l'obra 'Idil·lis i cants místics'.

Però, si un segment semblant hagués d'anar precedit d'un article determinat, no l'apostrofarem, ans optarem per un recurs alternatiu.

L'obra lul·liana 'Arbre de ciència' és ara objecte d'un estudi detingut (no pas l'Arbre de ciència' lul·lià és...).

– Finalment, les cometes van unides, sense espais en blanc, al text que enclouen; però la d'obertura sempre se separa del caràcter precedent per un espai en blanc, i la de tancament se separa del caràcter següent per un altre, llevat que sigui un signe de puntuació.

iii. GUIÓ CURT (–)

A VilaWeb únicament es fa servir per marcar els elements successius d'una llista, consignats en paràgrafs a part, i per tant únicament a principi de línia.

No es fa servir, en canvi, per encloure incisos, que es marcaran amb comes (o parèntesis, si són una digressió més notable del discurs).

En tots els casos, el guió curt va separat de l'element que introdueix per un espai en blanc.

iv. GUIONET (-)

Funcions del guionet:

- Lliga pronoms febles els uns amb els altres o amb el verb en determinades posicions i combinacions (porta-me-la, vés-hi);
- Solda alguns mots composts (penja-robes); també determinats elements d'una expressió numèrica literal (vint-i-dos, vuitanta-quatre);
- Delimita un mot tallat a fi de línia (especi-/alitat);
- Uneix termes o elements equiparables, seqüencials o correlacionats, numèrics o no:

Temporada 1998-1999.

El duel Catalunya-Croàcia ha convocat molts espectadors.

– Conseqüentment, també uneix els segments d'una data abreujada i exclusivament numèrica:

12-3-1976, 25-12-04, 5-2-1972.

Observacions

El guionet sempre s'escriu immediatament unit als elements que solda, val a dir: sense cap espai intermedi.

És absolutament inadmissible l'ús del guionet per a separar una 'l·l' (geminada).

v. MAJÚSCULES

El criteri general ha d'ésser de restringir les majúscules tant com sigui possible, en particular les que són merament emfàtiques, emprades per a prestigiar determinats noms comuns (d'institucions, funcions, càrrecs, assignatures, ciències, carreres...) o per a distingir mots homògrafs de 'rang superior'.

1. Escrivim amb majúscula

a) Per raons de puntuació:

– La primera lletra d'un text i la de després de punt (.):

Ahir es va obrir la campanya. Organitzada pels veïns de la Ciutat Vella, vol cridar l'atenció de l'ajuntament...

– La de després de dos punts (:), únicament si aquests introdueixen una citació o un diàleg:

Com diu Verdaguer al final de 'Canigó': 'Lo que un segle bastí, l'altre ho aterra...'
Una autonomia és sempre precària: depèn de l'estat que l'atorga...

b) Per raons de designació:

– Les inicials de noms o d'algunes abreviatures:

J. (Júlia), A. (Àngel); Dra. (doctora), Sr. (senyor).⁹

– Les sigles:

ERC, PSAN, OCUC, EUA, OTAN, UNESCO.¹⁰

⁹ Val la pena d'indicar que noms com Charles, Gheorghiu, Lluç, Phil, Sheila, Theodore oTxomin no s'inicialitzen amb C., G., L., P., S., T., sinó amb Ch., Gh. Ll., Ph., Sh., Th. i Tx.

¹⁰ Cal evitar de totes passades d'escriure les sigles com si fossin noms propis: Otan, per més que en sigles llargues l'efecte visual resulti incòmode: UNESCO, i no Unesco. De totes maneres, les sigles que ja han esdevingut mots corrents s'escriuen, naturalment, en caixa baixa: sida, radar, cd-rom...

– La lletra inicial de noms propis: personals, institucionals, geogràfics, de festes...

Josep, Marta;

Apple, la Caixa; Cambra de la Propietat, Col·legi d'Enginyers, Facultat de Filosofia;
Perpinyà, Eslovènia, Amèrica, Pirineu, Mediterrània, Atlàntic...

Nadal, Reis, Pasqua; Sant Jordi; Cap d'Any, Onze de Setembre...

Recordem que cada un dels termes discrets d'un nom propi ha de portar la inicial majúscula corresponent: Catalunya Nord, Terra Ferma (no pas Catalunya nord, Terra ferma o terra Ferma).

2. No escrivim amb majúscula:

– Mots com 'ajuntament', 'estat', 'govern', 'justícia' (institució), 'parlament', 'universitat' i similars que, al capdavant, no són pas noms propis, sinó comuns.

– Mots que designen càrrec, funció, assignatura, carrera, especialitat, com ara:

papa, president, ministre, diputat, director general, doctor en medicina, llicenciat en filosofia, ensenya física i química, investiga en biologia, cursa belles arts...

– Noms de dies de la setmana, mesos, estacions de l'any, edats, festes:

dilluns, octubre, tardor, edat mitjana.

– Noms d'àmbit astronòmic molt habituals o genèrics (si no és que apareguin a notícies o texts especialitzats):

sol, lluna, estel, zodíac.

De totes maneres, escriurem Venus, Saturn, Orió, Via Làctia..., que són percebuts, més aviat, com a noms propis.

– Els termes genèrics dels noms geogràfics:

península Balcànica, illa de Mallorca, istme de Corint;

mar Bàltica, mar de la Xina, oceà Pacífic.

cap de Sant Jordi, estret de Bering, golf de Mèxic, badia de Palma, cala Montjoi;

torrent de Pareis, riu Groc, riera de Vilada, barranc dels Algadins, delta de l'Ebre;

altells del Golan, mont Perdut, serra de Mariola, muntanyes de Prades.

– Els termes genèrics dels noms de vies urbanes (encara que se solen escriure amb inicial majúscula, quan no es consideren genèrics):

avinguda de la República, passeig de Gràcia, ronda de Llevant, via Laietana, carrer Ample, plaça Major o de la Vila, passatge de Sant Vicent, rambla de Garbí...:

Torrent de l'Olla (no pas és percebut com un torrent).

Observacions

El concepte de nom propi és, en alguns casos, difícil de delimitar i, per tant, també ho és d'establir criteris d'ús inequívocs. Els casos fronterers o dubtosos abunden, com demostren les vacil·lacions.¹¹ Doncs bé, en principi, VilaWeb opta decididament per restringir les majúscules, però sense estridències.

Conseqüentment, s'hi escriuen amb inicial majúscula cada un dels termes comuns que integren noms que es consideren propis, com els següents o similars:

Ajuntament d'Elx, Audiència de Castelló, Corts Valencianes, Església Catòlica; Ministeri de Justícia, Facultat de Medicina, Parlament de Catalunya;

Això no obstant, quan aquests mateixos termes comuns s'empren sols, convé d'escriure'ls amb inicial minúscula, encara que designin la mateixa realitat:

L'església ha topat amb el ministeri;

L'audiència ha absolt els inculpats;

Avui el degà de la facultat serà rebut pel president de les corts.

Atenció als casos següents i similars:

– Estats Units és nom propi, i va amb majúscules; però estat espanyol és antonomàsia (i subterfugi: el nom propi és Espanya), i va amb minúscules;

– Generalitat Valenciana es considera nom propi; Generalitat republicana, no ('republicana' sols indica un moment històric de la institució, designada per 'Generalitat').

vi. PARÈNTESIS ()

Els parèntesis enclouen incisos, una explicació o una informació complementària o diversa, del context en què s'inscriuen. A vegades aquests incisos són constituïts per una frase o període autònoms del context.

Ara, sempre que es puguin articular amb el període de què formen part, val més encloure'ls, els incisos, entre comes. El criteri ha d'ésser la facilitat de lectura i la comprensió: si un incís delimitat per comes ja resulta diàfan, no el tanquem entre parèntesis.

Entre els casos de funció explicativa o informativa, es poden enumerar, a tall d'exemple, els següents:

¹¹ N'hi ha prou d'observar la freqüència amb què apareixen grafies com les següents: Mar / mar Mediterrània, Estret / estret de Bering, Península / península Ibèrica (i península ibèrica!), Illes / illes Balears, Cap / cap de Creus, Cala / cala Montgó..., al costat de llac Baikal, riu Ebre..., que semblen més estables. Per una altra banda, els noms 'propis' dels mesos s'escriuen amb minúscula, ço que no priva pas d'escriure 'Edat Mitjana', que no sembla pas més nom propi que 'juliol'.

– Expressió de la sigla corresponent a una denominació o, inversament, desenvolupament d'una sigla:

Iniciativa per Catalunya-Verds (ICV); DURSI (Departament d'Universitats i Recerca per la Societat de la Informació).

– Emmarcament geogràfic d'una ciutat, àrea, regió...

Benigànim (Vall d'Albaida), Maladeta (Pirineu central), Phoenix (Arizona, EUA)¹²

– Detall dels elements d'un tot:

Els partits del Pacte de Progrés (PSOE, PSM, UM, Verds)¹³...

Els parèntesis van immediatament adherits al text que enclouen, sense espais en blanc, però separats per un espai en blanc del text extern, precedent i següent, tret que aquest últim vagi seguit d'un signe de puntuació.

Si l'incís enclòs pels parèntesis forma un període o una oració independent del context en què s'inscriu, no solament comença amb inicial majúscula, sinó que també el punt final d'aquest període o frase va dintre el parèntesi, no pas a fora. Dit altrament, si aquesta oració comença i acaba dintre els parèntesis, també hi va el punt que n'indica la fi. En tot altre cas, el punt final va darrere el parèntesi de tancament.

B. Signes ortogràfics de puntuació

Són els que marquen l'ordenament d'una frase, d'un període o, en general, d'un text, encara que també n'hi ha que en marquen l'entonació.

Els signes de puntuació són:

- coma (,),
- punt (.),
- punt i coma (;),
- dos punts (:)
- punts suspensius (...),
- signe d'admiració (!),
- signe d'interrogació o interrogant (?).

¹² Aquesta solució és preferible, perquè és més econòmica, que no la de detallar, amb preposicions incloses, el marc geogràfic pertinent: 'Benigànim, a la Vall d'Albaida'. També ho és perquè resulta més clara que no la inclusió del marc geogràfic entre comes: Benigànim, Vall d'Albaida.

¹³ A vegades una enumeració d'aquest estil és més pràctic d'introduir-la amb dos punts ('Els partits del Pacte de Progrés: PSOE, PSM, UM, Verds...'). Tot depèn del context.

Consideracions generals

Aquest no és el lloc de parlar de l'ús normatiu d'aquests signes, que ja detallen els manuals d'ortografia o d'ortotipografia. Únicament s'hi comenten, a guisa de recordatori, alguns criteris genèrics i uns pocs hàbits no recomanables. També s'hi indiquen certs usos propis de VilaWeb, no necessàriament en exclusiva.

– Tots els signes de puntuació simples (punt, coma, dos punts, interrogant...) se juxtaposen al text contigu que els precedeix, sense cap espai en blanc, i se separen del text que els segueix immediatament per un espai en blanc.

Han passat dies, mesos, anys... (no pas Han passat dies ,mesos , anys ...).

– Tots els signes de puntuació aparellats (cometes, parèntesis, claudàtors...) van sempre immediatament units al text que enclouen, sense cap espai en blanc, i separats del text exterior per un espai en blanc. Ara, si van seguits d'un altre signe de puntuació, aquest s'hi annexa sense cap espai en blanc.

La seva 'màgia' era fascinant (no pas La seva' màgia 'era...).

Ha manifestat un secret (secret per a qui?) [no pas un secret(secret per a qui?)].

– Els punts que terminen les frases començades a l'interior d'aquests signes aparellats també van a l'interior d'aquests signes.

El curs és de franc. (Pressuposa uns coneixements mínims.) [no pas (Pressuposa uns coneixements mínims).]

El diputat va acabar dient: 'No és la llei que volíem.' (no pas 'No és la llei que volíem'.)

– Darrere els signes d'admiració i d'interrogació no hi va mai punt (ja n'hi ha un a sota de cada un d'aquests signes!). A vegades apareixen seguits de coma, però s'hauria d'evitar.

Què en penseu dels atacs de l'11-S? Participeu en el fòrum corresponent (no pas Què en penseu dels atacs de l'11-S?. Participeu...)

Què en penseu dels atacs de l'11-S? O de la reacció dels americans? (no Què en penseu dels atacs de l'11-S?, o de la reacció dels americans?)

– Tot enunciat, per breu que sigui, ha d'acabar amb punt, si no és que ja acaba amb punts suspensius, interrogant o signe d'admiració.

Les úniques excepcions a aquesta regla són titulars o subtítols i destacats ('tickers'). També els peus de foto, si consisteixen en un simple nom propi, o en un sol mot comú.

i. COMA (,)

1. La coma no és un signe de respiració, sinó de puntuació. Per tant, s'ha d'aplicar d'acord amb el sentit o la coherència gramatical, no arbitràriament o per un simple criteri d'entonació. Conseqüentment, són inadmissibles les comes dels exemples següents:

Per facilitar la consulta als ciutadans, la web té un apartat...

La reunió del comitè d'empresa de la planta de Martorell, s'hagué de suspendre...

2. Les comes també enclouen incisos, sobretot a VilaWeb, on no hi ha el recurs del guió i on cal estalviar, tant com sigui possible, els parèntesis. Com a criteri general, un incís es marcarà amb comes sempre que no en pateixi el text, ni el context. Naturalment, els incisos que no es puguin encloure entre comes aniran entre parèntesis.

3. És amb una coma, sense espais en blanc intermedis, que se separen els decimals dels enters, i no pas amb punts ni apòstrofs.

250,25 € (no pas 250.25 €, ni 250'25 €).

4. Després de la conjunció adversativa 'ara', hi posarem sempre una coma, no pas dos punts (:), per evitar la confusió amb l'adverbi de temps 'ara', que no ha d'anar seguit de coma.¹⁴

La dreta ha perdut les eleccions. Ara, no es pot pas dir que hagi guanyat l'esquerra tampoc.

5. Finalment, convé de recalcar que tots els elements simples d'una llista distribuïda en paràgrafs s'han d'acabar, si més no, amb coma, tret de l'últim, que anirà seguit de punt. En cap cas no es deixaran oberts, sense cap mena de puntuació. En cas d'elements complexos, s'hauran d'acabar amb punt o amb punt i coma.

ii. PUNT (.)

El punt, més clar i categòric, no sol presentar una aplicació tan fluctuant com la de la coma. Però això no vol dir que no s'hi observin usos gens recomanables.

En l'aspecte més pròpiament literal, recordem que no acaben mai amb punt ni titulars ni similars: títols, subtítols, epígrafs...

Tot altre text s'ha d'acabar necessàriament amb un punt (o amb suspensius, admiració o interrogant). Tant si es tracta d'un peu de foto (tret que consisteixi en un nom o en un sol mot), com d'un destacat o d'un text molt breu.

Panoràmica de Bàssora.

El president valencià Francesc Camps.

Bagdad (sense punt),

Tony Blair (sense punt).

¹⁴ Cal tenir en compte que l'ús d'un 'ara' adversatiu, o temporal, seguit d'un incís pot ésser equívoc. Per exemple, 'Ara, quan la pau és a prop, un atemptat la fa impossible', pot entendre's temporalment ('en el moment que s'acosta la pau'), però també adversativament ('tanmateix, quan s'acosta la pau').

Cada línia d'una llista complexa, especialment si conté signes de puntuació a l'interior, s'ha d'acabar amb punt o, si més no, amb punt i coma. En cap cas no es pot deixar oberta, sense puntuació final.

- 'Van Wilder, animal party', comèdia juvenil americana.
- 'Stuart Little 2', nou episodi d'aquest entranyable ratolí amb vida pròpia.
- 'Eight Legged Freaks', una gran plaga d'aranyes gegantines.
- 'K-19: The Widowmaker', aventura de plena Guerra Freda.¹⁵

A banda, cal tenir en compte els casos següents:

- En escriptura numèrica, els milers, milions..., se separen amb un punt, però els decimals se separen dels enters amb una coma. (L'ús invers no és propi de la nostra tradició i pot induir a confusions.)

Ara, en una datació, els anys s'escriuen sense cap signe de separació.

- Els organitzadors parlen de 45.000 manifestants.
- Fa més de 1.500 anys que va caure l'Imperi Romà.
- Els Jocs Olímpics de Barcelona es van fer el 1992 (sense punt).

- En l'escriptura horària, els minuts se separen de les hores amb un punt, no amb una coma ni amb dos punts:

El concert començarà a les 22.30.

- Les abreviatures s'acaben, normalment, amb un punt:

pàg., núm., cte., etc. (no pas pas, etc...).

- No és admissible l'ús del punt, en lloc del punt volat, per a representar la 'l·l' (geminada):

Al·legació, al·lusió (no pas: al.legació, al.lusió, i molt menys encara, com ja hem dit a l'apartat dels guionets: al-legació, al-lusió).

iii. PUNT I COMA (;)

Ací n'hi ha prou d'indicar que pot tancar, en lloc del punt, cada una de les línies d'una llista distribuïda en paràgrafs. L'última línia de la llista es tanca, és clar, amb punt.

- 'Van Wilder, animal party', comèdia juvenil americana;
- 'Stuart Little 2', nou episodi d'aquest entranyable ratolí amb vida pròpia;
- 'Eight Legged Freaks', una gran plaga d'aranyes gegantines;
- 'K-19: The Widowmaker', aventura de plena Guerra Freda.¹⁶

¹⁵ En aquests casos també s'hauria pogut fer servir el punt i coma.

¹⁶ En aquest cas també s'hauria pogut fer servir, i potser millor, el punt.

iv. DOS PUNTS (:)

Quatre indicacions sobre l'ús d'aquest signe que, entre més funcions, també té la d'introduir explicacions, enumeracions, etc.

- Precisament perquè no hi fan aquesta funció, no s'han de fer servir per distingir la conjunció adversativa 'ara' de l'adverbi temporal homògraf:

Han tocat prou bé. Ara, havien de tocar millor (no pas Ara: havien...)

- Tampoc no han de servir per separar els minuts de les hores, ni els segons dels minuts, en l'escriptura horària.

L'envolament serà a les 22.30.20 (no a les 22:30:20).

- Després de dos punts, generalment s'usa minúscula, llevat que introdueixin una citació o un diàleg, com hem dit a l'apartat de les majúscules:

Finalment va demanar: 'Com s'explica que l'electorat hagi preferit uns candidats corruptes?'

Hi va participar tota la classe política: dretes, esquerres...

- Tant com sigui possible, s'hauria de defugir la repetició dels dos punts dintre una mateixa proposició o període, sobretot si són breus.

v. PUNTS SUSPENSIVS (...)

En l'aplicació d'aquest signe es cometen abusos que s'haurien d'evitar de totes passades:

- representar-lo amb més de tres punts (quatre o cinc);
- quan acaba una frase, afegir-hi un punt;
- posar-hi una coma al davant;
- posar-hi un espai en blanc al davant, o no posar-n'hi cap al darrere;
- adjuntar-lo a l'abreviatura 'etc.';
- prodigar-lo injustificadament.

Alguns d'aquests abusos s'evitaran més fàcilment, si tenim en compte que:

- el signe és constituït per tres punts, posar-n'hi més no el fa més 'suspensiu';
- els punts suspensius ja tenen caràcter de punt i poden, doncs, tancar una frase sols;
- els signes de puntuació van immediatament units al caràcter precedent;¹⁷
- van sempre separats del caràcter següent, si no és un altre signe de puntuació (una coma, posem per cas);
- l'expressió 'etc...' és redundant; 'etc.' ja equival als punts suspensius.

¹⁷ A vegades, especialment en una citació, els punts suspensius van al davant, i aleshores se juxtaposen al text següent: '...No volem que ens limitin les llibertats, va resumir'.

Això dit, cal afegir-hi que:

- en cas de coincidir punts suspensius i signes d’interrogació o admiració, els punts suspensius van primer, seguits d’admiració o d’interrogant, o de coma, si ve a tomb.
- el punt d’una abreviatura es perd si va seguida de punts suspensius: tel...
- aquest signe es representa a VilaWeb amb tres punts consecutius, sense espais en blanc intermedis; el signe lligat d’alguns processatexts resulta poc destriable sobre pantalla i cal, doncs, evitar-lo.

vi. SIGNES D’ADMIRACIÓ I INTERROGACIÓ (!, ?)

Tres recomanacions convé de fer sobre aquests signes:

- Únicament es fan servir els finals, tant si la frase és curta com llarga, i tant si comença amb un pronom interrogatiu com si no. Dit inversament, no es fan servir mai els signes d’obertura (¡ ¿).

Ho sap ningú, si hi haurà eleccions anticipades? Ningú! (no pas ¿Ho sap...? ¡Ningú!)

- Aquests signes no s’han de multiplicar: amb un de sol, n’hi ha prou. En un text informatiu, posar-n’hi dos, i ja no diguem tres, és fora de lloc.

Visca els Països Catalans! (no pas Visca els Països Catalans!!)

- Darrere aquests signes, no hi ha d’anar mai cap punt.¹⁸ En cas de coincidència amb els punts suspensius, aquests aniran davant.

Quina s’imposarà de les propostes presentades per CiU, ERC, PSC...?

Observacions

Alguna vegada, sobretot les expressions marcades amb el signe d’admiració, apareixen seguides de coma, com si fossin un fragment d’una proposició general. En un text informatiu s’hauria d’evitar aquesta pràctica.

És admissible, rarament necessària, la inclusió d’un signe admiratiu o interrogatiu entre parèntesis al capdavant d’un terme o d’una frase. Cal tenir present, tot i amb això, el valor de comentari, i de subjectivitat, d’aquest procediment.

Després de parlar en espanyol al parlament, A. F. es va mostrar molt satisfet (!).

¹⁸ Això val també per a Yahoo! Si aquest nom tanca una frase, l’admiratiu final ja fa de punt. Naturalment, si cal, s’hi pot escriure un altre signe de puntuació: coma, dos punts...

IV. INICIALS, ABREVIATURES, SIGLES I SÍMBOLS

Aquest no és el lloc de confeccionar llistes d'inicials, abreviatures, etc., ni que ens cenyíssim a les més corrents. En català ja hi ha un bon inventari de tots aquests recursos d'abreviació i representació, tan mòbils, que pot satisfer, i sobradament, les necessitats dels redactors de VilaWeb.¹⁹

A. Inicials

Genèricament, la inicial és la primera lletra d'un mot. Sovint designa, sobretot, la primera lletra d'un nom propi, especialment d'un nom propi personal.

En un text d'informació periodística no se solen prodigar gaire, ni convé de fer-ho, i si s'usen, han de satisfer les condicions següents:

– S'han d'escriure sempre amb majúscula i seguides de punt, tant si es tracta d'una sola inicial com de més d'una:

J. (Josep, Joan...), N. (Narcís, Núria...); M. A. (Maria Antònia...), P. M. (Pere Miquel...)

– No aniran mai acompanyades de lletres volades, com ara: M^a.

– Dels noms que comencen amb dues consonants, n'hi ha que s'inicialitzen amb totes dues, la primera majúscula i la segona minúscula i seguida de punt:

– Quan formen un dígraf (totes dues lletres juntes representen un sol so):

Ll. (Lluís), Tx. (Txomin).

– Quan la segona consonant és una H (generalment, noms forans):

Ch.(Charles), Gh. (Gheorghe), Rh. (Rhodia), Ph. (Phillip), Sh. (Sheila), Th. (Theodore).²⁰

B. Abreviatures

Podríem dir que són mots reduïts a la mínima expressió convinguda o intel·ligible. La reducció es fa diversament:

1. amputant el final del mot: cap. (capítol), núm. (número), pàg. (pàgina), tel. (telèfon);
2. seccionant-ne el mig: Dra. (doctora), Excm. (excel·lentíssim), Sr. (senyor);
3. amb les inicials: p. (pàgina) , aC / dC (abans / després de Crist), SA (societat anònima).

¹⁹ 'Diccionari d'abreviacions'. GEC, Barcelona, 1992, 424 pp. A més a més, a la pàgina <<http://www.acronymfinder.com>> hi ha un inventari extensíssim d'abreviacions en anglès.

²⁰ A més dels casos indicats, no valdria la pena d'inicialitzar amb dues lletres els noms que comencen per 'c' o 'g' seguides de 'l' o 'r': Cl. (Claudi), Glòria (Gl.); Cr. (Cristina), Gr. (Gregori)...?

Observacions

- Les abreviatures dels grups 1 i 2 acaben sempre amb punt (encara que no hi ha unanimitat).
- Les abreviatures del punt 3 fronteregen amb els símbols, o amb les sigles, i per això hi ha qui proposa de no terminar-les amb punt. Tot i seguir aquest criteri, a VilaWeb escrivim 'p.' (pàgina).
- Les abreviatures de tractament (Dr., Sr...), comencen sempre amb majúscula, per més que, sencer, el nom s'hagi d'escriure tot amb minúscules.²¹
- Les abreviatures no s'haurien de pluralitzar mai amb una 's' final. Cal evitar, doncs, formes com:

caps., pags., segs., núms., tels... (però Srs. i Sres. són ben habituals).

- També hi ha qui recomana de no pluralitzar-les per duplicació. VilaWeb acata aquesta recomanació, amb algunes raríssimes excepcions: perquè tenen molta difusió i fronteregen amb els símbols. A més, les terminem amb punt. Són, sobretot:

cc., pp., ss. (capítols, pàgines, següents).

- El punt d'una abreviatura també serveix de punt final de frase o de període:

La comissió ha recopilat propostes, contrapropostes, suggeriments, etc. (no pas etc...).

C. Sigles

Sobre les sigles, que són conjunts d'inicials, hi ha uns quants detalls a tenir en compte:²²

- Les lletres que formen les sigles, sempre majúscules, s'escriuen juntes i sense punts:

ONG, ONU, CIRIT, FIAT, PIME, PSC, UNESCO.

- És improcedent d'escriure-les com si fossin noms propis: amb minúscules i la inicial majúscula.²³

Cirit, Fiat, Otan, Unido.

- També ho és de pluralitzar-les afegint-hi 's' o, pitjor encara, 's' precedida d'apòstrof. En lloc d'això posarem davant la sigla intacta l'article idoni:

²¹ Els tractaments honoraris són inhabituals a VilaWeb; en tot cas, s'han d'escriure sempre sencers.

²² Sovint les sigles van precedides d'article.

²³ La tendència s'explica per la repugnància a veure tantes majúscules plegades, sobretot quan les sigles són llargues (UNICEF, UNESCO), però aquestes sigles no són mots comuns de la llengua, ni noms propis. Una solució més estètica, ara inviable a VilaWeb, fóra d'escriure-les amb versaletes.

les ONG, les PIME (no pas ONGs, PIMEs, ni ONG's, PIME's).

– Tampoc no s'han de pluralitzar reduplicant-les, un ús aberrant que s'ha de corregir. Si hem reeixit a foragitar EE UU, també hauríem de poder superar rareses com:

AAVV, CCOO, JJOO, PPCC (o AA VV...), transformant-les, per exemple, en
A. V., C. O., J. O., P. C.

Altrament, caldrà evitar les sigles i escriure els noms íntegres:

Associacions de Veïns, Jocs Olímpics, Comissions Obreres...

– Hi ha sigles que amb l'ús han passat al lèxic comú. Val a dir, s'han convertit en paraules corrents, i com a tals s'han de tractar. Aquest és el cas de 'bit', 'radar', 'sida' i, potser també, el de marques de cotxe com 'Fiat' o 'Seat', que se senten com a noms propis.

Observacions

No s'ha de fer servir mai una sigla que no sigui de domini general sense haver-la introduïda. La introducció consisteix a consignar d'antuvi el nom sencer que la sigla representa i, seguidament i entre parèntesis, la sigla en qüestió.

Ral·li alpí organitzat per la Unió Excursionista de Catalunya (UEC).

Per aquesta raó que una sigla nova o poc coneguda no hauria de figurar mai en un titular, subtítol, destacat, etc.

En una notícia, mai no hi haurien d'alternar indistintament una sigla i el nom sencer que representa. En tot cas, de primer s'escriu el nom sencer, seguit de la sigla entre parèntesis, i en acabat sempre la sigla.

D. Símbols

Són expressions, literals o no, arbitrades per un organisme competent per a representar conceptes, elements, operacions...

Com que solen tenir un ús i una vigència internacionals, cal respectar-ne la forma:

cm, m, l, °C, Na, +, ‰ (centímetre, metre, litre, grau Celsi, sodi, suma, tant per mil).

Ara com ara, VilaWeb no admet caràcters indexats o subindexats. Una expressió com m² o H₂O, doncs, no hi és possible. Provisionalment, la primera expressió es pot substituir per 'm. q'., preferible a 'm2'. La segona s'ha d'escriure, per força, 'H2O'.

V. NOMBRES

L'escriptura dels nombres té dues facetes: la de definir quins nombres s'han d'escriure amb xifres i quins altres amb lletres, i la d'establir en quina mena de texts ha de prevaler, i com s'ha d'aplicar, l'escriptura numèrica o la literal.

Per una altra banda, no deu ésser gaire fàcil, en aquesta matèria, d'establir uns criteris d'aplicació general que siguin, alhora, coherents i clars, en vist de tantes pràctiques que semblen exercicis d'improvisació. Per tant, les propostes ací enunciades voldrien apuntar algunes línies d'ordre en un domini movedís que no admet fronteres gaire definides ni rígides.

En tot cas, i sumàriament, haurien d'ésser la claredat i la facilitat de lectura, més que no pas la facilitat d'escriptura, el gran criteri predominant. A la pràctica, això vol dir, en síntesi, que no es pot escriure tot i sempre amb xifres, ni tot ni sempre amb lletres, però no que s'hagi de prescindir de la coherència²⁴ o de l'estètica.

A. Escriptura numèrica

En principi, s'haurien d'escriure amb xifres:

- tots els nombres d'un text 'numèricament dens': economia, estadística...;
- tots els nombres decimals, en qualsevulla mena de text: 10,5, 90,08...;
- generalment, totes les expressions percentuals: 23%, 44,5%;
- nombres d'expressió literal llarga o de lectura incòmoda: 824, 1.250, 350.877;
- els segles, però amb xifres romanes: segle XIV, XVIII, XXI;
- els anys: 1714, 1877, 2001;
- els dies del mes: 7 de febrer, 29 de juny, 3 de novembre;
- les hores expressades sexagesimalment: 7.25, 10.30, 22.50.

Observacions

1. Els decimals se separen dels enters amb una coma, no pas amb un punt, ni amb apòstrof.

2,10, 10,5, 90,08 (no pas 10.5 ni 90'08).

Els milers (milions...) es delimiten amb un punt, no pas amb una coma, ni amb un espai en blanc.

1.250, 22.350, 3.350.877 (no pas 1,250 ni 22 350).

2. Escriure 44.000 o 126.000 és més coherent que no 44 mil o 126 mil, i igual de clar. En canvi, sembla més fàcil de llegir 385,6 milions que no pas 385.600.000.

²⁴ Manca de coherència sembla el fet que, en un mateix text i sense raó aparent, hom hi escrigui '2' o '8', al costat de 'tres i 'cinc'.

3. En les expressions percentuals cal evitar, d'una banda, representacions híbrides com '15 per cent', '39 per cent', i d'una altra, representacions com 'entre un 15 i un 18%', en lloc de 15%, 39%; entre un 15% i un 18%.

Tot i amb això, expressions com 'deu, vint, setanta... per cent', i sobretot 'cent per cent', són ben admissibles, i segons com preferibles, en un text poc 'numèric' o gens.

4. Com ja hem dit en parlant del punt (.), els anys sempre s'escriuen sense punt: 1412, 1659, 1714 (de cap manera, 1.412, 1.659, 1.714).

5. L'expressió sexagesimal de les hores es fa amb punt, no pas amb coma, ni dos punts, ni apòstrof.

El concert serà a les 22.30 (no pas 22,30, ni 22:30, ni 22'30).

–Si fins a nou, les hores s'indiquen amb un sol dígit (mai precedit d'un '0', doncs), els minuts s'indiquen amb dos dígit (sempre amb un '0' al davant).

La inauguració és a les 9.05 (no pas 09.05, ni 9.5 o 09.5).

– L'ús del sistema sexagesimal abasta les vint-i-quatre hores, de les 0.00 a les 23.59. Això vol dir que les 9.15 hi és sempre una hora matutina, diferent de les 21.15, que és l'hora vespertina correlativa.

6. Els ordinals que acompanyen manifestacions com ara cicles, congressos, festivals... s'indiquen, preferentment, amb xifres romanes.

XXII Festival Internacional de Música Marinera.

B. Escriptura literal

Generalment s'escriuen amb lletres:

- l'edat: trenta-set anys;
- la indicació genèrica d'anys o dècades: els anys vint, la dècada dels cinquanta;
- les hores expressades a la catalana: les nou, dos quarts de deu;
- els nombres ordinals, tret que siguin de lectura incòmoda: vintè, trenta-quatre (però 529è);²⁵
- en un text 'no numèric': qualsevol nombre que es pugui escriure amb tres mots o menys.

Cal tenir en compte que expressions com 'els anys trentes', 'la dècada dels norantes', no tenen gaire solta i s'han d'evitar.

També s'ha de considerar que la indicació horària literal solament és adequada en expressions relativament simples: les nou, tres quarts de deu... En canvi, expressions més

²⁵ A vegades, per raons d'economia, pot convenir d'escriure els ordinals abreujadament, amb una xifra i una sola lletra (mai volada, ni precedida o seguida de punt): 2n, 3r, 4t, 8è, 9a (no pas 2n., 4^t, ni 3.r).

complexes, com ara 'dos quarts i nou de deu', més val indicar-les sexagesimalment (9.39 o 21.39).

Observacions

Un titular, destacat, subtítol, peu..., no hauria de començar mai amb una expressió numèrica, tret que la representació literal fos abstrusa. Així i tot, més val modificar-ne la redacció que no pas començar-lo amb una xifra.

En canvi, el principi de facilitat de lectura pot aconsellar d'escriure un nombre simple a l'interior d'un titular, destacat ('ticker'), peu...

C. Escriptura de dates i hores²⁶

i. DATES

Una data es pot escriure abreujada (amb nombres) o sencera (amb lletres i nombres), segons els casos, però no de l'una manera o de l'altra en un mateix text.

– L'expressió abreujada d'una data es distribueix en tres segments de xifres aràbigues (dia, mes, any), separats per un guionet, no pas per una barra inclinada, ni per un punt. Els dos primers es representen, fins a 9, amb una xifra; el tercer, amb dues xifres o quatre.

3-5-99, o bé 3-5-1999 (no pas 03-05-99, ni 3/5/99, ni 3-V-1999).

Ara, en un mateix text o notícia no representarem l'any, indistintament, amb dues xifres o quatre.

– L'expressió sencera es compon de xifres aràbigues (dia i any) i de lletres (nom del mes). El mes s'escriu tot amb minúscules. El número de l'any, amb quatre xifres i sense punt.

Quan la data és sencera, mes i any van precedits de la preposició 'de', però sense article.

3 de març de 1999 (no pas 3 del març del 1999, ni 3 de març del 2004).

Quan la data és parcial, i no hi consta el dia, el mes va precedit de la preposició 'de' i d'article; l'any, també:

Sessió parlamentària de l'abril del 1980, de l'octubre del 2002.

Si únicament s'hi indica l'any, també va precedit d'article:

Aquesta llei s'aprovarà el 2005.

– Clares vegades es fan servir els ordinals per indicar el dia del mes:

²⁶ Els aspectes relatius a la puntuació, ja es detallen a l'apartat corresponent. Ací se'n recorden alguns per raons pràctiques.

Demà és primer de mes, últim de mes (però seria insòlita una expressió com 'trentè de mes').

Atenció a: el Primer de Maig, l'Onze de Setembre, Nou d'Octubre i similars, que són noms propis.²⁷

ii. HORES

Es poden escriure de dues maneres, sexagesimalment i literalment.

1. Esriptura sexagesimal

L'hora es distribueix en dos segments de xifres aràbigues (hora, minuts), separats per un punt (no pas per dos punts, ni coma, ni apòstrof). El primer segment es representa, fins a 9, amb una xifra; el segon, sempre amb dues.

Si cal afegir-hi segons, formaran un tercer segment de dues xifres, precedit d'un punt.

La sessió comença a les 9.30 i s'acaba a les 20.05; el rècord és de 2.25.10.

2. Esriptura literal

S'adequa a la forma popular de dir les hores i es representa únicament amb lletres. Tan sols aconsellable en expressions horàries simples; les més complexes són de lectura poc àgil:

Vindrà a les vuit, i se'n tornarà a les deu.

Al final va venir a un quart de nou.

La sessió va començar a tres quarts i deu de deu (sembla millor: a les 9:55).

Observacions

– L'ús del sistema sexagesimal sol anar lligat a un horari de vint-i-quatre hores. Això fa ocioses, i a vegades xocants, precisions com ara 'del matí' o 'del vespre'.

Arriba a les 11.00, i plega a les 20.00 (no pas: plega a les 20.00 del vespre, que és xocant; ni a les 11.00 del matí, que no cal).

– Tant l'escriptura literal de l'hora, com la numèrica, requereixen l'article (rarament se n'hauria de prescindir) i repudien sempre el terme 'hores'.²⁸

Va tornar a les sis del vespre (no pas a sis hores del vespre, ni a les sis hores);

Va tornar a les 18.00 (no pas a 18.00 hores, ni a les 18.00 hores, o 18.00 h).

– L'expressió catalana de l'hora no és uniforme a tot el domini lingüístic.

²⁷ Tot amb tot, sempre veiem escrit 25 d'Abril. No fóra millor optar per Vint-i-cinc d'Abril?

²⁸ De l'article, se'n pot prescindir en una relació horària, com la de sortides d'avions, o quan l'hora es consigna, esquemàticament, entre parèntesis.

Tornaran a dos quarts de tres; a les dues i mitja;

– Quan s’indica l’horari d’un acte, és del tot superflu d’anteposar-hi ‘a partir de’.

La sessió serà a les deu (no pas a partir de les deu, ni a partir de les 10.00).

D. Indicacions relatives a dates i horaris

La proposta que es presenta tot seguit, relativa a l’aplicació de termes com ‘matí’, ‘migdia’ i similars acompanyant una expressió horària, aspira a sistematitzar un ús que, a la pràctica oral i escrita, es presenta molt variat, no sempre coherent i a vegades arbitrari. No és pas una proposta fantàstica ni capriciosa, encara que sigui discutible. La intenció, subratllem-ho, és de posar una mica d’ordre, que n’hi ha d’haver, en un àmbit poc atès.

El mot ‘dia’ en català és ambigu, car tant indica les vint-i-quatre hores que dura una rotació completa de la Terra sobre el propi eix (‘trenta dies fan un mes’), com el període de claror solar (‘pel juny els dies allarguen molt: a les nou del vespre encara és de dia’).

Si en el segon sentit es contraposa a nit, en el primer es divideix en parts diferents, denominades: matinada, matí, migdia, tarda o horabaixa,²⁹ vespre i nit. Aquestes parts tenen un ús força variable segons llocs i algunes circumstàncies més, especialment la del ‘vespre’, laminada per la dilatació de ‘tarda’ o l’anticipació de ‘nit’.

Com a indicació general, el dia, en el primer sentit, comença a la nit i s’acaba al vespre. Ho il·lustren expressions com la nit de Nadal, de Cap d’Any, de Sant Joan..., que designen la primera part d’aquests dies, que és quan s’hi fan les celebracions habituals. En conseqüència, la divisió del dia segueix, a VilaWeb, l’esquema següent:

- 6.00-11.00 del matí (fins que no hi surt el numeral ‘dotze’);
- 12.00-14.00 del migdia (fins que no hi surt el numeral ‘tres’);
- 15.00-17.00/19.00 d’horabaixa o tarda (fins que no hi surten els numerals ‘sis’ o ‘vuit’);
³⁰
- 18.00/20.00-23.00 del vespre (fins que no hi surt el numeral ‘dotze’);
- 24.00-3.00 de la nit (fins que no hi surt el numeral ‘quatre’),³¹
- 4.00-5.00 de la matinada (fins que no hi surt el numeral ‘sis’).

La votació serà a les onze del matí, o a un quart de dotze del migdia;

La sessió s’havia d’acabar a les dues del migdia, però s’ha aixecat a tres quarts de tres de la tarda (d’horabaixa);

El concert va començar tard, a les onze passades del vespre, i va durar fins a les dues de la nit (o de la matinada);

²⁹ Mentre ‘horabaixa’ (masculí) pot competir amb ‘tarda’, ‘vesprada’, el terme equivalent dels parlars sud-occidentals, té un sentit diferent a la resta del domini lingüístic. Això i la relació amb ‘vespre’ el fan menys aprofitable com a divisió concreta del dia.

³⁰ Durant l’horari d’hivern el vespre comença a les 18.00, i durant el d’estiu, a les 20.00.

³¹ A partir de la una, també se sol especificar ‘de la matinada’.

El metro de Barcelona comença la jornada cap a les cinc de la matinada;
La cercavila va començar a les sis del matí ben tocadés.

Observacions

- S’han d’evitar expressions com ara, ‘un quart d’una de la tarda’, per ‘exactes’ que semblin, perquè s’oposen a la manera popular tradicional de dir.
- Una expressió com ‘la nit de dijous a divendres’ és, a més d’enfarfegosa, inadequada, si vol dir ‘de dijous al vespre a divendres al matí’. Ara, la gran majoria de vegades allò que de debò significa és, ben simplement, ‘divendres a la nit’, que és com convé de dir-ho.
- No són gens pròpies de la llengua tradicional, ni gens recomanables, expressions com ‘la tarda de dimecres’, ‘el matí de dissabte’ i similars, en lloc de ‘dimecres a la tarda’, ‘dissabte al matí’...
- Ben mancades de solta i, per tant, gens promovedores, semblen fórmules com ‘tarda-nit’ o ‘tarda-vespre’: la primera perquè sovint no és sinó una manera de defugir ‘vespre, i la segona perquè, en general, delata confusió entre ‘vespre’ i ‘nit’.

VI. NOMS PROPIS

És un camp no gaire simple, que presenta aspectes diversos, des del de delimitar què és un nom propi, per exemple, al de decidir com s'hi apliquen les majúscules.

A diferència dels noms comuns, que pertanyen, bàsicament, a un mateix dipòsit lingüístic, de noms propis, n'hi ha de patrimonis lingüístics distints. A sobre, com que hi ha força noms, especialment de persones jurídiques i similars, que són simples (seqüències de) mots comuns, a vegades cal determinar, també, si s'han de traduir o no, oimés que la pràctica habitual no sembla, en aquest punt, gaire coherent ni sistemàtica.³²

Ací no podem pas atardar-nos en detalls, ans hem de procurar uns pocs criteris pràctics que ajudin a escriure aquests noms amb una seguretat raonable.

El primer gran criteri, doncs, general i pràctic, pot ésser de dividir aquests noms en tres grups: noms propis de persona, de lloc i restants; el segon, pot ésser de destriar els noms propis catalans dels no catalans, i d'aquests, els de llengües que fan servir l'alfabet llatí dels que fan servir sistemes d'escriptura no llatins.

Val a dir, podem considerar els noms propis segons que designin:

- i. persones (antropònims),
- ii. llocs (topònims)
- iii. restants (entitats, marques, obres...).

Però també segons que siguin noms propis:

- 1. catalans,³³
- 2. no catalans; i en aquest cas, que s'escriguin
 - amb l'alfabet llatí
 - amb un alfabet no llatí.

Amb aquest croquis a la vista es poden establir unes quantes regles molt genèriques i pràctiques.

A. Criteris generals d'escriptura de noms propis

- 1. Tots els noms propis catalans o assimilats s'escriuen segons les normes pròpies de l'ortografia catalana.

³² Per què fem servir un nom traduït com 'Estrella Roja' (de Moscou) i un de no traduït com 'Steaua' (de Bucarest)?

³³ Noms catalans vol dir, ací, 'lingüísticament' catalans; no pas noms de persona o de lloc d'origen català, ni noms posats a gent o llocs de l'àrea catalana: mar Negra, Japó, Casablanca... són, doncs, noms catalans, i Lòpez o Bourg Madame, no.

2. Els noms propis no catalans de llengües que usen l'alfabet llatí s'escriuen segons els criteris genèrics següents:

- els noms de persona, s'escriuen, tant com sigui possible, segons l'ortografia originària;
- els noms de lloc que no tenen forma catalana tradicional s'escriuen, tant com sigui possible, segons l'ortografia originària;
- els noms restants adés s'adapten o es tradueixen, adés no.

3. Els noms propis no catalans que usen alfabetos o sistemes d'escriptura no llatins s'escriuen segons els patrons esquemàtics següents:

- Quan aquests noms, del grup que sigui, no tenen forma catalana tradicional, es transcriuen: val a dir, els sons del nom originari s'escriuen, tant com sigui possible, segons les normes de l'ortografia catalana.³⁴
- Ara, si aquests mateixos noms, sense forma catalana rebuda, presenten una adaptació llatina internacionalitzada, es manleva aquesta adaptació, sempre que no resulti incompatible o estrident.

B. Criteris particulars d'escriptura de noms propis

i. NOMS PROPIS DE PERSONA (antropònims)

Siguin catalans o no ho siguin, hi preval el respecte a la decisió del portador del nom. Aquest criteri pot justificar tant les grafies aberrants, impròpies o antiquades, com les transcripcions inseqüents o mal fetes:

Ariñó (Arinyó), Casas o Cazes (Cases), Comelade (Comalada), Estruch (Astruc), Ferrándiz (Ferrandis), Grabulosa (Grevolosa), Moncho (Monjo), Sellarés (Cellerers)...;
³⁵
 Kandinsky, Stravinsky (ben transcrits: Kandinski, Stravinski).

Nogensmenys, en els noms de pila catalans, s'ha de fer valer la norma establerta i el sentit comú:

Anna, Antoni, Francesca, Josep... (i no: Ana, Antônio, Francisca, Joseph...).

³⁴ Transliterar, en canvi, és adaptar un mot lletra per lletra, al marge del valor fonètic i de l'ús gràfic que cada lletra pugui tenir en un sistema d'escriptura o en un altre. El criteri de VilaWeb és de transcriure, no de transliterar.

³⁵ Als cognoms castellans portats per persones que usen noms de pila catalans, és lícit d'aplicar-hi l'accentuació catalana: Joan Pérez, Antònia Lòpez, Andreu Ibàñez, Manel Gòmez (l'accent hi és obert, vegeu Peris, Llopis, Gomis...). De totes maneres, ha de prevaler la voluntat del portador.

ii. NOMS PROPIS DE LLOC (topònims)

1. Catalans

S'han d'escriure d'acord amb la normativa, que es basa en estudis toponímics i criteris lingüístics, i no pas segons criteris d'ordre 'polític' o mancats de fonament.³⁶

2. No catalans

– Si tenen forma catalana tradicional o assimilada, aquesta és la que ha de prevaler:

Avinyó, Bordeus, Llemotges, Marsella, Montalbà (no pas Montauban), Toló, Tolosa de Llenguadoc, Viella...; Osca, Saragossa, Terol;

Anvers,³⁷ Bolonya, Cadis, Colònia, Corunya, Florença (no pas Florència), Gotemburg (no pas Göteborg), Magúncia (no pas Mainz), Milà, Moscou, Osca, País Basc (no pas Euskadi), Pequín (no pas Beijing), Sant Jaume de Galícia (no pas Santiago de Compostel·la), Sant Joan Lohitzune (no pas San Juan de Luz, ni Saint-Jean-de-Luz),³⁸ Terol, Tòquio...

– Si no tenen forma catalana tradicional, ni forma assimilada, s'adopta la forma originària,³⁹ no sempre fàcil de determinar, ni de conèixer o reconèixer, en el cas de les llengües relegades. Si el topònim originari és insòlit o poc recognoscible, caldrà contextualitzar-lo de tal manera que el lector el pugui identificar fàcilment.⁴⁰

Antíbol (Antibes), Aup d'Uès (Alpe d'Huez), Mònegue (Monaco);

Buenos Aires, Caerdydd (Cardiff), Chicago,⁴¹ Errenderia, Jerez,⁴² Kosovë,⁴³ Neuchâtel, Newcastle, Ourense, Ovieu (Oviedo)⁴⁴, Stuttgart, Utrecht, Xixon (Gijón)...

– Quan el nom propi originari necessita transcripció, aquesta ha d'ajustar-se a l'ortografia catalana, sobretot si es tracta d'un nom de país (corònim), i no pas a les regles de transliteració que puguin fer servir els mitjans especialitzats.

Azerbaitjan, Irac, Paquistán, Tatgiquistan, Turquestan...

³⁶ Hi ha algun topònim de l'àrea catalana que és objecte de polèmica, com el de Palma o Ciutat de Mallorca.

³⁷ Anvers no deixa d'ésser un manlleu del francès, tanmateix. La forma catalana és Antuèrpia, adaptada directament del neerlandès (Antwerpen), que usava, per exemple, Lluís de Requesens, governador dels Països Baixos (s. XVI).

³⁸ En èuscar, Donibane Lohitzune.

³⁹ Diem originària, no oficial, d'acord amb la millor tradició de respecte a les cultures postergades.

⁴⁰ Per exemple, 'Caerdydd, la capital de Gal·les...'

⁴¹ Per més que s'hagi propagat força, i defensat, la grafia 'Xicago'.

⁴² La forma 'Xerès' tan sols pot aplicar-se als vins d'aquesta denominació.

⁴³ A l'albanesa, perquè no té tradició catalana. No Kosovo, ni Kossova... (La ë en albanès equival a la vocal neutra del català oriental.)

⁴⁴ Segons norma de l'astur-llleonès, que també determina l'opció de Xixon. A banda, són formes més avingudes amb la nostra fonètica.

Observacions

- En el procés de normalització nacional i lingüística sembla un deure dels mitjans de comunicació d'ajudar a recobrar, tant com sigui possible, la forma catalana genuïna dels topònims, propis i forans, que l'escolarització en llengües forasteres ha relegat o deturpat.
- Quant als topònims que no tenen forma catalana i que s'han de transcriure, no poden considerar-se iguals els de països coneguts, i susceptibles d'un ús sovintejat, i els de llocs ignots i d'ús rar: si aquests toleren grafies en català estridents (Qom), aquells s'hi resisteixen i, tard o d'hora, s'han d'ajustar als patrons gràfics de la nostra llengua (Irac, Paquistán...).
- Aquesta consideració val, amb matisos, per a tots els noms propis no personals.
- Modernament, la Xina i el Japó han establert uns criteris de transcripció de llurs noms propis (de lloc i de persona) en alfabet llatí. Això no obstant, aquests criteris no s'han d'aplicar als noms que ja tenen forma tradicional o assimilada catalana, com Pequín.

iii. NOMS PROPIS RESTANTS

Englobem sota aquest epígraf tots els noms propis que no són ni de persona ni de lloc, noms d'entitats i de persones jurídiques en el sentit més ampli, des de noms propis de l'administració a noms d'empresa, passant pels d'associacions, clubs, col·legis professionals, grups de teatre o dansa, emissores de ràdio o televisió, equips, institucions, partits polítics, etc.; noms d'edificis, naus i similars; denominacions d'activitats: concursos, congressos, festivals, premis...

Doncs bé, a aquesta mena de noms, s'hi solen aplicar criteris diversos, no sempre coherents, i variables, segons èpoques i modes. És, sens dubte, la parcel·la dels noms propis d'ordenació més revessa, àdhuc en el cas dels noms catalans.⁴⁵

A banda, quan aquests noms no són catalans, tan aviat es presenten traduïts com no. Per a les denominacions no catalanes, els criteris que segueixen voldrien ajudar a tractar-los amb una mica de coherència.

1. Les denominacions formades de noms personals o de lloc es tracten com els noms propis personals o locals. Igualment es tracten les marques, o les denominacions que han esdevingut marques:

Ibèria, Lloyd's, Roland Garros, París-Dàkar, el Saragossa;
Crédit Lyonnais, General Motors.

2. Si consisteixen en noms comuns lligats amb noms propis personals o de lloc, se'n sol traduir el terme comú:

Atlètic de Madrid, Copa Davis, Filharmònica de Berlín.

⁴⁵ Una dificultat, i no pas l'única, que presenten les denominacions d'aquesta índole catalanes consisteix a saber com s'hi han d'aplicar les inicials majúscules (un aspecte que ja hem abordat al punt corresponent).

3. Si són constituïdes per noms comuns, se solen traduir íntegrament (però es mantenen, si pertoca, les sigles originals):

Democràcia Italiana, Partit Socialista Alemany (SPD); Estrella Roja, Reial Societat.

– D'aquests, tanmateix, n'hi ha que no es tradueixen, adés perquè la traducció fóra inviable, adés per tradició o rutina, etc.:

Batasuna, Rayo Vallecano, Steaua, Tour de France.

– De totes passades s'han d'evitar híbrids com ara:

Giro d'Itàlia, Tour de França, Vuelta a Espanya.⁴⁶

Observacions

A vegades, alguns noms d'aquests admeten l'article determinat, article que ha de concordar amb el gènere del terme català sobreentès, no amb el de la llengua original:

l'Steaua, el Juventus, el Roma... (s'hi sobreentén sempre 'equip', no 'equip' o 'squadra', ni 'estrella' o 'joventut').

iv. DUES INDICACIONS MARGINALS

1. Primera: molts noms propis de tota mena ja es troben inventariats a obres de consulta com l'Enciclopèdia Catalana.⁴⁷ Si no hi són, hem d'aprofitar les fonts que ens els subministren amb discerniment.

2. Segona (té a veure amb l'ordre): en un text es relacionen sovint noms de lloc, o de persona, l'un darrere l'altre, sense que s'hi pugui destriar cap mena de raó. Però no és una pràctica recomanable. En tota relació d'aquesta índole hauria d'haver-hi sempre un criteri d'ordre: jerarquia, magnitud, prioritat cronològica... A més a més, el criteri d'ordenació ha d'ésser obvi al lector, o bé ha de respondre a raons de coneixement general. Si aquest no és el cas, el redactor ha de deixar ben clar en què es basa l'ordre que proposa.

Si, tanmateix, no hi ha cap criteri que justifiqui un ordre definit, potser val més ordenar-los alfabèticament, que és més neutre, bo i relacionant els noms catalans, si n'hi ha, en primer lloc i, seguidament, tots els altres:

Lluís Berlanga, Marc Recha, Kenneth Branagh, Jaime Chávarri, Ang Lee, Manoel Oliveira;

Alacant, Barcelona, Palma, Perpinyà, Berlín, Montpeller, Sevilla, Torí, Zagreb.

⁴⁶ A la pràctica, dient 'el Giro', 'el Tour' o 'la Vuelta', ja n'hi hauria d'haver prou. En tot cas, pensem en la inconseqüència que representa dir 'Giro D'Itàlia', 'Tour DE França), però 'Vuelta A Espanya'.

⁴⁷ Malauradament, molts noms originals de llengües que no usen l'alfabet llatí, i que no tenen adaptació tradicional catalana, hi apareixen anglicitzats o transliterats, no pas transcrits.

No cal ni dir que aquests criteris d'ordenació s'han d'aplicar a qualsevol llista, no solament de noms, de lloc o de persona, sinó també de productes, títols...

C. Noms propis o títols?

Quan esmentem obres literàries, musicals, plàstiques, teatrals..., les designem pel títol, però també solem considerar títol la denominació amb què s'identifica un diari, una revista, els portals o dominis d'internet, etc. En el fons, els títols són una classe de noms propis,⁴⁸ i per això sembla apropiat de parlar-ne ara.

El cas és que a vegades sorgeixen dubtes relatius a l'escriptura dels títols, equiparables als que presenten els noms propis: quant a l'ús de majúscules,⁴⁹ quant als criteris de reproducció o de traducció... Per raons no exclusivament pràctiques dividim els títols en dues categories: la dels que més aviat són noms i que designen periòdics en general, i la dels que identifiquen obres (o produccions similars).

1. Títols o noms de periòdics (diaris, revistes, butlletins, dominis d'internet...)

S'apliquen els mateixos criteris indicats per als noms propis, segons que siguin catalans o no catalans, i en aquest últim cas, segons que siguin noms de llengües que usen l'alfabet llatí, o de llengües que fan servir uns altres alfabetos o sistemes d'escriptura. De fet, podríem dir que reuneixen els trets dels noms propis d'entitats, si bé no es tradueixen mai.

Avui, Presència, VilaWeb; Clarín, Libération, La Stampa, Times; Pravda, Ha Arets.

2. Títols pròpiament dits (obres literàries, musicals, plàstiques, teatrals...)

En aquest capítol no hi ha ni unanimitat conceptual, ni unanimitat d'aplicació, i hi pesen molt les rutines tradicionals. Ara, les vacil·lacions se centren en els títols d'obres no catalanes i, per tant, concerneixen, sobretot, les citacions. A VilaWeb ens regim pels criteris següents:

a) obres literàries, teatrals, fílmiques: mana el títol original, però si n'hi ha traducció (publicada, projectada...), hi donarem la preferència.⁵⁰

b) obres musicals, danses: la traducció hi ha de prevaler tant com sigui possible, per més que les excepcions hi abundin, sobretot en títols operístics:

'El Barber de Sevilla', 'La flauta màgica'; però 'La Cenerentola', 'Don Giovanni'.

⁴⁸ El títol funciona com un nom, encara que el títol d'un film i el d'una revista no siguin casos ben bé iguals. Per això, a l'apartat dedicat a l'ús de les majúscules, els títols de diaris, revistes... s'hi consideren noms i, per tant, exempts de portar cometes (ni que sigui, en última instància, per raons d'ordre tipogràfic).

⁴⁹ Aquesta qüestió ja s'explica a l'apartat corresponent.

⁵⁰ L'esment d'un film pel títol espanyol (traduït) s'explica perquè és el que el públic pot identificar o perquè és en aquesta llengua que el film s'ha projectat a la major part del nostre país. Tot amb tot, fora de cartellera seria convenient de fer valer el títol original (amb la traducció entre parèntesis, si fos difícil d'identificar).

c) obres plàstiques (escultura, pintura...): la pràctica més habitual és de traduir-ne els títols, però també hi ha alguna excepció:

‘Les senyorettes d’Avinyó’, però ‘Beaucoup de monde’ (quadre d’en Miró).

Observacions

- Sobre els noms de periòdics catalans que comencen amb un article determinat, aquest s’hauria de tractar, ortogràficament, com qualsevol altre (com l’article que acompanya alguns topònims catalans).
- Quant als títols pròpiament dits, tant si són d’obra major com menor, van entre cometes. Ara, títols musicals genèrics, a l’estil de Concert de piano núm. 2, Sonata per a clavicordi, etc., van sense; també hi van, sense, Oratori de Nadal, Passió de Sant Mateu, Simfonia Patètica i similars.
- En anglès, tots els mots d’un títol solen anar amb inicial majúscula, tret de les partícules que consten de dues lletres o tres.
- En canvi, en francès, el primer mot d’un títol va amb inicial majúscula, encara que el precedeixi un article, determinat o no (que també va amb majúscula inicial).

VII. GENTILICIS

Els gentilicis són adjectius, substantivats o no, que indiquen la relació o pertinença genealògica, nacional, urbana... d'un individu o cosa. Com que tenen a veure amb els topònims, escau de parlar-ne després d'aquests.

Els gentilicis solen revestir formes derivades del topònim a què es refereixen, però no sempre. És així que, al costat de gentilicis com francès o italià, hi ha rus o letó, que són termes primitius respecte dels corònims (noms de països) amb què es relacionen (Rússia, Letònia).

No solament això: siguin primitius o derivats, els gentilicis presenten en català formes ben variades. Heus-ne ací una petita mostra:

- derivats típics: australià, canadenc, xinès, marroquí; brasiler...;⁵¹
- derivats atípics: asiàtic, austríac, egipci, espanyol, europeu, jueu, provençal, trempolí, vietnamita, xilè, xipriota...;
- no (pròpiament) derivats: alemany, anglès, àrab, asteca, basc, belga, búlgar, copte, cors, croat, èsquim, finès, gascó, grec, indi, indonesi, kurd, libi, maia, malgaix, sard, serbi, suec, suís, sumeri, turc, txec...;
- especials: amazic, àzeri, bantu, inuit, zulu...

Aquesta varietat de formes és deguda, en bona part, a manlleus, directes o indirectes. Ara, avui els gentilicis presenten, en general, quatre terminacions, que són les úniques amb què solen formar-se'n de nous, encara que no totes siguin igualment productives. Heus-les ací:

- à: africà, algerià (país), andorrà, català, lituà, peruà, saharià,⁵² sirià, tunisià (país); lleidatà, romà, valencià, venecià;
- enc: canadenc, guatemalenc, flamenc; castellanenc, eivissenc, figuerenc, perpinyanenc, tunisenc (ciutat), vallenc;
- ès: escocès, iroquès, japonès, maltès, paquistanès, romanès, xinès; alguerès, cantonès, genovès, maonès;
- í: argentí, filipí, mallorquí, palestí, somalí; alacantí, algerí (ciutat), barceloní, fragatí, pollencí, tarragoní.

Quant a **-eny**, no es pot pas considerar un sufix gentilici genuí, sinó un manlleu rutinari. Al capdavall, els gentilicis així formats es refereixen, quasi tots, a topònims espanyols o relacionats amb la colonització espanyola.⁵³ Vegem-los:

⁵¹ Encara que 'brasiler' sigui una adaptació del portuguès 'brasileiro', el considerem típic perquè, de gentilicis catalans acabats en -er, n'hi ha uns quants: denier (Dénia), elianer (l'Elia), felanitxer (Felanitx), maniser (Manises), pobler (sa Pobla).

⁵² Aquest és el gentilici que correspon als habitants del Sàhara occidental, i no pas 'saharai' o 'saharauí', ni 'sahraui' o 'sahrauí'.

⁵³ Per més que se'n trobi algun rar exemple al nostre país, com 'alzireny',

- extremeny, malagueny, madrileny;
- costa-riqueny, hondureny, nicaragüeny, panameny, porto-riqueny, salvadoreny;
- rifeny.

De tots aquests gentilicis terminats amb -eny, els únics que potser convé de mantenir, pel caràcter excepcional que revesteixen, són 'extremeny' i 'madrileny'.⁵⁴ Els altres, talment com s'han repudiat 'angoleny', 'brasileny' o moçambiqueny, d'ús ben popular, en favor de 'angolès', 'brasiler' o moçambiquès, s'haurien de reemplaçar per equivalents terminats amb -enc⁵⁵ o -ès:

- hondurenc, nicaragüenc, panamenc, salvadorenc; rifenc
- malaguès; costa-riquès, porto-riquès.

Observacions

- Avui com ahir hi ha gentilicis que són manlleus dels noms amb què s'anomenen els individus o comunitats que designen, o amb què els anomenen els veïns. Seria el cas de:

amazic, àzeri, èsquim o inuit,⁵⁶ nàvaho, quítxua, sami⁵⁷, sioux...

- No totes les comunitats tenen gentilici, especialment quan hi ha hagut poc tracte; ni tots els topònims són prou mal-leables perquè se'n derivin. Pensem en La Paz o Rio de Janeiro, d'una banda, i en Estats Units, d'una altra.

Això explica, segurament, que, ara com ara, no s'hagi trobat cap terme millor, com a gentilici dels EUA, que nord-americà, que és clarament impropï o abusiu (ells s'anomenen 'americans', tanmateix!).

- Els habitants de l'Índia són 'indis', no pas hindús (també n'hi ha de musulmans o budistes). De fet, són ells, pròpiament, els indis, i no pas els aborígens americans. Aquests últims potser es poden designar, sobretot en cas d'ambigüitat, amb el terme 'amerindi'.

⁵⁴ Aquesta excepcionalitat perdura en les formes 'madrilène' (francès) i 'madrileno' (italià, portuguès). Quant a 'extremeny', no és derivat de 'Extremadura' ni té cap variant pràctica (extremadurès?). De fet, els portuguesos designen els habitants de llur província d'Extremadura amb el castellanisme 'estremenho'!

⁵⁵ Com s'ha fet, per exemple, amb 'guatemalenc' (en lloc de 'guatemaltec').

⁵⁶ Inuit ('home') és com es designa a si mateix el poble que habita l'Àrtic americà, de Grenlàndia a Alaska, i és el terme que s'hauria de preferir. 'Èsquim' (o 'èsquimo', 'devoradors de carn crua'), és el terme amb què el designen els veïns. ('Esquimal' és una interferència absurda que s'ha de bandejar.)

⁵⁷ No lapó, que és pejoratiu (com ho és 'bable' per a designar l'astur, o astur-lleonès, i per raons semblants).

VIII. APUNTS DE LLENGUA

Diem al començament de tot que aquestes pàgines suposen el coneixement de la llengua catalana i que no pretenen pas d'ensenyar-la ni de revisar-ne la normativa, sinó d'oferir un canemàs estilístic, a ús dels redactors de VilaWeb, basat en el model nacional, no pas regional, de la llengua que el Mestre Fabra va perfilar. També les inspira, aquestes pàgines, un convenciment molt simple: que, si la finalitat dels mitjans de comunicació no és, directament, d'ensenyar llengua (però n'ensenyen!), tampoc no és d'inhibir-se'n pretextant una altra funció, ni de malmenar-la per una compulsiva pruija de simplicitat.

Amb un tal supòsit, doncs, aquest capítol, de tots el més gramatical, tampoc no és, ni ho vol ésser, un epítom de morfologia o sintaxi, ni de qüestions lèxiques, sinó un simple recordatori d'alguns usos propis de la llengua, que VilaWeb fa seus, i que la interferència cumulativa de les llengües que dominen el nostre món o el nostre espai enterboleix o desballesta.

A. Lèxic

A l'hora de confegir un text, i potser encara més un text informatiu, la tria del lèxic hauria de fonamentar-se en raons de precisió, que és tant com dir que les paraules s'haurien de seleccionar per l'exactitud i per l'adequació al propòsit d'un text: exactitud de significació i adequació al to, o registre, adoptat.

Aquest criteri de precisió no desdiu gens del criteri de genuïnitat, consistent a aprofitar degudament el cabal propi de la llengua i a evitar l'ús gratuït o negligent de manlleus prescindibles o mal assimilats i de novetats mal formades o incongruents amb el sistema lingüístic propi.

Satisfets, doncs, aquests criteris de precisió i de genuïnitat, ben poques raons hi ha per a restringir l'ús dels recursos lèxics de la llengua i, en canvi, sí que n'hi ha per a servir-se'n generosament, fins i tot una mica més generosament que no aconsellaria la prudència. N'hi ha prou de ponderar que els mots que no s'usen es perden, i que avui són els mitjans de comunicació que en gran mesura els vehiculen i propaguen. Si tantes generacions han viscut per guardar-nos els mots, seria ben deplorable que, ara que podem fer-ho amb tants de mitjans, els enterréssim per una dèria de fer-nos entendre mal entesa, o que els perdéssim per desesme, deixadesa o apocament. En aquest punt, i en tants altres, no hauríem de resignar-nos a la llei del mínim esforç, sinó regir-nos per una voluntat d'exigència honesta, i de superació indefallent.

Unes poques observacions, algunes de sentit comú, no semblen ocioses:

1. No s'ha de fer servir mai una paraula sense saber què significa i, en tot cas, s'ha d'usar sempre amb propietat. Si, per exemple, 'endegar' no vol dir 'engegar', ni 'obviar' vol dir 'evitar', tampoc 'reticència' no vol dir 'recl' o 'renuència' ni 'parafernàlia' vol dir 'embalum' (de coses o de raons).

2. Les paraules corrents tenen la preferència sobre mots equivalents, però més 'distingits' (i a vegades més imprecisos o inadequats). És així que 'arribar' o 'entrar', segons els casos, són millors que no pas 'accedir' (que no vol dir ben bé ni l'una cosa ni l'altra); que 'començar' és millor que no pas 'iniciar' (que té un significat diferent); i que 'acabar' és millor que no 'finalitzar'.

3. Servir-se de les paraules com si fossin falques mancades de sentit propicia un llenguatge buit, poc informatiu, com demostren els exemples següents, en què els mots 'tema', 'zona' i 'edició' no volen dir res i són prescindibles:

'Parlar del tema de la sida', 'protegir la zona del delta', 'aquesta és la quarta edició del Saló X'... (en lloc de: 'parlar de la sida', 'protegir el delta', 'aquest és el quart Saló X'..., expressions més clares, i més sòbries).

4. Per evitar vaguetats, de les paraules, no ens n'hauríem de servir tampoc com si fossin comodins o sinònims (que sovint no ho són) d'equivalents més corrents i directes, com ara: 'celebrar' en lloc de 'fer', 'suposar' en lloc de 'pujar a', 'equivaler', 'provocar' en lloc de 'originar', 'causar'.

5. Quan un mot té més d'una variant formal, ha de prevaler la més històrica i general, encara que no sigui la més habitual del redactor: 'caragol', 'carabassa' han de prevaler sobre 'cargol', 'carbassa'.

6. Hi ha qui sosté que els termes normatius territorialment marcats no són compatibles amb els de la llengua general o amb els d'un altre territori. Ara, aquest criteri sembla fundat en una visió fragmentada de la llengua. Si, sempre que s'usin degudament, 'noi' i 'xicot' són compatibles, per què no ho són 'noi' i 'al·lot', 'eixir' i 'sortir', 'horabaixa' i 'tarda', 'atansar' i 'acostar', 'espellir' i 'descloure's', per dir-ne uns poquíssims exemples? Naturalment, els termes que tenen significats diversos en la llengua general i en un parlar territorial s'han d'usar segons el sentit general, no pas en el sentit territorial. És a dir, si 'ca' o 'gos', equivalents com són, poden arribar a conviure, 'nena' i 'nina', no, justament perquè no són equivalents en la llengua general.⁵⁸

7. Els termes socialment considerats vulgars o malsonants no són admissibles en un text informatiu, ni sota pretext de versemblança o de fidelitat; i no ho són per una simple raó de registre. Cal tenir present que la informació no es vehicula amb una llengua mimètica, sinó amb una llengua formal. De totes maneres, en casos molt excepcionals, i a títol de citació exacta, pot admetre's la reproducció d'un terme o expressió d'aquesta mena.

8. Per la mateixa raó, termes d'argot professional o col·loquial d'una altra llengua no s'han de traduir necessàriament per un equivalent formal de la nostra, sobretot si aquest

⁵⁸ Això no vol pas dir que 'nina' no es pugui fer servir, territorialment, en el sentit de 'nena'.

equivalent resulta detonant.⁵⁹ En principi, sempre val més fer-ne la traducció amb un terme neutre.

Observacions

Potser no són tampoc sobrerres un parell d'orientacions relacionades amb el lèxic, l'una sobre alguns verbs mal formats amb -ejar, i l'altra sobre l'ús injustificat de termes sinònims.

1. Els verbs derivats en -ejar afegeixen al significat del mot primitiu (generalment un adjectiu: agrejar, groguejar; però també un substantiu: torrejar, petonejar) una connotació adés de 'tendència a', de 'aparença, gust, de', de 'semblar, fer com'..., adés de reiteració: asprejar (tendir a ésser aspre); fuetejar (administrar repetits cops de fuet).⁶⁰

Doncs bé, hi ha uns quants verbs en -ejar, tots de formació relativament moderna, mancats d'aquesta connotació de tendència o reiteració, que semblen calcs servils dels espanyols en '-ear' corresponents. La forma més plausible d'aquests verbs és en -ar, no pas en -ejar (amb els possibles derivats en -atge, no pas en -eig):

Boicotar (boicot), blocar (blocatge), boxar (boxa), escannar (escannatge), sabotar (sabotatge), sondar (sondatge).

2. La llengua periodística dels nostres mitjans té tendència a evitar la repetició d'un mateix mot i per aconseguir-ho no s'està de prodigar termes emparentats de lluny o de prop amb aquell que no vol repetir. Aquesta pràctica dóna força textos poc naturals, i sovint confusionaris i tot. És allò de fer una petita crònica sobre una efemèride daliniana, posem per cas, i d'enfilari-hi tots els epítets possibles per no repetir el nom de Dalí: artista, pintor, creador, surrealista, empordanès, figuerenc, personatge, figura...

Ben altrament, la gràcia d'un text està més aviat a discernir el mot just, que si designa bé la realitat de què parlem, no ha pas de menester alternatives, tret dels pronoms que puguin representar-lo adequadament (com diem més endavant). I, ben entès, això no té res a veure amb impropietats com 'l'exposició, inaugurada ahir a migdia a Barcelona per R., exposa obra bàsica de T.', o 'l'exposició, inaugurada ahir..., mostra obra bàsica de T.', igualment desafortunades, però força habituals.

B. Morfologia

Com és sabut, la morfologia constitueix, amb l'ortografia, un dels capítols de més èxit de la reforma fabriana, i això que, en alguns punts, capgirava usos orals molt arrelats. Fabra, que bastia la reforma pensant en una llengua nacional, va trobar en la llengua antiga les línies

⁵⁹ I ben menys encara per un equivalent formal, però no semàntic (com el desafortunat 'pentinar', que en català col·loquial significa 'renyar', en lloc de 'garbellar', 'fer una batuda', 'recercar').

⁶⁰ Compareu, per a més il·lustració, parells de verbs de significat semblant: sagnar, sanguejar; fumar, fumejar; passar, passejar; rondinar, rondinejar...

de força que guiaven la llengua moderna, i dintre la llengua contemporània va destriar la llengua de sempre de les excrescències que la desfiguraven i, en conseqüència, la fragmentaven. És una prova de la bondat de la seva construcció que els preceptors dels grans dialectes de la llengua l'hagin adoptada unànimement.

En convergència amb els pressupòsits de Fabra VilaWeb propugna uns paradigmes morfològics desproveïts, tant com sigui possible, de variants formals concurrents, sobretot si són poc generalitzables a la llengua comuna. Alhora, si aquesta llengua comuna ha d'ésser tan unitàriament rica com sigui possible, les edicions locals poden fer valer els trets regionals que els són propis, sempre que siguin genuïns i no contradiguin el model de la llengua global.

i. MORFOLOGIA NOMINAL

Els plurals -scs, -sts, -xts, -igs són preferibles a -scos, -stos, -xtos, -ejos/etjos (pensem en 'aquests' i 'goigs', per exemple).

Els femenins meva, teva, seva, amb els plurals corresponents, són preferibles a meua, teua, seua (o a mia, tua, sua).

Els numerals tenen una sola variant formal estàndard: dues (femení de dos), vuit; disset, divuit, dinou; seixanta; milió, bilió...

ii. MORFOLOGIA VERBAL

Les persones verbals que més apareixen, i de bon tros, en un text informatiu són les terceres (singular i plural); força menys hi apareixen la primera i segona del plural, i rarament les dues primeres del singular. Ara, les terceres persones també són les que presenten més poques variants formals, cosa que facilita l'adopció d'uns paradigmes verbals unitaris.

D'una altra banda, els paradigmes 'normativitzats' són força homogenis en les conjugacions regulars, encara que les irregulars presentin algunes variants formals sistemàtiques, sobretot al present de subjuntiu.⁶¹

⁶¹ Molt esquemàticament, les variants són aquestes:

- quatre possibles desinències de la primera persona singular del present d'indicatiu (∅, -e, -i, -o);
- doble desinència de les dues primeres persones plurals del present d'indicatiu de la primera conjugació i, per tant, de la segona persona plural de l'imperatiu (-am / -em, -au / -eu);
- triple increment dels verbs incoatius de la tercera conjugació (-eix, -esc, -ixc);
- triple característica modal del present de subjuntiu (-i, -e, -a);
- doble característica temporal de l'imperfet de subjuntiu dels verbs de la primera conjugació (triple dels de la primera: -às / -és / -ara, -és / -era, -ís / -ira).

Els verbs irregulars també presenten variants desinencials particulars:

- al present d'indicatiu (duim/duem, feis/feu...);
- al present de subjuntiu (càpiga/càpia, corri/còrrega, obri/òbriga...);
- al participi passat (dut/duit, rigut/rist, omplert/omplit...);
- al radical (tingui/tengui, vingui/véngui; jeure/jaure, treure/traure...).

VilaWeb segueix els paradigmes verbals establerts per Fabra i seguits per F. de Borja Moll i Enric Valor, amb les opcions preferents que segueixen:

a) A la primera conjugació, la primera persona plural del present d'indicatiu té la forma concurrent -am; i la segona (del present d'indicatiu i d'imperatiu), la forma concurrent -au:⁶²

Avancem / avançam, espereu / esperau.

b) La característica modal bàsica del subjuntiu és -i:⁶³.

Declari, temis, culli, obrin.

Deixant de banda els verbs irregulars que presenten un subjuntiu amb -a ('càpiga', 'sàpiga'), sempre caldria afavorir decididament la forma bàsica en -i o, si més no, prescindir de variants extremes com 'còrrega', 'òbriga', 'sàpia', etc.

c) Les característiques temporals de l'imperfet de subjuntiu són -às / -és, -és, -ís.⁶⁴

Declaràs / declarés, temessis, obrissin.

d) L'increment dels verbs incoatius de la tercera conjugació, tant del present d'indicatiu com de subjuntiu, és -eix, amb la forma concurrent -esc.

Servesc / serveixo, pateix, posseeixen.

Pateixi / patesqui, serveixin / servesquin.

e) Les formes de perfet d'indicatiu simple i perifràstic ('anaren', 'van anar') no són incompatibles. Això vol dir que és lliure l'ús de l'una o de l'altra, o la combinació de totes dues, sempre que respongui a un propòsit estilístic o expressiu, o que tingui algun avantatge redaccional. No es tracta, doncs, de fer-les alternar indistintament, ni a mitges, sinó de servir-se'n d'una manera funcional.⁶⁵

C. Sintaxi

Aquest apartat inclou dos epígrafs: un de qüestions generals, que s'ocupa d'alguns usos o abusos força habituals, i un altre de qüestions particulars, que requereixen una atenció més concreta o detallada.

⁶² Les formes concurrents de la primera persona del present d'indicatiu, d'ús quasi nul en un text periodístic, són ∅ (sense desinència), -e, -o.

⁶³ Les formes amb -e es confonen totes, tret d'una, amb les corresponents del present d'indicatiu.

⁶⁴ La majoria de les formes amb -ara es confonen amb les corresponents del perfet d'indicatiu simple. Una bona part dels autors valencians opta per les formes en -às, -és, -ís.

⁶⁵ Aquestes opcions morfològiques són les que assumeix l'edició central de VilaWeb. Naturalment, també valen per a les edicions locals. De totes maneres, les edicions locals que les trobessin d'aplicació inoportuna sempre poden prioritzar les variants regionals històriques, tal com les recullen i exposen Enric Valor per al valencià i F. de Borja Moll per als parlars baleàrics.

i. QÜESTIONS GENERALS

El criteri general de VilaWeb és d'aplicar una sintaxi tan unitària com sigui sensatament, però resoltament, possible. Això no priva pas que les edicions locals puguin fer valer, com ja hem dit en parlant de morfologia, els trets regionals propis, sempre que siguin genuïns i que no desdiguin del model general de la llengua.

1. El condicional, ús i abús

Bàsicament, el mode condicional expressa que un fet pot esdevenir-se, si es compleix una determinada condició:

Si el primer món fos solidari, el tercer no passaria fam.

Però no serveix, ni s'hi ha de fer servir, per indicar probabilitat ni per expressar un fet futur respecte d'un de passat. Tampoc no serveix per expressar una afirmació probable, no confirmada, un rumor, o per rebaixar-ne la força o la importància.

La suposició o conjectura sobre les conseqüències d'un fet real o sobre aquest fet mateix s'expressa amb deure + infinitiu:

La decisió del tribunal no devia ésser fàcil (no pas 'la decisió del tribunal no seria fàcil').

La frase 'una distracció hauria estat la causa de l'accident' és inacceptable, si vol dir que una distracció és la causa probable d'un accident que s'ha esdevingut realment. Això en català s'expressa d'una altra manera: 'la distracció devia ésser la causa de l'accident'.⁶⁶

En canvi, la mateixa frase ('una distracció hauria estat la causa de l'accident') és acceptable, si vol dir que una distracció és la condició d'un possible accident (no ocorregut). En aquest cas, la frase en qüestió seria equivalent a aquesta altra: 'si ell s'hagués distret, hauria tingut un accident'. I això és tant com dir que NO hi ha hagut accident perquè no hi ha hagut distracció; o que no s'ha esdevingut un fet (l'accident) perquè no s'ha complert la condició (la distracció).

Comentem-ne més exemples perquè es vegi clarament la funció 'condicional' d'aquest mode.

-) La banda hauria ingressat 400.000 euros amb la droga decomissada.
A hora d'ara la banda ja hauria ingressat 400.000 euros.

El condicional del primer exemple és bo perquè la venda, que no s'ha fet, era la condició necessària per a obtenir aquella suma d'euros: 'la banda hauria cobrat aquella suma, SI hagués pogut vendre la droga'. Però, és clar, si la droga ha estat decomissada, no s'ha pogut vendre ni cobrar; no hi ha hagut un ingrés real.

⁶⁶ Atenció, no fóra tampoc una frase vàlida 'una distracció deuria causar l'accident'. És justament l'ús del condicional que s'opugna; del condicional (i del futur usat en aquest mateix sentit: 'ells sabran què voten' en lloc de 'ells deuen saber què voten').

El segon exemple suposa una venda efectiva i en conjectura uns probables beneficis. Com que aquí no hi ha condició, sinó indicació de probabilitat, el condicional no hi escau, i la construcció idònia era 'la banda devia ingressar 400.000 euros' (o 'deu haver ingressat 400.000 euros').

-) Una guspira elèctrica de seguida hauria calat foc al bosc, de tan sec que és.
Una guspira elèctrica hauria calat foc al bosc, però els bombers ja l'han apagat.

En primer lloc tenim que el bosc és tan sec que s'hi hauria calat foc (fet no esdevingut), si s'hagués complert una condició: que hi hagués caigut una guspira. Per això 'hauria calat' hi és oportú.

Ara, si els bombers ja han apagat el foc, el bosc ha cremat de debò, i en aquest cas conjecturem, imaginem, que és una guspira que 'devia calar-hi foc'. Per tant, 'hauria calat' no és bo.

- c) El difunt tenia uns cops al cap que li haurien causat la mort.
L'agredit tenia uns cops al cap que li haurien causat la mort, sense assistència immediata.

El primer exemple ens parla d'un fet real (una defunció) causat, probablement, per uns cops; per tant no hi ha condició, sinó conjectura; calia, doncs, haver escrit 'li devien causar la mort'.

El segon explica que un agredit no s'ha mort perquè ha rebut assistència immediata, sense la qual (condició), la mort hauria estat un fet. És a dir: 'si no hagués rebut assistència, s'hauria mort'. Per tant, 'li haurien causat la mort' hi escau.

-) El Barça podria guanyar avui.
Diuen que TVZ hauria comprat els drets televisius.
Segons el setmanari suís 'L'Hebdo', entre el 60% i el 80 % del fons gestionat per certs bancs suïssos tindria l'origen en diners no declarats.

En tots aquests tres casos es tracta, òbviament, de suposicions, no hi ha cap condició que hi justifiqui el condicional ('podria guanyar', 'hauria comprat', 'tindria l'origen'..., 'SI què?'). Per tant, calia haver escrit 'pot guanyar', 'ha comprat' o 'pot haver comprat', 'deu tenir l'origen' o 'té l'origen'.

b) El condicional tampoc no serveix per indicar una circumstància posterior al temps passat que el narrador descriu, però que ja és consumada quan l'enuncia. Ben altrament, aquesta circumstància pot expressar-se amb l'estructura 'havia de + infinitiu' (també amb el perfet d'indicatiu).

- Aquesta fou una de les primeres causes de la crisi Pujol-Roca, que havia d'esclatar (o va esclatar) poc després (no pas 'que esclataria').
La mala salut l'havia de dur (el va dur) a la mort al cap de poques setmanes (no pas 'el duria').

La mateixa construcció ('havia de + infinitiu') es fa servir, encara que la circumstància futura no s'hagi esdevingut mai (en aquest cas, no hi escau gens el perfet d'indicatiu):

Pujol i un representant de la Busch posaren la primera pedra de les obres del parc que s'havia de dir Tibigardens (no pas 'es diria', ni 'es va dir').

En resum, el mode condicional va lligat a una condició, com el nom ja diu.⁶⁷

2. Subjuntius estranys

a) amb 'després que'

La locució 'després que + subjuntiu' s'usa molt com a conjunció temporal als mitjans de comunicació, però el cas és que no s'avé gens amb la llengua popular tradicional:

Es procedí a la votació després que parlés el president.

Després que el fiscal hagués demanat sentència, el jurat se n'anà a deliberar.

Després que ahir s'hagués debatut la llei en comissió, avui la votarà el ple del parlament.

La llengua popular tradicional no donaria per bona cap d'aquestes frases, i les resoldria diferentment: 'quan el president va haver parlat' (o 'hagué parlat'); 'quan el fiscal va haver demanat sentència' (o 'després d'haver demanat sentència el fiscal', o encara 'el fiscal va demanar sentència i després'); 'ahir es va debatre la llei en comissió, i avui la votarà el ple del parlament'.

És a dir, la construcció popular és amb 'quan' o també, en alguns casos, 'després de + infinitiu' (preferentment infinitiu compost) o s'estima més de modificar la frase. I aquesta hauria d'ésser també la construcció normal a VilaWeb.

b) amb 'potser'

Un verb modificat per un adverbí o locució indicant possibilitat o probabilitat ('potser', 'possiblement', 'per ventura', 'tal vegada', 'probablement', 'segurament'...) ha d'anar en futur (en algun cas, va en condicional), de cap manera en subjuntiu:

Possiblement sortirà més tard, el tren (no pas 'surti més tard').

Amb tanta secada potser hi haurà restriccions d'aigua (no pas 'hi hagi restriccions').

Tal vegada convindria una mica més d'austeritat (no pas 'convingui una mica més').

⁶⁷ També hi ha un ús, legítim, del condicional que equival a un indicatiu present o a un imperatiu atenuats, i que es fa servir com a expressió de cortesia o per rebaixar la contundència d'una afirmació...: 'Diria que aquest projecte és inviable'; 'Que em deixaries el cotxe?'

Ara, quan la possibilitat s'expressa amb una frase del tipus 'és possible que...', el verb de la frase subordinada va en subjuntiu, és clar.

És possible que surti més tard, el tren.

Amb tanta calor és probable que hi hagi restriccions d'aigua.

És possible que convingués una mica més d'austeritat.

3. Sobre verbs preposicionals

Els verbs dits 'preposicionals' són els que regeixen, si més no en determinats usos, una preposició (o més d'una, però amb sentits diferents), com és ara 'comptar amb' (confiar en algú o alguna cosa), 'entendre en' (ésser expert en una qüestió), 'estar de' (apreciar), 'participar en' (tenir part en una activitat), 'tractar de' (estudiar, examinar), 'tractar en' (comerciar).

Sobre aquest punt ben important, que ni les gramàtiques solen examinar gaire, ni els diccionaris inventarien sistemàticament ni regulen,⁶⁸ és convenient d'advertir que determinats verbs que, sobretot la llengua escrita, tracta preposicionalment:

– o bé no són genuïnament preposicionals:

Es passa el dia somniant expedicions (no pas 'somnia en expedicions').

Sempre ho somnia, això (no pas 'hi somnia').

'I una pàtria tan petita, que la somio completa' (no pas 'hi somio') (Pere Quart);

– o bé tenen, genuïnament, un sentit divers d'aquell que sovint els dona la llengua escrita: 'acabar amb', per exemple, no vol dir extingir o fer cessar (una acció), sinó precisament emprendre-la (després d'una altra):

'La reunió de veïns va acabar amb una baralla' (va desembocar en una baralla, no va evitar-la o sufocar-la).

'El debat va acabar amb la votació' (hi va donar pas, no la va interrompre o impedir).

4. Qüestions de concordança

Ve't ací uns pocs detalls sobre la matèria que segurament necessiten un recordatori.

a) En les oracions compostes lligades amb la conjunció 'que' els temps del verb principal i secundari mantenen una certa 'concordança' o dependència, especialment, però no únicament, quan el verb de la frase principal és 'declaratiu'.⁶⁹ En efecte, el temps del verb

⁶⁸ Recentment ha aparegut un diccionari de verbs preposicionals, fet més amb un criteri de recull general que no pas de rigor metodològic i discriminatori d'usos genuïns o interferits. Fora d'això, els diccionaris tot just si exemplifiquen alguns usos preposicionals dels verbs quan n'expliquen el valor i la funció que tenen com a intransitius.

⁶⁹ Són verbs com ara: dir, comentar, aventurar, indicar, deduir, exposar, explicar, proposar, assegurar, prometre, jurar... i molts més d'aquests camps de significació.

secundari depèn, en certs casos, del verb de la frase principal. Molt esquemàticament, els criteris són aquests:

Si a la frase principal hi ha un temps passat d'indicatiu, el de la frase subordinada va en imperfet, plusquamperfet o condicional.

L'advocat argumentava que la norma era massa vaga (no pas 'és vaga')

El reu va admetre que havia destruït proves (no pas 'va destruir').

El ministre rus va dir que Rússia votaria contra la resolució i que calia donar suport als inspectors (no pas 'votarà', ni 'cal donar suport').

Semblantment passa, si el verb de la frase secundària ha d'anar en subjuntiu; en tal cas, el temps ha d'ésser l'imperfet:

Els Verds van demanar que el govern invertís més en energia solar (no pas 'inverteixi').

L'ONU pretenia que el referèndum es fes enguany (no pas 'es faci').

La llengua periodística violenta sovint aquesta mena de 'concordança temporal' per conferir un aire d'actualitat, o d'immediateza, a la informació, segurament perquè equipara temps cronològic i temps gramatical. De totes maneres, és una pràctica que s'ha d'evitar, d'acord amb la llengua tradicional.

b) Quan un nom col·lectiu fa de subjecte, el verb pot concordar-hi en singular o en plural, però no és recomanable la pràctica habitual d'alternar aquesta concordança.

El jovent va idear aquesta disbauxa, que volia deslligar de la religió (no pas 'volien').

c) Encara que mots com 'grup', 'equip', 'pilot'... portin un complement nominal en plural, el verb ha de concordar amb el nom, no pas amb el complement; i si el nom és singular, el verb també.

Un equip de programadors catalans ha participat en una iniciativa europea (no pas 'han participat').

Un grup de voluntaris visita els suburbis més pobres de la megàpolis i ajuda les organitzacions que hi treballen (no pas 'visiten', 'ajuden').

d) Quan el subjecte és format per dos membres o més lligats per una conjunció copulativa ('i, ni') el verb va, naturalment, en plural; en canvi, quan el subjecte és un sol membre que actua 'amb, conjuntament amb...' un altre o més, el verb va en singular:

El PSC i ICV van votar contra l'esmena; CiU i PP van votar-hi a favor.

El PSC, conjuntament amb ICV, va votar que no (no pas 'van votar').

El Centre Català, juntament amb la UNESCO, organitza un debat (no pas 'organitzen').

e) Si un substantiu és determinat per més d'un adjectiu numeral, per exemple, una pràctica actualment molt estesa és d'anteposar-los tots dos al substantiu, però més genuí és de col·locar el substantiu després del primer numeral. En tot cas, si el primer numeral és 'un',

és obligatori que aquest precedeixi el substantiu que determina (entre més coses, per exigències de concordança de nombre).

El debat durarà tres dies o quatre (en lloc de 'tres o quatre dies').

L'empresa obliga molts treballadors a fer una hora extra o dues (no pas 'una o dues hores extres').

f) Quan un adjectiu qualifica noms de gènere divers, pren la forma masculina plural. Perquè aquest règim no resulti forçat, convé de disposar els noms, si és possible, de manera que els més pròxims a l'adjectiu siguin masculins:

Una administració, una economia i un govern molt dinàmics';
Són intuïcions i propòsits atrevits.

Millor que no pas:

Un govern, una administració i una economia molt dinàmics;
Són propòsits i intuïcions atrevits.⁷⁰

5. De pronoms i combinacions pronominals

La llengua dels mitjans tendeix a prescindir molt dels pronoms febles (i no pas solament dels adverbials 'en', 'hi'), en part perquè practica un desplegament de termes sinònims, sovint abusiu, com ja hem indicat en l'apartat dedicat al lèxic.

'A l'exposició de D., el comissari va dedicar al pintor grans elogis. Va dir de l'artista, per exemple, que ja s'havia guanyat la glòria, i que ningú no es podia comparar amb un geni com ell.'

Això fa el discurs informatiu innecessàriament llarg, poc concís i, més d'una vegada, confús. L'exemple anterior necessita cinc termes per a referir-se a un mateix individu: D., pintor, artista, geni, ell. Que un recurs oportú dels pronoms ajuda a fer més llegidora una informació ho il·lustra la redacció següent del mateix text, que, sense perdre gens de contingut, resulta més sòbria i diàfana:

A l'exposició del pintor D. el comissari va dedicar-li grans elogis. Va dir-ne, per exemple, que ja s'havia guanyat la glòria i que ningú no s'hi podia comparar.

La recomanació és, doncs, de no estalviar els pronoms, que tant serveixen per donar agilitat, flexibilitat i concisió al discurs. És clar, aquesta recomanació pot implicar que frases i períodes s'hagin de construir d'una altra manera, que és tant com dir que s'han de pensar d'una altra manera.

⁷⁰ En canvi, una frase com 'costa, no rendir-se a uns conceptes, una argumentació i una conclusió tan clars' no es podria modificar en 'costa, no rendir-se a una exposició, una argumentació i uns conceptes tan clars' sense perdre la il·lació lògica que va del concepte a l'argumentació i a la conclusió.

Quant als pronoms febles i la manera de combinar-los n'hi ha prou de definir posicions i d'apuntar uns pocs criteris d'orientació general.

El sistema combinatori d'aquests pronoms, tal com el va establir el Mestre Fabra, és massa sòlid i té una funció de cohesió dialectal massa important per a renunciar-hi, ni que sigui parcialment. Que cap dialecte no realitzi la combinatòria fabriana completa,⁷¹ no significa que la llengua estàndard no n'hagi de treure tot el benefici que aporta. Per això se'n recorden els punts següents.

□) El sistema combinatori 'l'hi', 'la hi', 'els hi', 'les hi' és preferent, perquè és el més estès: és propi de tot el dialecte oriental i de tot el dialecte nord-occidental. En contrapartida, el sistema 'li'l', 'li la', 'li'ls', 'li les' és més 'lògic' i, potser, més antic, però sols és vigent als parlars sud-occidentals. En tot cas, aquests dos sistemes ni es poden barrejar o fusionar ni han d'alternar-se.

□) La pluralització de 'li' en 'els hi' és regional i, per tant, s'ha d'evitar:⁷²

Telefona al secretari, a la infermera: Li telefona (al secretari, o infermera, singular);

Escrivia a les germanes, als cosins: Els escrivia (a les germanes, o cosins, plural).

c) Per la mateixa raó es descarten les neutralitzacions següents:

– de 'la hi' o 'li ho' a 'l'hi':

Van deixar la clau al nen, a la nena, / a casa: La hi van deixar (la clau, al nen o nena / a casa);

No volen explicar això al jutge, a la jutgessa: No li ho volen explicar (això, al jutge o jutgessa);

Portes un regal a l'amic, a l'amiga / a la clínica: L'hi portes (el regal, a l'amic o amiga / a la clínica).

– de 'li'n' a 'n'hi':

No volien donar poders a l'hereu, a la pubilla: No li'n volien donar (de poders, a l'hereu o pubilla);

Que no porten aigua a casa?: Que no n'hi porten (d'aigua, a casa).

– de 'els el', 'els els', 'els la', 'els les', 'els ho' o 'els en' a 'els hi':

Tira el pom / els poms a les noies, als nois: Els el / els els tira (a les noies o nois, el pom / els poms);

⁷¹ Tot amb tot, en català central no són pas insòlites formes com 'li ho' (/liu/), i 'li'n' diferent de 'n'hi', o distincions com 'l'era' i 'ho era', encara que no siguin generals. Sigui com sigui, no té base l'opinió que sustenta que la proposta fabriana és un 'invent'. És una sistematització, no un invent.

⁷² En els exemples dels apartats b) i c) tots els termes subratllats, indistintament del gènere, es poden representar per 'li' (reduït a 'hi' en contacte amb els pronoms 'el, 'la', 'els, 'les'), si són en singular, o per 'els', si són en plural.

Dóna la mà / les mans als companys, a les companyes : Els la / els les dóna (als companys o companyes, la mà / les mans);

Va enviar tot allò a les organitzacions, als associats : Els ho va enviar (a les organitzacions o associats, tot allò);

Repartirà begudes als veïns, a les veïnes: Els en repartirà (als veïns o veïnes, de begudes);

Explicava els seus mals a la filla, al nebot / al cafè: Els hi explicava (a la filla o nebot, al cafè).

□) Cal distingir regularment els pronoms atributius:

– ‘el’ i ‘ho’, segons que el referent sigui determinat (‘el’) o indeterminat (‘ho’):

És aquest el delegat? Sí que l’és (no pas ‘ho és’);

Es fa passar per delegat d’O., i no ho és.

– ‘en’ i ‘ho’, segons que l’atribució indiqui intensitat (‘en’) o no (‘ho’):

Aquesta sentència és injusta i ho és als ulls de tothom (no pas ‘n’és’);

Que n’és, d’injusta, aquesta sentència! (intensitat).

6. ‘Qui’, ‘els qui’, frases de relatiu substantives

Les construccions de relatiu substantives que es refereixen a persona es formen amb ‘qui’ (la qui, tothom qui, aquells qui...), no pas amb ‘que’.

Solament van atendre els qui havien arribat a l’hora (no pas ‘els que havien arribat’).

Les qui vulguin arribar al cim hauran de matinar.

Ara, el recurs més idoni per a referir-se a una persona indeterminada, tant si és part d’un tot concret com d’un tot genèric, és el pronom ‘qui’ tot sol, com proven tants adagis i dites: ‘qui no vulgui pols que no vagi a l’era’; ‘qui paga mana’; ‘qui t’entengui que et compri’; ‘qui de jove no treballa, quan és vell dorm a la palla’, etc., que avui n’hi ha molts que construirien, segurament, així: ‘els que no vulguin pols...’, ‘el que paga...’, ‘el que t’entengui...’, ‘els que de joves...’, o tal vegada: ‘els qui no vulguin pols...’, ‘el qui paga...’, ‘el qui t’entengui...’, ‘els qui de joves...’ En vist d’això, val la pena de recalcar que la construcció amb ‘qui’ tot sol hauria d’èsser la preferida, tret que hi hagi voluntat d’establir alguna mena de distinció (de gènere, per exemple): ‘la qui paga mana’.

7. Determinació i indeterminació, o el tot i la part

És propi del català considerar les coses sota un doble aspecte: o bé com un tot determinat, o bé com una part, indeterminada, d’un tot.

Escoltava les notícies, aquelles dues notícies.

Ha sentit unes notícies, dues notícies.

□) L'aspecte de totalitat i determinació s'especifica amb l'article determinat ('el'), amb els demostratius ('aquest'...), amb els ordinals ('primer...'), amb uns pocs indefinits ('tot', 'cada', 'mateix'...) i es representa, si convé, pels pronoms de tercera persona ('el', 'els', 'la', 'les').

Quan han vist aquestes notícies, ens les han censurades.

Val a dir: són unes notícies determinades: concretament, aquestes, no pas unes qualssevol, i les han censurades totes.

□) L'aspecte d'indeterminació i de partitiu s'assenyala amb els numerals cardinals i partitius ('un', 'dos', 'tres'..., 'meitat', 'terç'...), la majoria indefinits ('algun', 'altre'..., quantitius com 'molt', 'poc', 'tant'...), i es representa, si convé, pel pronom 'en'.

Quan han sentit aquestes notícies, n'han censurades un parell.

Això és: de totes les notícies que han sentit, n'han censurades un parell, és a dir: una part.

Vegem uns pocs exemples en què es contrasta el punt de vista determinat total - indeterminat partitiu, i el tractament que en fa la llengua.

- a) Tenim deu notícies, ara en publicarem cinc i d'ací a una hora cinc més.
- b) Tenim deu notícies, ara en publicarem cinc i d'ací a una hora les altres cinc.
- cc) Publicarem aquestes dues notícies, l'una i l'altra.

□□) S'indiquen dues parts indeterminades d'un tot: cinc notícies qualssevol de les deu que tenim, i després cinc més qualssevol.

□□) L'aspecte varia parcialment: primerament s'hi indica una part indeterminada d'un tot: cinc notícies qualssevol de les deu que tenim, però una vegada publicades aquestes cinc qualssevol, indeterminades, les notícies encara no publicades ja no són indeterminades, sinó determinades: són les úniques cinc que resten d'aquell mateix tot.

cc) La perspectiva és, clarament, d'un tot determinat ('aquestes dues'), i per això les parts són també determinades (l'una, l'altra). Per tant, seria incongruent de presentar els dos membres de què parla aquesta frase com si l'un fos indeterminat i l'altre determinat.

També hi ha incongruència a les oracions següents:

D'aquestes teories, una era original i l'altra, curiosa.

Si, per uns, el llibre és molt interessant, pels altres és molt banal.

Si 'aquestes' teories' de la primera oració eren determinades, calia dir l'una... i l'altra; però, si eren indeterminades, s'havia de dir: 'n'hi havia una d'original i una (altra) de curiosa'.

A la segona oració, o bé considerem que hi tenim un tot constituït per dos grups determinats, i llavors calia haver escrit 'pels uns..., pels altres', o bé considerem que hi tenim dos grups indeterminats, que són una part d'un tot més ample, i llavors calia haver escrit 'per uns..., per uns altres'.

Observació

Els numerals cardinals s'entenen, com hem dit, partitivament:

Parlaran tres diputats (val a dir: una part de tots els diputats presents o possibles).

Per això, si un cert nombre no indica pas una part, sinó una totalitat, cal adjuntar-hi l'adjectiu 'tots' (no pas l'article 'els', 'les'):

Parlaran totes tres delegades (val a dir: tantes com n'hi ha de presents, totes).

S'han fet deu funcions, i totes deu amb èxit (tantes com se n'han fetes, totes).⁷³

Ara, si aquesta totalitat ja es determina d'alguna altra manera, el 'tots' hi sobra:

També van parlar els tres delegats eslovens.⁷⁴

c) La construcció 'el que + verb', seguida de 'és que + verb' té valor partitiu. Per exemple, 'el que demanen els pilots és que els augmentin el sou' (val a dir: de totes les coses que els pilots poden demanar, volen concretament que els augmentin el sou).

D'aquesta construcció, potser poc genuïna, avui se n'abusa molt, i sovint valdria més, si no de prescindir-ne, de substituir-la per expressions equivalents:

Que els augmentin el sou, això demanen els pilots.

Saquejar Catalunya amb excuses de solidaritat, aquesta és la tàctica de Madrid (en lloc de 'el que fa M. és...').

La llei és important justament perquè penalitza la discriminació racial (en lloc de 'el que té d'important la llei és que...').

Passa que els recursos són exigus (en lloc de 'el que passa és que...').

d) Una altra mena d'expressions de valor partitiu són les construïdes amb 'el + adjectiu' (l'anomenat 'adjectiu neutre'), com en aquest exemple:

El curiós del cas és que tothom accepta aquesta situació.

L'ús mateix d'aquest 'adjectiu neutre', popularment construït amb 'lo', resulta estrany i s'ha d'evitar amb tota diligència:

Ja és ben curiós que tothom accepti aquesta situació (no pas 'el curiós és que...').

Que l'oposició es preocupés del país sí que fóra interessant (no pas 'l'interessant fóra que l'oposició...').

Allò que té d'extraordinari el cas és la capacitat de treball de F. (no pas 'l'extraordinari del cas és...').

⁷³ No seria genuí de dir 'parlaran les tres delegades', ni tampoc 's'han fet deu funcions, i les deu amb èxit'.

⁷⁴ A títol comparatiu, vegem l'exemple següent: 'Van parlar, els tres delegats eslovens? Sí, tots tres.' De la mateixa manera, als exemples anteriors diríem: 'Parlaran les tres delegades que acaben d'arribar'; 's'han fet deu funcions, i les cinc primeres amb èxit'.

8. Tres preposicions i una locució conjuntiva

Les preposicions presenten usos vacil·lants en moltes llengües, també en català. Ací únicament s'esquematitzen uns pocs usos de 'a' i 'amb' i l'abús que es fa de 'davant'; en una altra secció s'examina amb més detall l'ús de per / per a.

a) La preposició 'a' local (tant si indica direcció com si no) té preferència sobre 'en'. Tanmateix, per raons eufòniques, davant 'un', 'algun', 'aquest' i similars (amb les flexions corresponents), hi solem posar 'en'.

La notícia es pot llegir a la pàgina web de P. (però 'en una pàgina web').

La gent vol viure a ciutats grans o a Barcelona (millor que no 'en ciutats grans').

Una novel·la ambientada a la Catalunya de la guerra (millor que no 'en la Catalunya...').

b) Sobre la preposició 'amb' n'hi haurà prou de dir que el català popular tradicional considera els mitjans de transport des d'una òptica instrumental, i que per això hi aplica aquesta preposició, que s'ha de preferir a 'en'.

Prepara un gran viatge amb avió (o 'amb un vaixell de luxe');

Anava amb tren (o 'amb autocar, camió...')

Sempre corre amb bicicleta (amb patinet).⁷⁵

c) Com és sabut, 'davant' pot fer adés d'adverbi, adés de preposició, però en aquesta última funció s'empra massa sovint d'una manera abusiva, gairebé com un equivalent mimètic de l'espanyol 'ante'. Aquest abús s'ha d'evitar en benefici de la preposició o expressió més idònia en cada cas. Tot seguit oferim uns quants exemples d'un 'davant' abusiu substituït per una possible equivalència més apropiada:

A la pressió europea, Suïssa hi ha reaccionat amb una negociació ofensiva (no 'davant la pressió');

Vist l'embat de l'oposició B. ha endurit la seva actitud (no 'davant l'embat');

Contra els governs que espïen els ciutadans, hi ha associacions que proven d'espïar els governs (no 'davant els governs');

No és fàcil protegir-se dels components tòxics dels ordinadors vells (no 'davant els components');

G. ha demanat suport militar en cas d'una revifada de la violència (no 'davant una revifada');

Indignació general pel retard del TGV (no 'davant el retard');

Han cancel·lat el contracte per les crítiques fetes a l'estudi (no 'davant les crítiques').

d) Pertocant a 'ja que', insistirem en un detall d'ús tradicional, generalment negligit.

⁷⁵ 'Anar a cavall' és una locució. Diem, per exemple, 'anar a cavall d'un camell', però 'anar amb camell', no pas 'anar a camell'.

D'entrada, tinguem present que el repertori de les conjuncions causals és limitat, sobretot si no ens agraden alguns recursos ('com sigui que', 'per tal com', 'car'⁷⁶ i 'puix que') i prescindim de 'com que', tan popular.⁷⁷ A la pràctica, això ens deixa únicament dues conjuncions causals: 'perquè', que també pot ésser final,⁷⁸ i 'ja que'.

Aquest fet deu explicar, segurament, que els mitjans facin servir moltíssim la locució conjuntiva 'ja que'. Ara, tot i fer-la servir tant, quasi mai no se'n serveixen com la llengua parlada tradicional, que sol col·locar la frase subordinada, introduïda per 'ja que', davant l'oració principal, i no pas al darrere. Val a dir, de la mateixa manera que fa: 'com que no creuen en el país, s'abstenen a l'hora de votar' (i no pas 's'abstenen a l'hora de votar, com que no creuen en el país'), també sol fer: 'ja que no volen apuntar-s'hi, no els hi comptarem' (i no pas 'no els hi comptarem, ja que no volen apuntar-s'hi'). Doncs bé, és aquest ús ('ja que això..., allò'), més avingut amb la llengua popular, el que ha de prevaler a VilaWeb.

9. Expressions temporals: aspectes a tenir en compte

Sobre aquestes expressions hi ha aspectes en què la llengua dels mitjans sol mostrar més vacil·lació que no la llengua popular tradicional.

a) De bon primer, les expressions temporals determinades, que equivalen a una datació, ni que sigui dilatada (aquest estiu, l'any 1998) no volen preposició, però sí que en demanen les que designen una mera circumstància temporal indefinida. Vegem-ho amb uns pocs exemples de cada.

– Indicació temporal determinada, datada, sense preposició:

- La nova línia de metro s'estrenarà l'any vinent (o l'any que ve);
- Les eleccions es fan aquest mes (o la setmana entrant);
- La primavera del 1992, Mali feia el pacte nacional;
- La solució, ja ens l'havia donada el gran matemàtic Clairaut el segle XVIII;
- L'estiu del 1994 un incendi va cremar mig país;
- El destí d'aquest element físic el segle XVI havia de canviar.⁷⁹

⁷⁶ La conjunció 'car' havia estat molt usada, en la llengua escrita, abans d'ésser condemnada i quasi bandejada, fa una vintena d'anys, per pruija de 'naturalitat'. Però és tan pràctica i convenient que es recomana sola, i a VilaWeb no se censura.

⁷⁷ En alguns territoris s'empra 'com' en lloc de 'com que', un ús que la gramàtica normativa no avala.

⁷⁸ 'La gent ha votat el candidat B. perquè tenia més presència' (causal), 'perquè rebaixi els impostos com prometia' (final).

⁷⁹ Observem que, en una frase com 'el destí d'aquest element físic havia de canviar el segle XVI', el conjunt 'el segle XVI' tant pot ésser el complement directe de 'canviar' com un circumstancial de datació. En casos semblants es pot alterar l'ordre, o la construcció, de la frase per dissipar l'equívoc: 'el segle XVI el destí d'aquest element físic havia de canviar' (circumstancial); 'aquest element físic havia de fer canviar el segle XVI' (complement directe).

– Indicació temporal indeterminada, amb preposició:

Pel desembre fa més fred que no pel gener.
A l'estiu hi ha més accidents que no a la tardor.

Aquests ocells solen venir a l'abril.
Abans plouia més per la primavera.

b) Tampoc no porten preposició les expressions que indiquen la raó temporal d'una proporció:

Escrivia mitja pàgina el dia (o 'cada dia', no 'al dia').
Produeixen cent litres la setmana (o 'cada setmana', no 'a la setmana').
La web de l'FBI rep dos milions i mig de visites el mes (o 'cada mes', no 'al mes').
Solament hi plou un parell de vegades l'any (o 'cada any', no 'a l'any').

c) Quan es refereix als darrers dies, mesos, anys, etc., passats, però considerats des del moment present, la llengua popular fa servir indefectiblement el determinatiu 'aquest, aquests'. Semblantment fa quan, en lloc d'ésser passats, són vinents.

La Junta investigarà els comptes d'aquests darrers dos mesos (no pas 'dels darrers').
Segons els experts, la calor d'aquests últims dies pot tenir efectes inesperats (no pas 'dels últims').
El pla de carreteres d'aquests deu anys vinents és obsolet, segons l'oposició (no pas 'dels deu anys').

d) Uns quants aspectes més de les expressions temporals, que convé de no perdre de vista, són aquests:

– Els correlats de 'mes passat', 'setmana passada', etc., són 'mes, setmana vinent',⁸⁰ no 'pròxim(a)', i menys encara 'proper(a)'. Com que, a més, són expressions poc o molt fossilitzades, no és el cas de dir 'la passada setmana', 'el vinent mes', etc.

– La fórmula catalana habitual és 'cada dia', 'cada divendres', etc., no pas 'tots els dies', 'tots els divendres', etc.

– La locució 'en + terme temporal' expressa la durada d'una acció, no pas el temps que va trigar o trigarà a esdevenir-se, cosa que s'indica, si de cas, amb 'al cap de...', 'd'aquí a...'

Va fer un viatge tan llarg EN dos dies (el viatge va durar dos dies).
El concurs no es convocarà fins d'aquí a un any (no pas 'en un any').
La llei no es va aprovar aquell mes, sinó al cap de mig any (no pas 'en mig any').

⁸⁰ També hi ha 'setmana, mes, any que ve', 'setmana, mes, any entrant'. D'una altra banda, 'mes pròxim' no equival tant a 'mes següent, com a 'mes no llunyà', de manera que dir, en ple juliol, el 'pròxim maig' no resulta gaire apropiat; en canvi, dir 'el maig vinent' és inobjectable.

10. L'infinitiu temporal

Si la locució temporal 'en + infinitiu simple' tan sols hauria d'indicar el moment anterior d'un temps passat, 'en + infinitiu compost' també indica el moment anterior d'un temps futur.⁸¹

En arribar (havent arribat) a la casa gran, la comitiva es va dissoldre.

En haver parlat el president, començarà el torn de rèpliques.

Així mateix, aquest moment anterior a un temps passat o futur, però també present, pot indicar-se, en alguns casos, amb la construcció 'en + gerundi compost':

En havent fet el discurs, va abandonar la sala.

En havent llegit el diari, es posarà (o es posa) a estudiar.

Tot i amb això, aquesta interdependència temporal s'expressa molt apropiadament amb l'adverbi 'quan' i el verb en passat (moment anterior a un temps passat) o en futur, simple o compost,⁸² (moment anterior a un temps futur):

Quan va arribar (hagué arribat) a la casa gran, la comitiva es va dissoldre.

Quan hagué fet el discurs, va abandonar la sala.

Quan hi serem tots, ja en parlarem.

Quan haurà parlat el president, començarà el torn de rèpliques.

Quan haurà llegit el diari, es posarà a estudiar.

ii. QÜESTIONS PARTICULARS

En aquest apartat abordem unes poques qüestions d'índole diversa, poc o molt interferides i no sempre prou dilucidades o objecte de polèmiques, que avui semblen un entrebanc a més d'un parlant.

1. 'altre', 'altres'

a) 'Altre' és un adjectiu i pronom indefinit, però no quantitatiu, que sol demanar la companyia d'elements especificadors com ara 'el', 'aquest', etc., o bé 'un', 'algun', 'qualsevol', etc. Si va acompanyat de 'el', etc., és determinat, però si va acompanyat de 'un', etc. és indeterminat o partitiu:⁸³

No redactaré pas aquests breus, sinó aquells altres ('altres' determinat).

Si no li accepten la notícia, ja en proposarà alguna altra ('altra' indeterminat).

⁸¹ La locució 'al + infinitiu' no té curs a VilaWeb.

⁸² Millor que no pas en subjuntiu: 'quan ell tornarà, ja parlarem' (preferible a 'quan torni').

⁸³ És un exemple més de la doble visió determinat-indeterminat, total-partitiva, pròpia del català, que, molt esquemàticament, toquem més amunt.

Doncs bé, quan 'altre' s'usa en singular, l'element especificador no sol manca-hi quasi mai, sinó en uns pocs casos idiomàtics: 'dia per altre', 'altra vegada?'...⁸⁴

Ja ho ha dit una altra vegada.

Demanen qualsevol altra oportunitat.

En canvi, en plural, la llengua escrita i la dels mitjans de comunicació ometen aquest determinador molt més que no pas la llengua corrent. Aquesta pràctica s'hauria d'evitar.

Ja ho ha dit unes altres vegades (no pas pas, 'altres vegades').

Sempre surten algunes altres oportunitats (no pas pas, 'altres oportunitats').

b) A vegades 'altre' i sobretot 'altres' s'usen com si fossin quantitatius, com si volguessin dir 'més'. Però 'altre' indica la diferència entre dos termes o més. Fixem-nos en la diferència de sentit que revelen els dos parells d'exemples següents:

Ja ho ha dit unes altres vegades (en ocasions diverses),

Ja ho ha dit més vegades (ho ha repetit prou sovint).

Sempre surten algunes altres oportunitats (oportunitats noves),

Sempre surten més oportunitats (més d'una).

Avui n'hi ha que no deuen veure la diferència entre el primer exemple de cada parell i el segon, atès que fan servir 'altres' en tots aquests casos. De la mateixa manera dirien:

Després de la guerra ja no va escriure cap altre article (en lloc de 'cap més').

c) També és prou corrent de fer precedir 'altres' de la preposició DE ('d'altres'), encara que no tingui un ús partitiu. No cal dir que aquest 'de' és únicament acceptable quan 'altres' té de referent un terme partitiu representat pel pronom 'en'.

La comissió admet algunes esmenes, però en desestima d'altres (com diríem, 'd'esmenes, n'hi ha de bones').

Ni li agraden aquestes condicions ni vol proposar-ne d'altres (com diríem 'de diferents').

Seguidament, exposem uns quants exemples construïts amb uns 'altres' inadequats amb la finalitat d'ajudar a aclarir-ne el recte ús (que s'ofereix, alternativament, entre parèntesi).

Els personatges de 'Poble Nou' fan aparicions estel·lars en altres programes de TV3 (en alguns altres programes).

C. voldria comprar altres llibres de l'A. (més llibres).

Després d'aquest atac se'n succeeixen d'altres de més importants (se'n succeeixen de més importants; 'altres' hi sobra).

La sala d'entrevistes de les instal·lacions blau-grana és tot xivarri, més que no altres dies (més que no els altres dies).

⁸⁴ També es fa servir alguna vegada, sobretot en singular, com si fos un adjectiu qualificatiu, significat 'diferent': 'és un fenomen ben altre'.

A la llista de participants hi havia, entre altres, A. B. i C (A la llista hi havia A., B., C. i més participants).

EV va a les eleccions coalitzada amb UV, el PNB i altres (i algun partit més).

Uns diuen tal cosa, i altres diuen la contrària (N'hi ha que diuen..., i n'hi ha que...).

Hi ha hagut força atacs simultanis: uns molt devastadors i altres força sanguinaris ('uns de molt devastadors i uns altres de força sanguinaris').

2. 'el' neutre

Una pràctica rutinària fa de 'el' (a vegades 'allò') un equivalent mecànic de l'article 'lo' espanyol. Això, a més d'ésser una mostra d'interferència notable, dóna resultats servils i estranys com, per exemple, 'parlarem de tot el relacionat amb la música' o 'allò inadmissible pel govern'.

a) L'article masculí 'el' acompanya adjectius (i participis) per fer-ne substantius abstractes, en substitució del 'lo' neutre castellà:

Un estudi de la realitat i del real';

El treball té en compte tot l'explorat fins ara';

El més important, el cert és...⁸⁵

Cert és que totes les llengües romàniques veïnes fan servir aquest recurs, o un de semblant,⁸⁶ però si apareix en la llengua antiga, la moderna s'hi resistia més i aplicava recursos diferents:

'Un estudi de ver i de real', 'de la veritat i de la realitat'.

'Déu, creador de visible i d'invisible' (sense article), 'de les coses visibles i invisibles', 'd'allò que és visible i invisible'.

b) En alguns casos, sobretot d'ús adverbial, aquesta expressió ha fet més fortuna:

Al contrari, al més aviat possible, al llarg de l'any.

Ocasionalment, la resistència de la llengua a aquesta solució ha fet que el 'lo' acabés convertint-se en 'la' i es feminitzés tota l'expressió (potser perquè s'hi sobreentén el mot 'cosa'):

A la millor guanyarà el 'sí'.

Sempre porta la contrària.

La bona és que el tribunal li ha donat la raó.

⁸⁵ Equivalents més propis serien, modernament: contràriament, ben a l'inrevés; com més aviat, millor, o bé 'tan aviat com sigui possible; durant l'any o de cap a cap de l'any; la cosa (el fet) més important; el cas és...

⁸⁶ 'Une étude sur la réalité et le réel', 'Uno studio dalla realtà e dal reale', 'Um estúdio da realidade e do real', 'Un estudio de la realidad y de lo real'. (A l'última gramàtica (§ 41) Fabra en constata un cert ús en la nostra llengua, però no s'hi acaba de resignar.)

c) Més fortuna encara ha fet aquest 'el' en les oracions relatives substantives ('el que has de fer', 'el que dirà'...), fins al punt d'ésser dominant.

Vegem uns quants casos més de 'el' neutre (amb alternatives més apropiades):

Han de recollir el so per reproduir-lo al més fidelment possible ('tan fidelment com sigui possible').

El pitjor que pot passar és que no obtinguin ni un regidor ('la pitjor cosa que pot passar' o bé 'res pitjor no pot passar que...').

Pel que fa a les condicions del pacte... ('sobre les condicions').

Ara parlarem de tot el relacionat amb l'òpera ('de tot allò que es relaciona').

Això és el que és inadmissible pel govern, que es publiquin tants casos de corrupció que l'afecten ('això sí que és inadmissible pel govern').

3. 'ell' i 'seu'

Com que són uns pronoms i adjectius molt estretament vinculats, abordar-los en un sol bloc pot ajudar a fer-ne veure la correlació.

a) 'ell', 'ells', 'ella', 'elles'

En general, el català modern se serveix del pronom de tercera 'persona' ('ell', 'ells', 'ella', 'elles') per referir-se, justament, a persones. Per extensió, també l'aplica a personificacions i, en comptades condicions, a animals. Fora d'això, l'ús del pronom de tercera persona relacionat amb termes no personals resulta estrident:

Aquest campió té màquines de gimnàs a casa i passa moltes hores treballant amb elles.

Des que ha començat la guerra, a la TV no es parla sinó d'ella.

Però hi ha casos, igualment xocants, en què sembla que aquest ús estrany del pronom 'ell' passi desapercebut:

El projecte pot servir per comunicar les empreses tèxtils entre elles i amb els seus proveïdors.

Arriba el setembre i, amb ell, l'eterna polèmica del preu dels llibres de text.

També se sol fer servir el pronom 'ell' designant una persona, però d'una manera que violenta la llengua tradicional:

Parlant amb O. sempre t'adones que pots aprendre alguna cosa d'ell.

I la nena, què esperes d'ella?

Doncs bé, tots els exemples susdits il·lustren usos del pronom de tercera persona que suplantem formes de dir pròpies:

Aquest campió té màquines de gimnàs a casa i passa moltes hores treballant-hi.

Des que ha començat la guerra, a la TV no fan sinó parlar-ne ('no parlen de res més').

El projecte pot servir per comunicar les empreses tèxtils les unes amb les altres ('entre si') i amb els proveïdors.

Arriba el setembre i, alhora, la vella polèmica del preu dels llibres de text.

Parlant amb O. sempre t'adones que en pots aprendre alguna cosa.

I de la nena, què n'esperes?

Un altre ús abusiu de 'ell, ella' és d'acompanyar-lo d'indefinitos o quantitius com ara 'tot', 'molts', 'pocs', 'algun', 'cadascun', 'una part'...:

Els presents estaven emocionats, tant que alguns d'ells ploraven.

Les actrius, en canvi, van ser magnífiques, i totes elles van tenir intervencions memorables.

Va tenir un record per als amics, unes paraules per a cadascun d'ells.

Doncs bé, en aquests exemples i en tants i tants que se'n podrien oferir, 'd'ells' o 'd'elles' hi sobren. En català, 'algun', 'cadascun', 'tot', etc., són recursos que, a banda la funció quantitativa o indefinida, representen perfectament bé el terme a què es refereixen, i n'hi ha prou d'escriure, posem per cas:

Els presents estaven emocionats, tant que alguns ploraven.

Les actrius van ser magnífiques, i totes van tenir intervencions memorables.

Va tenir un record per als amics, unes paraules per a cadascun.

Més exemples de mal ús del pronom de tercera persona, amb propostes alternatives:

Aquestes disposicions són, algunes d'elles, impopulars ('d'elles' hi sobra).

Aquests projectes estan bé, però algun d'ells és massa car ('però n'hi ha algun de massa car').

Aquests estudis tenen anys, però molts d'ells impressionen per la clarividència ('d'ells' hi sobra; o bé 'n'hi ha molts que impressionen').

Hi ha hagut dos atacs: un d'ells molt devastador i un altre força sanguinari ('un de molt devastador i un altre de força...').

Aquests treballs, tots ells meritoris, seran publicats aviat ('ells' hi sobra: 'tots meritoris').

Les associacions de veïns, totes elles ben actives fa anys ('elles' hi sobra: 'totes ben actives').

Són massa obstacles i dos d'ells insuperables ('ells' hi sobra, 'dos d'insuperables').

X. garanteix la bona fi de totes les operacions i de cadascuna d'elles ('d'elles' hi sobra').

b) 'seu', 'seus', 'seva', 'seves'

Avui la llengua escrita, i sobretot la dels mitjans de comunicació, va plena de 'seus' i 'seves', si no és que en fa un ús estrany, ben poc acordat a la llengua tradicional. Aquest abús de 'seus' és afavorit per la pràctica de les llengües veïnes, que prodiguen més els possessius de tercera persona ('seu', 'seus', 'seva', 'seves'). Però quines condicions ha de complir l'ús català d'aquests possessius?

– Els refereix a persones, igual que els pronoms personals correlatius ('ell', 'ella'...).

Allà on 'ell, ells' no és d'ús pertinent, tampoc no ho és l'ús del possessiu de tercera persona. Com hem dit en parlant del pronom 'ell', 'seu' sols s'aplica en principi a persones o personificacions, però no a coses, abstraccions, etc.

– Els tracta com a adjectius o pronoms determinatius, no pas 'qualificatius'.

Els aplica, doncs, per determinar, val a dir: destriar, resoldre un equívoc o dissipar una possible confusió.

– En fa un ús molt sobri.

Segurament per aquesta funció determinativa que el català els adjudica, en pot prescindir, i en prescindeix, quan algunes altres llengües els necessiten. De fet, tota vegada que la relació posseït/possessor és inequívoca o es pot suposar fàcilment, el català sol prescindir dels possessius, també dels de tercera persona.

A títol d'il·lustració, segueixen uns quants exemples de 'seu, seus' apropiats, abusius o dolents.

Ús apropiat

El president es va reunir amb el seu secretari i amb el del vice-president.

C. no admet més lideratge que el del seu banc.

Alemanya imposa el seu model d'Europa.

American Airlines va avisar fa dues setmanes de possibles impostors entre el seu personal.

New.net arriba a acords per estendre els seus noms de domini.

Una imatge del congrés dels socialistes balears, el més tranquil de la seva història.

La minoria ecologista no va poder imposar el seu punt de vista al comunicat final.

Ús abusiu o impropri

El grup T. augmenta un 60% les seves vendes (hi sobra 'seves').

Sempre ha de netejar les seves mans ('s'ha de netejar', 'li ha de netejar' les mans).

Va obrir les seves portes com a sala d'exposicions el 1985 ('seves' hi sobra).

Una ruta terrestre transsahariana que enllaçava el centre del continent africà amb les seves ribes mediterrànies ('seves' abusiu; 'amb les ribes de la Mediterrània').

L'OCDE té els seus dubtes sobre el règim fiscal suís aplicat a societats estrangeres (hi sobra 'els seus').

Segons L'Hebdo un 70% del fons gestionat per certes entitats suïsses té el seu origen en diners no declarats ('seu' hi sobra, 'té l'origen').

Estima el país i coneix tots els seus racons ('seus' impropri, 'en coneix tots els racons').

Una partitura clara. Totes les seves notes són radiant (seves' impropri, 'totes les notes hi són radiant').

L'euro manté la seva feblesa, malgrat les decisions preses ('seva' impropï, 'l'euro es manté feble...').

Una herba remeiera se'm mostra amb les seves floretes blaves, d'una bellesa exquisida ('seves' hi sobra).

Els espectadors deixen els seus abrics al guarda-roba ('l'abric', en singular, sense 'seu').

Cada gènere té uns recursos propis que has de dominar per arribar al públic, però tots tenen el seu punt de dificultat ('seu' impropï, 'un punt de dificultat').

Ni volem ofendre els qui creuen cegament en aquest concurs, ni donar més arguments als seus detractors ('seus' impropï, 'als qui el detracten').

4. 'es'

El pronom 'es' s'usa com a complement reflexiu ('es renta les mans'), com a complement dels verbs dits pronominals ('veure-s'hi de nit') i oracions impersonals ('en aquest llit, ja no s'hi dorm'), però també serveix per formar oracions passives reflexes. Ara, 'es' no fa ni ha de fer mai de subjecte.

a) 'La cultura es gestiona amb uns paràmetres diferents dels d'una empresa'. El subjecte d'aquesta oració és, inequívocament, 'la cultura' (amb el verb en singular), i 'es' hi fa de complement: representa allò que la cultura gestiona.

Literalment, la frase no diu pas que hom gestioni la cultura (diversament de com gestionaria una empresa), sinó que 'la cultura es gestiona a si mateixa', com si fos l'agent de la seva pròpia gestió. Aquesta frase, d'expressió activa, és de significat passiu ('la cosa gestionada és la cultura'), i en diem 'passiva reflexa' perquè l'acció, representada pel pronom 'es', es reflecteix contra el subjecte.

b) 'Contínuament es pretén inculcar fantasies de consum'. Aquesta frase no diu que les fantasies s'inculquin a si mateixes, o pretenguin fer-ho, sinó que hi ha algú, alguna cosa, que ho pretén. És a dir, 'fantasies de consum' sols pot ésser el complement directe de la frase, i llavors el subjecte ha d'ésser forçosament 'es'.

Del mateix patró és aquesta altra frase: 'Els africans, se'ls manté en un estat de dependència permanent'. No hi ha dubte que 'els' hi fa de complement directe i que 'es' sols pot fer-hi de subjecte.⁸⁷

Doncs bé, si en català la funció de subjecte no és pròpia del pronom 'es', les frases del grup b) (en les quals 'es' fa de subjecte) són mal construïdes.

Vegem ara unes poques frases més del grup a), pròpies de la llengua, i també del grup b), que no ho són i que s'han d'evitar.

⁸⁷ Una frase ben distinta és: 'Per N. els arguments d'un debat són tan importants que se'ls prepara a consciència', on 'se' no és ni subjecte (que és 'N.'), ni complement directe (que és 'els'), sinó complement indirecte: els prepara 'per a si'.

grup a)

Als països pobres, s'hi arribaran a cobrar mai els sous que es cobren a Europa?
Tots aquests informes es poden llegir 'on line'.
La solidaritat s'ha d'articular des de cada país.

grup b) (entre parèntesis, possibles alternatives)

Segons la comissió, es vol organitzar congressos, exposicions, jornades... ('es volen organitzar').
Aquestes diputades, se les veu molt ambiciosos ('es veuen, o semblen, molt ambiciosos').
Aquest percussionista, se'l té pel millor del món ('és tingut pel millor').
El poble té un nom nou, però se'l coneix pel vell ('és conegut', 'tothom el coneix').

5. 'ésser'

A VilaWeb la forma usual de l'infinitiu d'aquest verb és 'ser'.⁸⁸, la del gerundi, 'essent', no pas 'sent', i la del participi, 'estat', no 'sigut', ni 'eset' o 'set'.

Si als articles signats, hi apareix la forma 'ésser', convé que no alterni amb la forma 'ser'. De totes maneres la forma nominal d'aquest infinitiu és sempre 'ésser' ('els éssers vivents').

La forma 'essent' preserva, entre més avantatges, una diferència formal amb la tercera persona del present d'indicatiu de 'sentir'. Quant a 'estat', és la forma històrica, l'única encara vigent en alguns parlars i la més generalment usada en la llengua formal.⁸⁹

El verb 'ésser' és el verb copulatiu i atributiu per excel·lència, i l'auxiliar propi i exclusiu de les oracions de passiva no reflexa (formades amb el pronom 'es', vegeu-ne l'apartat corresponent).

Les condicions són clares.
Aquests pisos són buits, és clar.
La convocatòria d'oposicions ja és publicada.
El manifest és impulsat per l'AAC.

Sobre aquest verb n'hi ha prou d'assenyalar, de manera general i esquemàtica, que en les circumstàncies de lloc indica:

– mera presència, sense connotació de cap mena:

Els diputats ja són a l'hemicicle.

⁸⁸ Aquesta forma, tan majoritària avui en la llengua oral i formal i que en Coromines prova de legitimar, és de genuïtat ben discutible. La forma pròpia d'aquest infinitiu és 'ésser', encara viva avui en alguns parlars o en certes expressions, i quan fa de substantiu. Més difusió i vivacitat té la forma 'esser' (accent tònic a l'última síl·laba).

⁸⁹ Aquesta forma coincideix des de sempre amb la del participi passat del verb 'estar'.

– arribada en un lloc:

Les pancartes es desplegaran quan el president del club serà a la tribuna.

Potser val la pena de recalcar també que la funció merament copulativa o atributiva s'expressa amb 'ésser', no pas amb 'estar', tant se val si l'atribut és substantiu, adjectiu o participi:

Aquesta llei és una filigrana d'equilibri.

Volien que les competències no fossin gaire clares.

Que els idealistes siguin morts, no vol dir que aquests ideals també ho siguin.

És l'únic de la promoció que encara no és casat.

6. 'estar'

D'entrada, 'estar' no és aquell verb que s'ha d'usar quan 'ésser' no sembla escaient. Ni s'ha de pensar que, si 'estar' s'usa malament, la solució consisteixi a fer servir 'ésser'. Si una expressió com 'els parlamentaris estan de vacances' no és genuïna, això no vol pas dir que 'els parlamentaris són de vacances' ho sigui.⁹⁰

El verb 'estar' no és un verb copulatiu, com 'ésser', ni pròpiament atributiu. Però quin és el sentit i l'ús històric i genuí d'aquest verb?

a) 'Estar' no significa una certa manera d'ésser; no funciona com 'ésser', però indicant qualitats, condicions, estats transitoris. No, el significat bàsic de 'estar' és restar, mantenir-se, perdurar. És a dir, s'usa 'estar' per indicar que algú o alguna cosa es manté en un lloc, un estat, d'una determinada manera..., durant un quant temps delimitat, un temps que el context ha d'explicitar, o ha de deixar sobreentendre inequívocament.

'El Parlament està tancat', sense context, té un sentit que no és propi de 'estar' sinó de 'ésser'; és una manera no catalana de dir 'el Parlament és tancat'.

'Fa dues hores que el Parlament està tancat' significa, en canvi, que el Parlament es manté tancat, roman tancat, des de fa dues hores.

- Per extensió, 'estar' significa 'no moure's', 'mantenir-se quiet', 'parar', etc.⁹¹

S'està dret, en senyal de protesta, a les portes del palau.

- També significa tenir la residència en un lloc, ocupar una plaça en una empresa, i en aquest cas sovint es fa servir reflexivament ('estar-se'):

Estic (m'estic) a Fraga, a Benestar Social, a la Ramon Llull, a la plaça Major...⁹²

⁹⁰ En aquest exemple la bona solució fóra 'se n'han anat de vacances' o 'fan vacances', segons què vulguem dir.

⁹¹ Recordem l'exemple: 'Nen, estigues d'una vegada, que fas maldecap'. És a dir, 'para' (de moure't, de fer soroll, de molestar...).

- De totes maneres, quan es tracta d'indicar estats d'esperit o de salut, emocions, etc., en català se sol fer servir, des de fa molt, el verb 'estar', fins i tot sense indicació de durada:

Estar alegre, content o trist, bo o malalt... (però ésser feliç, i també alegre).

- b) També són significats propis, i idiomàtics, de 'estar', aquests:

estar amb (estar-se amb): Està amb els amics (hi conviu, hi passa temps).

estar de: És una mare que està molt dels fills (els estima, aprecia).

estar en: La força està en la unió (hi consisteix, radica).

estar per: Cal estar per la feina (aplicar-s'hi, no distreure-se'n).

estar sobre: L'agent li estava molt a sobre (no el perdia de vista).

estar-se de: 'S'estava de tot per dedicar-se a la investigació' (prescindia de tot).

En canvi, els usos que comentem tot seguit no s'adiuen gens a 'estar' i han d'evitar-se.

- Les perífrasis de 'estar + gerundi' per indicar que l'acció del verb s'escau en el moment present no són genuïnes i, si el verb en qüestió és de moviment (anar, córrer, passar...), són estranyes, perquè 'estar' significa justament 'restar', 'no moure's'. Cal, doncs, evitar exemples com els següents:

El pilot està corrent a més de 300 km l'hora ('el pilot corre').

La comitiva està passant pel carrer de Jaume I ('la comitiva passa ara').

Estem vivint un moment històric ('vivim un moment històric').

De totes maneres, 'estar' també pot anar acompanyat d'un gerundi, però llavors no tenim una perífrasi de 'present continu', sinó un verb acompanyat d'un complement adverbial, posem per cas:

El jurat va estar tot el matí deliberant ('va restar deliberant').

- De cap manera no s'han de construir frases passives amb 'estar'. Exemples com els següents són inadmissibles:

La campanya està patrocinada pel C. L. ('és patrocinada pel').

El festival està organitzat per Z ('és organitzat per').

⁹² Sóc a Lleida, però (m')estic a Fraga': tinc la residència a Fraga, però en aquest moment em trobo a Lleida
'Quan serem al cim, hi estarem mitja hora per descansar': quan haurem arribat al cim, hi pararem mitja hora.

7. 'per' i 'per a'

Aquestes preposicions poden lligar noms o verbs amb noms⁹³, i noms o verbs amb infinitius. Quan lliguen verbs amb infinitius de finalitat l'ús a vegades vacil·la. Però sovint l'infinitiu no depèn pas del verb, sinó del complement que l'acompanya.

L'ús de 'per' o de 'per a' regint un infinitiu de finalitat depèn de la categoria gramatical del terme que regeix aquestes preposicions; dit d'una altra manera, que una frase es construeixi amb 'per', i una altra de sentit idèntic, o quasi, amb 'per a', dependrà si la preposició és regida per verb o per un nom.

Anaren (verb) a València per veure les falles, i n'estan ben contents.

De l'anada (nom) a València per a veure les falles, n'estan ben contents.

Vegem ara, a grans trets, les possibilitats combinatòries bàsiques (A representa el segment, escrit amb versaletes, que regeix la preposició, i B el segment, subratllat, regit per la preposició):

a) Nom + infinitiu: el lligam es fa amb 'per a':

L'interès per a orientar la investigació a les necessitats de l'economia és nou.

Els dispositius per a atrapar els piròmans no han servit de gaire.

De la utilització del joc de cartes per a denunciar personatges, ja n'hem parlat alguna vegada.

b) Verb + infinitiu:

– Si el verb, transitiu o intransitiu, personal o impersonal, pronominal o no, indica alguna mena d'acció, en el sentit més lat, el lligam es fa amb 'per':⁹⁴

La federació va néixer per defensar els drets dels ciutadans europeus.

Varen fer milers de quilòmetres per compondre cinquanta episodis de mitja hora.

Una vegada al poder no va fer res per complir el programa electoral.

Per situar les eleccions gallegues Vieiros ha preparat un dossier especial.

Per aconseguir un objectiu tan difícil X es proposa de continuar la seva estratègia.

– Ara, si aquest verb va acompanyat d'un complement directe, i l'infinitiu

⁹³ 'Nom' designa ací, bàsicament, substantius i adjectius. Recordem, de passada, que l'infinitiu i el participi passat són formes nominals del verb: fixem-nos, per corroborar-ho, que alguns substantius són infinitius o participis passats: el menjar, els parlars, el certificat, l'atemptat, etc., i que els participis passats poden funcionar com a adjectius.

⁹⁴ Ens sembla que això segueix, essencialment, la norma fabriana, si bé dilatant màximament la idea de 'verb d'acció voluntària'. Des d'una òptica gramatical, no pas psicològica, quins verbs no indiquen una acció voluntària? Ben pocs. A banda, sembla accessori que en algun cas sigui discutible l'aplicació de 'per' o de 'per a'; l'ús preposicional té sovint fronteres incertes.

- depèn del verb, el lligam es fa igualment amb ‘per’:

L’empresa no escatima esforços per tornar a ser allò que havia estat.
Per fer-ne una correcta interpretació econòmica no podem seguir aquesta via.

- depèn del complement, el lligam es fa amb ‘per a’:

J. ha destacat el gran esforç per a preservar la identitat del país.
El govern ha agraït aquest conveni per a salvar l’empresa.

- tant pot dependre del verb com del complement, el lligam es fa amb ‘per’ o amb ‘per a’ segons l’interès de l’autor:

Aquests darrers anys s’han adoptat algunes iniciatives per / per a ajudar l’empresa;
Va denegar a E. els permisos que demanava per / per a anar a Barcelona.

- Si el verb, copulatiu o merament atributiu, no indica cap mena d’acció (ésser, caldre, haver-hi, semblar, etc.), l’hi lligarem amb ‘per a’.

Què restarà demà per a alimentar la humanitat?
Per a salvar el medi natural calen accions, no proclames.

Observacions

- Força vacil·lacions sobre l’aplicació de ‘per’ o ‘per a’ (davant d’infinitius o no!) vénen de calcar l’ús que en fa l’espanyol, en lloc de recórrer a les formes més pròpies:

Comissió **de** la Defensa de la Dona (no pas ‘per a’, ni ‘per’).
Jornades **de** Normalització Lingüística dels Mitjans de Comunicació (no pas ‘per a’, ni ‘per’).

- Quan un infinitiu simple introduït amb la preposició ‘per’ indica causa, la construcció és poc genuïna i s’ha d’evitar.⁹⁵

Aquesta associació es distingeix perquè té un funcionament molt flexible (no pas ‘per tenir’).

⁹⁵ Ara, quan aquest infinitiu és compost (haver+infinitiu), la construcció és bona: ‘La junta ha estat censurada per haver fet una mala gestió’.

IX. APUNTS DE REDACCIÓ

La informació escrita és, bàsicament, text. I un text és contingut i forma. No n'hi ha prou, doncs, d'atendre al contingut, també cal vetllar la forma. De fet, si la forma és descurada, el contingut en sofreix. Ara, la forma no és pas únicament gramàtica, sinó també ordre, lògica expositiva, i sense aquests atributs, perd eficàcia comunicativa. En efecte, solament per la forma amb què se'ns subministra podem copsar el contingut que s'hi enclou, i si aquesta forma no és diàfana, el contingut no pot ésser clar.

Vist des d'un altre angle, un missatge mal exposat indica assimilació deficient o transmissió inadequada. La conseqüència és que es perd informació: no tan sols perquè pot induir a confusió, sinó perquè no és immediatament intel·ligible i necessita, més que no pas lectura, 'interpretació'.

Per un altre costat, és un lloc comú que els texts dels mitjans de comunicació aspiren a arribar fàcilment i clarament a tothom, i això ha fet pensar a vegades que la llengua d'aquests texts havia de basar-se en uns recursos elementals. Més exacte sembla, emperò, que, sense una redacció ben estructurada, un text rarament serà clar, per elementals que siguin els recursos lingüístics en joc. És la simplicitat i la propietat redaccionals que donen força i eficàcia a un text, més que no pas uns recursos lingüístics elementals, que tampoc no ho poden ésser gaire. Insistim-hi, doncs: com més clara, precisa i concisa serà la redacció d'un text, més eficaç resultarà la informació que vehiculi.

Finalment, mai no s'ha de perdre de vista que un text mal exposat, pel simple fet de no ésser verament informatiu, revela poca consideració al lector.

És, doncs, amb el disseny d'ajudar a una redacció clara, precisa i concisa que en aquest capítol s'esbossen uns quants d'aquells criteris bàsics que han de guiar la redacció d'una notícia a VilaWeb. Aquests criteris es distribueixen en tres apartats: d'ordre general, que concerneixen la redacció pròpiament dita i la confecció d'un relat informatiu; d'ordre particular, que insisteixen en alguns detalls relacionats amb la redacció o que adverteixen de determinats abusos que, no per generals, són menys recomanables; d'ordre denominatiu i terminològic, que no són pròpiament redaccionals, però sí que s'ajusten a les opcions estilístiques que en aquest text es proposen.

A. Generals

La redacció és la base de l'expressió escrita i, per tant, la base de la informació que es gesta a VilaWeb. Aquesta informació s'hi expressa, generalment, en texts breus, encara que, ocasionalment, també n'hi càpiguen de més extensos. De totes maneres, és per als texts més típics i propis de VilaWeb que valen, sobretot, les consideracions que segueixen.

Les indicacions d'ordre gramatical recordades o recomanades a les pàgines precedents tenen un propòsit: ajudar a redactar en una llengua concisa, precisa i genuïna, que és tant

com dir dir clara. Totes soles, en abstracte, aquestes indicacions no fan que un missatge (escrit o oral) sigui clar. És la bona redacció del missatge (escrit) que l'hi fa. La gramàtica és una condició necessària d'una bona redacció, però no suficient.

La redacció d'una notícia, a més d'ésser formalment clara, ha d'ésser convincent. Dit d'una altra manera, no ha de semblar mai un formulari automàtic, una mena de patró apte per a qualsevol missatge. Com que una notícia ha d'ésser viva, perquè és vida, la redacció que l'exposa no pot ésser amorfa, insípida. Més aviat ha de traspuar tant la convicció del redactor com l'interès de fer-se llegir i de fer-se creure.

Ara, una redacció és un teixit de frases, i si aquestes frases no són clares, difícilment ho serà el tot resultant. Han d'ésser, doncs, clares, una per una, i clares totes plegades, val a dir: han de tenir estructura, i una estructura que permeti de lligar-les en un tot ben travat. I perquè res sigui ben travat, ben estructurat, cal que abans hagi estat pensat i ordenat amb un propòsit definit.

Les ratlles que segueixen pretenen enumerar, simplement, alguns dels trets que contribueixen a fer que una frase sigui clara i, per tant, idònia per a confeir un text adequadament informatiu.

i. REDACCIÓ PERIODÍSTICA

Tota bona redacció té una finalitat primordial: la de permetre una comunicació eficaç. Una bona redacció periodística es proposa, a més, una comunicació sòbria i àgil, evitant que la informació es perdi per les esquerdes de la retòrica. I els recursos que solen receptor-se per assegurar aquesta comunicació eficaç, sòbria i àgil, són un registre neutre i unes frases lineals.

1. Registre neutre

Se sol dir que el registre 'neutre' és el més apropiat a la funció informativa del llenguatge periodístic. I no poques vegades es dona entenent que un registre 'neutre' va indissolublement lligat a una llengua de mínims, que és un concepte d'un altre ordre. Un registre neutre més aviat demana, si de cas, una llengua, diguem-ne, 'mitjana', que és tant com dir una llengua no gaire connotada: ni ampul·losa ni lacònica, sinó sòbria; ni refinada ni vulgar, sinó culta; ni efusiva ni seca, sinó continguda...

En unes altres paraules, la llengua periodística no hauria d'ésser ni una llengua remota, ni una llengua familiar. Un text periodístic no és un text jurídic ni mèdic, posem per cas; ni ha de tenir pretensions didàctiques, ni vel·leïtats diguem-ne 'literàries'. Però tampoc no és un text clafert de col·loquialismes, ni tolera vulgarismes de cap mena.

Un estil informatiu eficaç no desdiu gens d'una llengua matisada i rica, sinó d'una llengua profusa o prolixa, tant com d'una llengua indigent o monòtona. En certa manera, un estil informatiu eficaç demana una llengua regular i sostinguda, sense daltabaixos, però no gens rutinària.

2. Frases lineals

La frase lineal s'ha presentat sovint com l'esquelet d'una redacció periodísticament informativa, perquè sembla, d'entrada, que, com més lineal, o recta, és una frase, més clara d'entendre resulta. Però què s'hi entén, per una frase lineal, o recta?

Molt esquemàticament, una frase és lineal quan segueix aquest ordre: subjecte, verb, complements verbals i circumstancials. Un exemple de frase lineal o recta seria la següent:

Dos mil manifestants han ocupat el centre de Barcelona avui a migdia.

Aquesta frase, a més de lineal, és simple. Però podria tornar-se més complexa, per poc que la dilatéssim:

Prop d'uns dos mil manifestants, la majoria joves, han ocupat un centre de Barcelona ple de turistes avui a migdia, en una protesta contra la repressió marroquina del poble saharià.

Aquest segon text, més extens, continua essent lineal, en el sentit indicat, tot i els afegitons. Ha perdut simplicitat, però continua essent clar i immediatament comprensible. De totes maneres, el procediment no es pot pas aplicar sense límit. Si l'estiréssim gaire més, potser ja no ens semblaria de comprensió tan immediata: la mera extensió el faria informativament menys eficaç:

Una mica més de dos mil manifestants, la majoria joves i d'aparença heterogènia, han ocupat un centre de Barcelona ple de turistes i dominat per la calor avui a migdia, en una protesta contra la llarguíssima repressió del poble saharià pel règim intransigent i totalitari del Marroc.⁹⁶

Si, doncs, la frase lineal, sembla de comunicació més directa i, per això mateix, més adequada a l'expressió periodística, sobretot si és sòbria, també sembla de raó que les frases de les notícies hagin de tendir a ésser lineals, tret que se n'hagués de destacar algun membre. Per tant, i molt sumàriament, la primera redacció dels dos exemples següents seria més recomanable que no pas la segona:

L'article explica l'evolució del Napster;
En aquest article s'explica l'evolució del Napster.

Ni el president ni el secretari de la junta no van assistir a l'acte.
A l'acte, no van assistir-hi ni el president ni el secretari de la junta.

⁹⁶ Una manera d'alleugerir-la fóra de rescriure-la, per exemple, així: 'Poc més de dos mil manifestants, la majoria joves i d'aparença heterogènia, han ocupat el centre de Barcelona avui a migdia en favor del poble saharià. Els manifestants protestaven, entre la multitud de turistes i malgrat la calor, contra la llarguíssima repressió del Sàhara Occidental per un règim marroquí intransigent i totalitari.'

Frases lineals, més neutres

La preferència per la frase lineal no es justifica solament perquè és més directament assimilable, sinó també perquè és més 'neutra', si més no, en la mesura que el membre que s'hi destaca és, com pertoca, el subjecte.

L'alteració d'aquest esquema lineal, o recte, té, en canvi, per efecte de recalcar algun altre membre de la frase i, per tant, de deixar el subjecte sense primacia. Il·lustrem-ho sumàriament:

L'assemblea no ha aprovat els comptes;
 Els comptes, no els ha aprovats, l'assemblea;
 No ha aprovat els comptes, l'assemblea.

La primera frase del primer exemple és lineal i, per dir-ho d'alguna manera, centra l'interès en 'l'assemblea', que n'és el subjecte. És a dir, no fa res extraordinari: tracta el subjecte com a 'prínceps' de la frase que és, i per això podem dir que és una frase 'neutra', o en tot cas, més neutra que no pas les altres dues.

En efecte, les frases dels dos exemples següents no són 'neutres', en la mesura que la simple inversió d'un complement ('els comptes') o del verb ('ha aprovat') ja destaca aquests membres, en detriment del subjecte. Posar a primer terme uns elements que a la primera frase apareixien 'supeditats' té per conseqüència de projectar-hi l'interès del missatge: al segon exemple és el complement ('els comptes') que se subratlla, i al tercer, el verb ('no ha aprovat'). A més a més, el subratllat del segon exemple es recalca amb l'afegitó, imprescindible, del pronom 'els'.⁹⁷

3. Frases sòbries

Com hem vist més amunt, una frase lineal es torna de comprensió més laboriosa a mesura que es dilata. Convé, doncs, que una frase, a més de lineal, sigui breu o, potser millor, que sigui sòbria. En tot cas, la frase lineal i sòbria és la més idònia per a un mitjà d'expressió com VilaWeb, que convida a una lectura ràpida i on l'espai és força més limitat que no pas en un periòdic convencional.

Hi ha qui sustenta que una frase no hauria d'ultrapassar la vintena de mots. Però, més que no pas el nombre de mots, allò que potser compta és que una frase no sigui prolixa ni dispersa.

Tot amb tot, que les frases hagin d'ésser lineals i sòbries no vol pas dir ni que hagin d'ésser totes tallades per un mateix patró: mecànicament lineals, ni que hagin d'ésser esquemàtiques: lacònicament arranades, perquè, si la proximitat fatiga, l'arranament enerva.

⁹⁷ Una variant de la tercera frase: 'No els ha aprovats, els comptes, l'assemblea', encara realça més el verb ('ha aprovats', però també el complement ('els comptes'), que s'anticipa, conjuntament amb el verb, gràcies al pronom 'els'.

Vegem un exemple de redacció difusa i un altre de seccionada, seguits de sengles redactats alternatius:

Si s'aprovés la reforma, l'administració actual es dividiria en dos consells, que dependrien d'un organisme regit pel govern central, cosa que els líders polítics concernits estimen que desvirtua la reforma i deixa en no res la descentralització que tant s'havia promès.

Si s'aprovés la reforma, l'administració actual es dividiria en dos consells dependents d'un organisme regit pel govern central. Ara, els líders polítics concernits estimen que això desvirtua la reforma i anul·la la descentralització tantes vegades promesa.

De la revolta, F. fou acusat d'instigar-la. Seguidament, un tribunal militar el va condemnar a mort. Aquell mateix any fou afusellat.

Acusat d'instigar la revolta, F. fou condemnat a mort per un tribunal militar i afusellat aquell mateix any.

Allò que cal, doncs, és que cada notícia es redacti sense perdre de vista l'interès comunicatiu, que ha d'ésser sostingut. Al capdavant, si un enfilall de frases enrevesades pot anorrear l'atractiu d'una informació, una rècula d'oracions breus i seccionades, per lineals que siguin, també pot fer-les poc comunicatives, per monòtones i sincopades.

4. Frases compostes

Una redacció no sol consistir en una frase, sinó en un conjunt de frases. De frases simples i, més habitualment, de frases compostes.

En tot cas, una bona redacció es caracteritza perquè les frases hi són ben lligades, no solament de contingut, sinó també de forma, tant si són simples, juxtaposades o no, com si són compostes, de la mena que sigui.

A la pràctica, això significa que, en una bona redacció, les frases no fan mai l'efecte de formar-hi una seqüència accidental, que es podria alterar sense que res en patís. Ben altra és la disposició de l'exemple següent, que no es recomana (i que va acompanyat d'una redacció alternativa):

Els cursos votaran diumenge el nou estatut. El resultat del referèndum es presenta incert. L'estatut pot afectar l'organització territorial. Còrsega es divideix ara mateix en dos departaments.

En un referèndum, de resultat incert, els cursos votaran diumenge un estatut que pot afectar l'organització territorial de Còrsega, ara dividida en dos departaments.

Sobretot cal tractar bé les frases compostes, que no s'han de prodigar sense solta ni de qualsevol manera; que sempre s'han de lligar ben ordenadament, respectant els règims verbals propis de la llengua i no perdent mai de vista el subjecte del conjunt, o els subjectes de cada frase integrant.

5. Incisos, frases extenses

Un hàbit, també retòric, a què s'ha de renunciar en una redacció com la que demana VilaWeb, és el de confegir frases interminables, que resulten perdedores. Més encara s'han d'evitar les proposicions mal forjades o descoordinades (cosa freqüent quan són massa llargues), perquè acaben essent de comprensió incerta o nul·la.

Gairebé com a corol·lari del criteri precedent, cal defugir la proliferació dels incisos (i proscriure sense excepcions la dels incisos dintre d'incisos), que sovint són el producte d'una mala disposició redaccional. I cal fugir-ne perquè sovint entelen la notícia, si no és que la dissipen. Per això no es pot encoratjar gens un exemple com el següent:

El primer semestre del 2002, l'augment de passatgers va ser del 6% (uns 7,5 milions), i si les companyies J. i B. van ser les que van experimentar un increment d'usuaris més espectacular durant el primer semestre, que és quan B. va passar de 800.000 passatgers a 1.200.000, la qual cosa suposava un augment del 50%, mentre que J. incrementava el volum d'usuaris al voltant del 31,6%, passant de 190.000 viatgers a 250.000, companyies com F. i L. patien pèrdues importants (del 20% al 10%).⁹⁸

6. Discreció retòrica

Una pràctica que cal evitar, oimés que afecta no pocs texts periodístics, és el d'una escriptura ociosament retòrica que perjudica la funcionalitat que hauria de tenir la prosa informativa, una prosa adequada a la informació que ha de vehicular i servir amb tota l'eficàcia possible.

Un dels aspectes d'aquesta escriptura retòrica és, per exemple, el de l'ús de sinònims 'per a no repetir'. Però aquest ús és, justament, un dels efectes de la 'repetició', i no pas la solució, que està en uns altres procediments. Per exemple, en una escriptura més lligada, basada en l'expressió verbal i en l'ús dels pronoms adequats (vegeu l'apartat B d'aquest capítol, apunts III i IV).

A sobre, aquesta necessitat de disposar contínuament de sinònims porta a l'adopció reiterada de recursos diguem-ne menys 'populars', com 'realitzar' (per 'fer'), 'materialitzar' (per 'concretar'), 'usar' (per 'fer servir'), 'zona' (per 'lloc')... Però també afavoreix l'ús de termes en un sentit inadequat o erroni, com el de 'obviar' (per 'evitar'), de 'iniciar' (per 'començar'), de 'celebrar' (per 'fer'), de 'encetar' per 'estrenar'; o bé de 'abassegar' per 'aclaparar', de 'endegar' per 'emprendre'...

⁹⁸ D'una manera més àgil i clara, el text es podia haver redactat, per exemple, així: 'El primer semestre del 2002, l'augment de passatgers va ser del 6% (uns 7,5 milions). Les companyies que van pujar més espectacularment foren J. i B.: si aquesta última va passar de 800.000 passatgers a 1,2 milions (un 50% més), l'altra va passar de 190.000 a 260.000 (un 31,6% més). Contràriament, companyies com F. i L. van tenir pèrdues importants (del 20% al 10%).'

També té a veure amb aquesta pràctica retòrica l'adjectivació merament 'ornamental', sovint reforçada amb seqüències d'adjectius de significat pròxim, enfilats de dos en dos o de tres en tres.

Això no vol pas dir que s'hagi de relegar o desestimar cap paraula o locució amb el pretext que ningú no la diu o no l'entén,⁹⁹ un pretext que a vegades sols denota una certa arrogància. No, l'única cosa que això vol dir és que s'han de fer servir les paraules justes: ni una més de les que calguin, bo i respectant-ne el sentit i el to que tenen.

7. Frases plenes de sentit

Precisament per la funció comunicativa general i directa que té, un text periodístic s'hauria de caracteritzar, a més a més, perquè tot hi fos necessari, tot hi concordés, tot hi tingués sentit. I quan diem tot, també volem dir cada una de les frases que el configuren. Dit a l'inrevés, caldria que res no hi fos sobrer, ni discordant, ni fútil:

- el lèxic: emprant les paraules necessàries, d'acord amb el sentit i la propietat, i estalviant els mots superflus, de farciment; prescindint, doncs, dels mots que no aporten res a la comprensió d'una frase, i d'aquells que s'empen rutinàriament, sense que ni el text ni el context els reclamin;
- la sintaxi: que cada frase tingui una estructura clara i funcional, i que totes es vertebrin al servei d'un relat directe i transparent, sense giragonses ni fosquedats que el facin ambigu, o inintel·ligible.

ii. INFORMACIÓ EN UN SOL BLOC

La informació continguda en un text és de comprensió més directa i àgil, si aquest text es redacta relligant-ne i ordenant-ne els elements que el componen. Això és particularment necessari a VilaWeb, tant per raons de parquedat i síntesi com d'immediatesa.

Mai una notícia no hauria de semblar feta de fragments dispersos que s'han anat adherint ocasionalment, ans sempre hauria d'ésser un tot estructurat amb un propòsit manifest: el de comunicar-ne el contingut essencial, revestit d'aquelles dades que l'expliquen, l'expliciten, el caracteritzen i el situen d'acord amb aquest propòsit. Encara que les dades del conjunt s'hagin obtingut d'una manera discontinua i dispersa, la redacció que les junyeix les ha d'integrar ordenadament i significativament.

En concret, s'ha d'evitar que els elements d'una notícia, sobretot en un text breu, hi apareguin dispersos: el nucli de la informació fragmentat en seqüències discontinues, igual que les dades complementàries o les indicacions circumstancials. No és gens recomanable,

⁹⁹ Aquest criteri, sovint basat en el coneixement del periodista, s'ha aplicat i s'aplica a mots i expressions prou vivaces, això si no se sustenta en l'absurditat de mesurar la comprensibilitat d'una paraula o expressió per la semblança o dissemblança amb l'espanyola (o francesa) corresponent. Cal fer observar que les paraules o expressions que no es fan servir es perden?

per exemple, una redacció com la de les mostres següents (seguides de propostes alternatives més lligades):

La Fira s'adreça principalment a empreses del País Valencià que operen dins el sector ambiental, que inclou des de companyies que fan reciclatge de materials fins a les que es dediquen a depurar aigua. L'objectiu és crear un fòrum d'intercanvi d'informació i que les companyies estableixin contactes per impulsar la seva activitat com una alternativa a les empreses tradicionals. La Fira rebrà la visita de grups d'escolars, que participaran en tallers orientats al respecte al medi, com la separació de les escombraries, el reciclatge de paper i les manualitats.

La Fira s'adreça principalment a les empreses del País Valencià del sector ambiental, des de les que reciclen materials a les que depuren aigua, perquè puguin establir contactes, intercanviar informació i proposar-se com una alternativa a les empreses tradicionals. Però també als escolars, que participaran en tallers de respecte al medi, de tria d'escombraries, de reciclatge del paper i de manualitats.

Víktor Iútxenko ha demanat el suport de l'exèrcit i de la policia, i ha fet una crida a la desobediència civil. Milers de persones són per tercer dia al carrer (a la foto) i ahir van envoltar la seu del govern ucraïnès. Poc després l'oposició va proclamar Iútxenko president del país. Hom estima que entre 100.000 i 200.000 persones han sortit als carrers de Kíev per denunciar el frau als comicis que s'acaben de celebrar al país. Putin, avalador de Víktor Ianukovitx, el guanyador oficial dels comicis, ha desqualificat la UE perquè demanen un nou recompte de vots. Des que el líder opositor Víktor Iútxenko va denunciar públicament frau a les eleccions, les manifestacions a les principals ciutats del país han estat constants. Tant l'OSCE com la UE i els EUA han reclamat al govern ucraïnès que es faci un nou recompte. Només Putin ha felicitat Ianukovitx, que defensa un acostament a Rússia.

Víktor Iútxenko ha demanat el suport de l'exèrcit i de la policia i ha fet una crida a la desobediència civil. Milers de ciutadans, entre cent mil i dos-cents mil, protesten als carrers de Kíev (a la foto), per tercer dia consecutiu, contra el frau electoral. Ahir van envoltar la seu del govern ucraïnès i, poc després, l'oposició va proclamar Iútxenko president del país. Des que aquest va denunciar públicament el frau electoral, les manifestacions a les principals ciutats del país no han parat. Ara tant l'OSCE com la UE i els EUA reclamen al govern ucraïnès que faci un nou recompte. Però Putin ha desqualificat la Unió Europea i ha felicitat el guanyador oficial dels comicis, Víktor Ianukovitx, que és partidari de l'acostament a Rússia.

iii. PARTS D'UNA NOTÍCIA

A diferència dels diaris escrits tradicionals, a VilaWeb les notícies tenen un tractament sintètic i no es desglossen, posem per cas, en entradeta i cos de la informació, ni aquest es distribueix en apartats, cadascun amb l'epígraf corresponent. Podríem dir que, a VilaWeb, la notícia solament té cos. Que una part d'aquesta aparegui a portada, i la resta, es dipositi en

una pàgina de complement, no modifica, generalment, aquesta fórmula: la immensa majoria de notícies de VilaWeb componen un tot indistint, solament 'tenen cos'.

Això sí, totes són introduïdes per un titular, sovint també per un subtítol (alguna vegada, per més d'un), i totes s'han d'enunciar i desenvolupar cercant tot el rendiment comunicatiu possible de les opcions expositives del mitjà.

1. Titulars

Justament perquè, a VilaWeb, les notícies tenen, diguem-ho així, cos i prou, els titulars i els subtítols, no sols hi fan la funció que els és pròpia, sinó també la d'entradeta. No són, doncs, una simple crida a la lectura de la notícia, més o menys ben trobada, sinó que han de delimitar, en certa manera, la informació que anuncien.

En poques paraules, un titular ha d'ésser el reclam d'una notícia: ha d'incitar a llegir-la, però amb concisió i precisió. Ha d'ésser breu. No ha d'ésser una sinopsi ni una glossa de la notícia, sinó una síntesi. No ha d'ésser hiperbòlic, ni ha d'insinuar res que la notícia no contingui o que les circumstàncies no justifiquin, però ha de tenir projecció i força.

2. Subtítols

El subtítol ha d'il·luminar o ampliar el contingut del títol. És més explicatiu i cenneix el sentit del titular, o bé destaca algun aspecte de la notícia que el títol no captura amb prou relleu. De totes maneres, no pot ésser extens, ni ha de resumir la notícia, ni en tot ni en part.

Si una notícia demana més d'un subtítol cada un dels subtítols que la precedeixen n'hauria de destacar o il·luminar un aspecte de relleu.

3. Enunciat

La redacció de la notícia pròpiament dita ha de començar, en principi, enunciant-la. Dit d'una altra manera, amb l'exposició d'allò que en constitueix el nucli informatiu: aquelles dades que fan que una notícia sigui la notícia que és i sense les quals no hi hauria informació, o no hi hauria la informació que pretenem publicar.

Ara, enunciar una notícia no vol pas dir oferir-ne un resum, com faria una entradeta, sinó obrir-la, i obrir-la amb allò que n'és el contingut més important o revelador. No perdéssim de vista que l'enunciat ha d'ajudar el lector a captar directament, i més fàcilment, la informació.

Per exemple, una notícia sobre un sisme molt devastador i mortífer podria començar especificant el nombre de morts i la magnitud dels danys causats pel fenomen:

Més de dos mil morts, centenars de desapareguts i danys materials molt importants són el resultat provisional d'un terratrèmol amb l'epicentre a l'illa de Sumatra (Indonèsia).

Un començament com aquest, justificat per la gravetat del fet, exposa el 'quid' de la notícia, l'aspecte essencial, i prepara el lector interessat a prosseguir la narració del fet.

Girant la qüestió, es podria dir que una notícia no hauria de començar mai, com a norma, exposant detalls secundaris o circumstancials, com s'indica a l'apartat següent.

4. Desenvolupament

Una vegada resolt l'enunciat de la notícia, aquesta s'ha de completar en totes les dades de relleu i d'interès per al lector. I això s'ha de fer ordenadament, destriant-ne cada aspecte i relligant-los tots d'acord amb un esquema que doni a cada notícia la dimensió escaient i que ajudi el lector a comprendre-la.

Per exemple, la notícia que hem enunciat a l'epígraf anterior es pot desenvolupar com segueix:

De fet, és el terratrèmol més fort d'aquests darrers quaranta anys i el cinquè des del 1900. Però és que, a més a més, les onades gegantines que ha originat han devastat una part de les costes de Malàisia, Tailàndia, l'Índia i Sri Lanka. En aquest moment les regions afectades pel sisme o les onades es troben, a més a més, incomunicades. Mentrestant, les organitzacions humanitàries de tot el món comencen a mobilitzar-se per assistir ferits i damnificats.

5. Especials...

VilaWeb no publica solament les notícies breus característiques de la portada i dels canals especialitzats. Certs fets, efemèrides, activitats... donen peu a allò que en diem 'especials' i reportatges, que tenen un tractament més equiparable al dels periòdics informatius tradicionals i, per tant, segueixen més els criteris redaccionals generals d'aquests mitjans.

iv. DADES CIRCUMSTANCIALS

Generalment una notícia relata un fet, i és aquest fet que la narració ha de centrar de manera que copsi l'atenció del receptor. Tots els elements concomitants, de lloc, de temps, de forma..., són complementaris, ben importants a vegades, però no han de distreure del missatge essencial, ni dificultar-ne la captació.

En conseqüència, una notícia no hauria de començar, en principi, amb una indicació de temps o de lloc, tret que aquesta indicació fos essencial al missatge. Dit d'una altra manera, una notícia no hauria de començar amb una indicació de temps o de lloc, tret que fos tan important que, sense aquesta indicació, la informació perdés interès o deixés d'ésser notícia.

Una notícia com la següent es presenta d'una manera inadequada perquè comença amb una indicació de temps poc significativa, que es limita a situar la informació, però al preu de fer-ne menys immediat el contingut bàsic:

Entre les dotze del migdia i les set del vespre, amics i familiars de la soprano barcelonina han retut homenatge a la cantant a la capella ardent instal·lada al Palau de

la Generalitat.¹⁰⁰

Aquesta informació segurament que s'hauria expressat més eficaçment com segueix:

Amics i familiars de la cantant Victòria dels Àngels li han retut homenatge a la capella ardent del Palau de la Generalitat, entre les dotze del migdia i les set del vespre.

Més exemples de notícies començades, a tort, amb dades circumstancials de valor secundari, seguits d'una rescriptura més centrada en el contingut essencial:

Avui a les set del vespre es fa a Barcelona la presentació oficial del llibre 'Volem els papers. La lluita per la repatriació dels papers de Salamanca', presidida pel conseller en cap...

La presentació oficial del llibre 'Volem els papers. La lluita per la repatriació dels papers de Salamanca' es fa avui, a les set del vespre, a Barcelona, presidida pel conseller en cap...

La setmana vinent començarà el Festival Internacional de Música de Benicàssim (Plana Alta)...

El Festival Internacional de Música de Benicàssim (Plana Alta) començarà la setmana vinent...

Entre el 8 i 9 de febrer, es fa el III Fòrum de les Llengües Ameríndies, una iniciativa que pretén formular polítiques de cooperació pel manteniment i promoció de les llengües ameríndies.

El III Fòrum de les Llengües Ameríndies, sobre polítiques de cooperació pel manteniment i promoció d'aquestes llengües, es farà els dies 8 i 9 de febrer.

En canvi, si sembla imperatiu de començar amb la data el primer dels dos exemples següents, també sembla prou justificat de començar-hi el segon:

L'11 de setembre de 2001 dos avions s'estavellaven contra les Torres Bessones de Nova York.

Aquest primer semestre de l'any les companyies aèries de baix preu han millorat extraordinàriament les posicions de mercat.

B. Particulars

i. CONSTRUCCIONS VERBALS, PREFERIDES

Una part no petita de la informació que subministren els mitjans és producte de traducció, directa o indirecta, de l'anglès, una llengua que, sobretot en registre periodístic, fa un ús

¹⁰⁰ El relleu donat a la circumstància temporal contrasta amb l'oblit del nom del personatge de la notícia (potser perquè ja apareixia al titular?). En canvi, el cronista s'hi refereix dues vegades ('soprano barcelonina', 'cantant') en una mateixa frase! (Vegeu, sobre la qüestió, l'apunt vi de l'apartat B, p. 86 ss.)

generós de sintagmes nominals, que se solen traduir mecànicament o que s'imiten sense mirar prim.

El català, tanmateix, té una preferència marcada pels sintagmes de base verbal. Esquematzant molt, podríem dir que en català és més espontani de dir 'els congregats van comprometre's a actuar enèrgicament' que no pas 'els congregats van adoptar el compromís d'emprendre una acció enèrgica'.

Aquest 'ús verbal' exigeix un cert canvi d'hàbits del periodista entrenat a fer seqüències nominals, que ha de transformar en construccions de base verbal. Un procés que demana, sovint, la restructuració o reformulació d'una frase o d'un període, cosa que a vegades pot resultar laboriosa.

A banda l'avantatge de la naturalitat, les construccions de base verbal solen ésser més succintes i clares, ni que sigui perquè fan supèrflua la concatenació de termes sinònims o equivalents per a indicar un mateix referent i obliguen, en tot cas, a representar aquest referent per pronoms, sempre més àgils i en general més inequívocs. Vegem-ho amb uns quants exemples (originals i rescrits):

El nombre de morts per càncer a Europa és més baix del que els especialistes havien previst, i B. assegura que el control del tabac ha contribuït decisivament al seu descens... Però cada dia hi ha més dones fumadores i que fumen amb més quantitat.

El nombre de morts de càncer baixa a Europa més que no havien previst els especialistes, i. B. assegura que el control del tabac hi ha contribuït decisivament... Però cada dia hi ha més dones que fumen i que fumen més.

El jutge condemna el demandat a l'extinció del contracte, la devolució de les quotes i el pagament d'una indemnització.

El jutge condemna el demandat a extingir el contracte, a tornar les quotes i a pagar una indemnització.

L'ISM envia voluntaris a Palestina per participar en l'ajuda a la població en la collita d'olives als camps, el trasllat de ferits amb ambulàncies, l'anada a l'escola dels infants i la reconstrucció de les cases malmeses.

L'ISM envia voluntaris a Palestina per ajudar a collir olives, a transportar els ferits amb ambulància, a portar els infants a escola i a reconstruir les cases malmeses.

ii. ACTIVACIÓ DELS PRONOMS

Les construccions nominals solen tenir per efecte l'abús de termes aproximats per a designar un mateix referent. En canvi, les construccions de base verbal ajuden a posar-hi fre, i això perquè els verbs poden operar amb els pronoms, personals i de tota altra mena, en funció de complements. Els pronoms representen noms, però no són auxiliars dels noms, ans van sempre lligats, d'alguna manera o altra, al verb.

Ara, si els pronoms van lligats a un referent nominal, ens estalvien de cercar equivalents semàntics, pròxims o no, d'aquest referent nominal, i a sobre tenen l'avantatge d'ésser molt més àgils i dúctils.

Si, doncs, la construcció verbal ajuda a formar frases més clares i 'naturals', més directes, l'ús pronominal concomitant estalvia les equivalències nominals, no sempre oportunes i adesiara confuses. Per tant, són aquestes construccions verbals les que s'han d'afavorir en un mitjà que es proposi la màxima eficàcia informativa. Els pronoms, els tenim per servir-nos-en i per servir-nos-en generosament.

Uns pocs exemples ens faran veure la diferència entre períodes construïts 'nominalment' i aquests mateixos períodes disposats en seqüències de verbs i pronoms.

Avui arriben onze produccions als nostres cinemes. Feia moltes setmanes que als cinemes del país no es veia una allau de novetats tan gran. Ací teniu una llista de les noves cintes.

Avui arriben onze novetats als nostres cinemes. Feia moltes setmanes que no se n'hi oferien tantes. Vegeu-ne la llista.

El tractat, que no pot entrar en vigor si no el ratifiquen quaranta-quatre països, sols ha rebut la signatura de trenta-dos estats.

El tractat, que no pot entrar en vigor si no el ratifiquen quaranta-quatre països, sols ho ha estat per trenta-dos.

iii. TEMPS VERBALS DE LA NOTÍCIA

De notícies, n'hi ha que són informacions de fets ja esdevinguts, i n'hi ha que són anuncis de fets que s'esdevindran (programats o previsibles). En el primer cas, s'hi fan servir formes verbals de temps passat, i en el segon, formes verbals de temps futur. Això dit, cal tenir en compte uns pocs detalls:

– Titulars i subtítols d'expressió verbal es redacten en present sempre que sigui possible, bo i tenint en compte que un titular no hauria de discordar mai de la notícia que encapçala. Val a dir, en notícies de fets marcadament pretèrits o futurs, el temps verbal del titular, com és obvi, hi ha de convenir.

– Observant aquestes mateixes condicions de convinença, la introducció de la notícia o enunciat també es pot redactar en present.

– El cos de la notícia es redacta en passat o en futur, segons que informi d'un fet esdevingut o que anticipi una acció.

– En general, és l'hora de publicació que delimita la frontera entre una notícia passada i una de futura, no pas el moment de redactar-la, ni cap dels molts possibles moments de llegir-la. Ara, les notícies de fets esdevinguts immediatament abans de la publicació es poden redactar en present (com si el fet passés en el moment d'escriure'l o de llegir-lo). Igualment

es pot dir de les notícies dels que s'han d'esdevenir immediatament després de la publicació.

– Cal tenir en compte que el temps verbal no és determinat únicament per raons de conformitat cronològica, sinó també, i a vegades sobretot, per raons d'ordre sintàctic, que són prioritàries.

iv. INDICACIONS DE DATACIÓ

– Notícies circumscrites al dia de la publicació: se n'indica el dia d'escaiença amb els adverbis 'ahir', 'avui', 'demà', etc, més que no pas amb el nom del dia de la setmana (dilluns, etc.). Ara, si una notícia ha d'aparèixer publicada a cavall de dos dies naturals, se n'indica l'adverbi de temps oportú, seguit de la data correlativa:

L'espectacle es va estrenar ahir al vespre a la sala G.

L'exposició s'ha inaugurat avui, 20 de juliol, a les Drassanes de Barcelona.

– Notícies de publicació superior a un dia natural: se n'indica la data d'escaiença, que es pot acompanyar del dia de la setmana que pertoqui.

L'Associació es reunirà el dia 15 de maig, a primera hora del vespre.

L'Associació es reunirà dijous, 15 de maig, a primera hora del vespre.

v. CITACIONS: DISCURS DIRECTE I INDIRECTE

És sabut que en català una citació es pot reproduir de dues maneres, en estil directe i en estil indirecte. En un discurs, o estil, directe, s'expressen literalment i exacta les afirmacions (o pensaments) d'algú, encloses entre cometes.

El president companys va dir: 'Tornarem a lluitar, tornarem a sofrir, tornarem a vèncer.'

En un discurs indirecte, en canvi, aquestes afirmacions (o pensaments) ja no s'expressen literalment i exacta, sinó subordinades a una oració principal centrada per un verb declaratiu.¹⁰¹ El tot forma, doncs, una proposició subordinada completiva, i es presenta sense cometes, precisament perquè l'expressió reproduïda no és literalment exacta.

El president companys va dir que tornaríem a lluitar, tornaríem a sofrir, tornaríem a vèncer.

La transformació d'un discurs directe en indirecte implica determinades modificacions de persona verbal (de primera i segona a tercera), de temps (si el verb principal declaratiu és en passat, els verbs secundaris no poden anar en present o futur) i de mode (d'imperatiu, i a vegades indicatiu, a subjuntiu) i, eventualment, d'indicacions circumstancials:

¹⁰¹ Són verbs declaratius els que signifiquen dir, anunciar, manifestar, afirmar, asseverar, insistir, conjeturar, manar, prometre, jurar i similars.

El president disposa: 'Se suspèn la sessió. Es reprendrà d'aquí a dues hores.' (Discurs directe.)

El president disposa que se suspengui la sessió i que es repregui al cap dues hores. (Discurs indirecte, verb principal en present.)

El president va disposar que se suspengués la sessió i que es repregués al cap de dues hores. (Discurs indirecte, verb principal en passat.)

Avui, nogensmenys, qui sap si volent combinar literalitat i agilitat, en la pràctica periodística es confegeixen una mena de proposicions híbrides, en què un verb principal declaratiu introdueix una citació quasi literal entre cometes. 'Quasi' literal, perquè no s'hi respecta l'exactitud (de persona verbal, si més no), que es vol simular amb el maquillatge de les 'cometes'. En contrapartida es violenta sovint l'ús del temps i, a vegades, dels modes verbals, amb resultats com aquest:

El president ha disposat que 'se suspèn la sessió, que es reprendrà al cap de dues hores'.

Doncs bé, aquesta pràctica, per general que sigui, no solament no és recomanable, ans s'ha d'eradicar perquè és sintàcticament violenta i sovint falseja allò que pretén salvar: l'exactitud literal. La fidelitat del contingut no és pas amb unes cometes i amb violència sintàctica que s'assegura. Si de cas, l'exactitud de la citació, ja l'hauria de preservar, i de sobres, el verb declaratiu que la introdueix.

Vegem uns quants exemples de construccions híbrides a base de citacions pretesament literals en estil indirecte, acompanyades de redaccions més avingudes amb el caràcter de la nostra llengua:

Els autors del manifest americà van exposar que 'les llibertats es troben en perill i que cal mobilitzar-se per no perdre els drets civils'.

Els autors del manifest americà van exposar que les llibertats perillaven i que calia mobilitzar-se per no perdre els drets civils.

Els autors del manifest americà van exposar que 'les llibertats es troben en perill i que cal mobilitzar-se per no perdre els drets civils'.

Els autors del manifest americà van exposar que les llibertats perillaven i que calia mobilitzar-se per no perdre els drets civils.

El president electe del IEC va reiterar 'que és molt conscient de la importància de l'Institut per al país i la ciència'.¹⁰²

El president electe del IEC va reiterar que era molt conscient de la importància de l'Institut per al país i la ciència.

¹⁰² És obvi que el president no va dir 'és molt conscient', sinó 'sóc molt conscient'.

vi. ÚS DE REFERENTS GRATUÏT

Una pràctica periodística molt habitual és de designar un mateix referent amb una seguida de termes relacionats, o una mateixa acció, amb una de verbs similars:

- En l'homenatge a Dalí, presidit per estudiosos de l'artista i amics del pintor, van assistir-hi representants polítics i admiradors del personatge empordanès...
- La pàgina conté quatre grans apartats; a la secció d'història...

En el primer exemple, 'artista', 'pintor' i 'personatge empordanès' es refereixen a Dalí i suposen, per tant, que el lector sap que Dalí era un artista pintor, fill de l'Empordà. Si la suposició en aquest cas, i en el nostre marc cultural, és admissible, no ho és pas en molts altres casos. Això vol dir que aquest sistema d'anaforisme ben sovint pot ésser, a més de gratuït, poc informatiu o ben confusionari.

En el segon exemple, per no repetir 'apartat' s'ha recorregut a secció, però és un mal recurs, perquè no són termes sinònims: en una classificació, com és el cas, poden representar categories diferents.

Sigui quina sigui la pràctica periodística general, a VilaWeb evitarem curiosament aquest ús que, en el millor dels casos, és mala retòrica i, en el pitjor, prosa desorientadora i, per tant, poc informativa ... Els exemples anteriors, s'haurien pogut escriure, posem per cas, com segueix:

- En l'homenatge al pintor Dalí, presidit per estudiosos i amics seus, van assistir-hi representants polítics i admiradors...
- La pàgina conté quatre grans apartats; al d'història...

En vist de la generalitat d'aquesta pràctica poc recomanable, potser convé d'insistir que no hi ha el menor inconvenient a repetir un mateix terme en una mateixa frase, si hi ha de guanyar la claredat, i no es pot evitar raonablement (sense complicar la redacció). Les repeticions que, òbviament, no s'han d'admetre són les d'aquesta mena:

Els *representants* que presidien la *representació* d'ex-combatents...
 La *delegació* era formada per quatre *delegats* polítics i quatre de culturals.
 Volem *informar* del butlletí que *informa* dels actes de demà.
 La *llengua* té organismes que s'encarreguen de defensar la *llengua*.
 L'*ús* de la bicicleta per a carregar bateries és *usat* a X.
 En *total*, hi haurà un *total* d'onze espais.¹⁰³

¹⁰³ Possibles maneres de resoldre aquestes repeticions gens recomanables:

Qui presidia la nombrosa representació d'ex-combatents...
 La delegació era formada per quatre membres polítics i quatre de culturals.
 Volem informar del butlletí que detalla els actes de demà.
 La llengua té organismes que s'encarreguen de defensar-la.
 L'ús de la bicicleta per a carregar bateries és habitual a X.
 En total, hi haurà onze espais.

Ni les que la llengua pot evitar amb naturalitat i eficàcia, com en els exemples següents:

A més d'aquests premis, se n'atorgaran tres més (i no pas: A més d'aquests premis, també s'atorgaran altres tres guardons).

El baixista té trenta-quatre anys, és de F., i ja en fa uns quants que viu a B. (no pas: El baixista té trenta-quatre anys, és de F., i ja fa uns quants anys que viu a B.).

Com a resum d'aquest apartat no podem estar-nos de recordar que, de termes sinònims, n'hi ha pocs que ho siguin de veritat i que, per tant, cal pensar-s'hi dues vegades abans de recórrer-hi. També adduirem un exemple de redacció força 'típica', sobretot per il·lustrar com una escriptura més meditada hauria fet guanyar en economia i claredat:

L'aeroport de Son Sant Joan ha començat una de les setmanes amb més activitat de l'any. Concretament, 43.000 passatgers més respecte de l'any passat trepitjaran l'aeroport mallorquí durant tota aquesta setmana. Segons AENA, ens que gestiona l'aeroport, 2.300.000 usuaris van passar per les instal·lacions al llarg del mes de juny. No en va dissabte ja es va marcar un rècord històric: només aquest dia, 143.000 turistes van arribar a l'illa de Mallorca.

Observem-hi que 'passatgers', 'usuaris' i 'turistes' designen una mateixa realitat. Igualment passa amb 'trepitjar', 'passar', 'arribar', i amb 'aeroport', 'instal·lacions', 'illa'. Com si no fos prou, s'hi repeteix 'aeroport' (tres vegades) i 'setmana'. Tot aquest desplegament palesa una redacció fràgil, poc lligada. Una mica més d'estructura s'hauria traduït, sens dubte, en una redacció més directa i més transparent, com la de l'alternativa següent:

L'aeroport mallorquí de Son Sant Joan ha començat una de les setmanes amb més activitat de tot l'any: hi han aterrat 43.000 passatgers més que no el 2002. Segons AENA, l'entitat que el gestiona, el mes de juny ja van arribar-n'hi 2.300.000 i el rècord històric es va aconseguir dissabte, amb 143.000.

vii. BANALITZACIÓ DEL LÈXIC

Aquesta pràctica de designar un mateix referent amb una sèrie de termes comuns o apel·latius, o una mateixa acció amb verbs de significació anàloga mena sovint a usar determinats termes en un sentit que no tenen, o difuminar-ne el sentit precís.

Així tenim, a tall d'exemple, que, per evitar o no repetir un verb 'massa familiar' com 'fer', s'abusa de 'realitzar', 'dur a terme', 'celebrar', 'crear', etc., que, en rigor, signifiquen 'donar realitat', 'acomplir o consumir', 'executar un acte cerimonial, o fer festa per una circumstància favorable...', 'donar existència a una cosa que no en tenia'. Una cosa similar ocorre amb 'suposar', aplicat a tort en lloc de verbs més apropiats, però considerats massa 'corrents' ('Aquestes obres suposen un cost de 100 milions d'euros', en lloc de 'tenen un cost de...')

Cal evitar decididament aquesta tendència de fer servir termes de significat 'intens' prescindint del sentit propi que tenen. No hauríem d'escriure, doncs, que algú afirma,

assegura o manifesta una cosa, com si aquests verbs fossin simples variants de 'dir' o 'expressar'. No, afirmar és dir categòricament, o implicant rèplica o contestació; assegurar connota autoritat o fermaça, i manifestar implica la revelació d'alguna particularitat no coneguda.

El portaveu va dir que perseguien els interessos de Catalunya i va assegurar que no posarien cap traba a una bona acció de govern; finalment també va afirmar que farien una oposició responsable.

En aquest exemple 'assegurar' i 'afirmar' s'usen com a sinònims de 'dir', però a tort. En efecte, allò que el portaveu 'afirma', si de cas, és la primacia dels interessos de Catalunya; la resta, són precisions, i no hi escau gens de fer-hi servir verbs més contundents que no el de la primera clàusula. Una redacció més apropiada podria haver estat la següent:

El portaveu va dir que perseguien els interessos de Catalunya i que no posarien cap traba a una bona acció de govern; en definitiva, que farien una oposició responsable.

Els casos exemplificats disten força d'ésser únics, i són molts els camps semàntics afectats per aquesta pruija de desplegar recursos lèxics variats i emfàtics, molt sovint innecessaris i perturbadors, si pensem que, en definitiva, aquesta pràctica acaba, no solament banalitzant el lèxic, sinó desproveint-lo de precisió i d'expressivitat.

Les observacions fetes en aquest paràgraf i en l'anterior potser es podrien encloure en la màxima que la informació no vol retòrica (en el sentit pejoratiu del terme).

viii. EUFEMISMES I VULGARISMES

Dos extrems s'han de defugir: l'un és l'ús de termes o expressions considerades vulgars o malsonants, fins i tot en una citació indirecta. Quan la singularitat de la notícia ho aconselli, es poden reproduir, tanmateix, en una citació directa.

L'altre és el de recórrer a termes eufèmics per pruija de correcció, política o no. No tan sols perquè l'eufemisme emmascara la realitat, cosa desavinent amb la funció informativa, sinó perquè sovint vehicula conceptes ben diferents d'aquell a què volem referir-nos.

Aquest fenomen de substitució eufèmica ocorre sovint en les designacions de deficiències físiques o psíquiques, o de condicions socialment mal acceptades. D'aquí vénen les 'deficiències acústiques', els 'econòmicament dèbils', la 'tercera edat', els 'ancians', els 'invidents', etc., en lloc de 'sordesa o sordària', de 'pobres', de 'vellesa', de 'vells' o 'gent gran', de 'cecs'.

Hi ha casos, tanmateix, en què el terme habitual per a designar una determinada condició o realitat s'ha degradat manifestament i s'ha convertit en un insult o gairebé. És obvi que un terme talment degradat ha d'ésser substituït amb el millor recurs possible. Seria el cas, de 'deficient mental', per exemple.

ix. EXPRESSIONS QUANTITATIVES APROXIMADES

Quan és el cas d'indicar una quantitat aproximada poden ésser més avantatjosos nombres col·lectius com 'vintena', 'centenar', 'miler', que no pas expressions com 'uns vint', 'més de cinquanta', 'aproximadament mil', etc. A sobre, si tenim en compte que els nombres col·lectius són aproximatius, no és necessari de recalcar-los amb cap indicador especial:

Una vintena d'afectats han fet cap al jutjat (no pas 'aproximadament uns vint afectats...').

És incongruent d'acompanyar un nombre exacte amb un indicador d'aproximació:

Participen en aquest congrés disset ponents (no pas 'uns disset ponents').

En general, no s'hauria d'anteposar un indicador d'aproximació a una data exacta:

Un 23 d'abril de 1976, la diada de Sant Jordi va revestir una solemnitat especial.¹⁰⁴

x. LLISTES¹⁰⁵

Una llista no pot ésser una seqüència espontània de termes, siguin noms comuns, siguin noms propis, sinó una seqüència ordenada segons uns criteris, de l'ordre que sigui (magnitud, cronologia, jerarquia, protocol...), que el lector ha de percebre immediatament i clarament.

– Els criteris d'ordenació que no siguin evidents als ulls del lector, s'han d'indicar.

– Si no hi ha cap criteri manifest, ha de prevaler, sempre que sigui possible, l'ordenació alfabètica, que és més neutra, sobretot en el cas dels noms propis.

– Si, en una relació de noms propis (de lloc o de persona), n'hi ha de catalans, aquests han de precedir, ordenats alfabèticament, tots els altres.¹⁰⁶

Lluís Berlanga, Marc Recha, Kenneth Branagh, Jaime Chávarri, Ang Lee, Manoel Oliveira;

Alacant, Barcelona, Palma, Perpinyà, Berlín, Montpeller, Sevilla, Torí, Zagreb.

– En una relació de noms exclusivament catalans pot ésser oportú o necessari d'ordenar-los regionalment. En aquest cas, i sempre que no hi hagi cap criteri superior clar, també ha de prevaler l'ordre alfabètic: de primer, els d'Andorra, seguits dels de les Balears, de Catalunya, Catalunya Nord i País Valencià. Òbviament, si una informació es refereix a una regió concreta, els noms d'aquesta precediran els de qualsevol altra.

¹⁰⁴ 'En canvi, un 23 d'abril va ploure molt' és una expressió pertinent, perquè en designa un, dels molts que hi ha hagut en tota la història.

¹⁰⁵ Ens hi referim a l'apartat dels noms propis, però ara hi insistim, més concretament.

¹⁰⁶ Donat el cas, els noms occitans (sempre en forma occitana, si no n'hi ha de catalana tradicional, evidentment) poden seguir els catalans i precedir tots els altres.

xi. TERMES ENLLAÇATS

En un mitjà com VilaWeb una informació s'amplia amb remissions a les fonts o a recursos informatius complementaris, val a dir, amb un vincle o enllaç, que sol consistir en un terme, o més d'un, subratllat i en blau. Doncs bé, el vincle ha d'ésser tan concret i apropiat com sigui possible, bo i procurant que no sigui gaire llarg (no hauria de superar els tres mots):

1. Quan l'objecte de la remissió té nom propi (persona, lloc, entitat, empresa, mitjà informatiu, web, recurs...), és aquest nom que ha de fer de vincle:

[Pau Gasol](#), [Els Pets](#), [Menorca](#), [Amnistia Internacional](#), [Ford](#), [El Punt](#), [Time](#), [CNN](#), [Som Ràdio](#), [Softcatalà](#), [Google](#), [DOGC](#), [Enciclopèdia Catalana](#), [Wikipedia](#)...;

2. En el cas d'una obra o d'una exposició, és el títol que en fa:¹⁰⁷

[Marc i el seu germà](#), [Terra baixa](#), [Solitud](#), [Fruits Sex](#), [Gioconda](#), [Saló Nàutic](#)...;

3. Ara, en els altres casos, ens servirem d'un terme prou definitori o indicatiu de la matèria de l'enllaç, preferentment un substantiu (també una indicació temporal, etc.), i defugirem, tant com sigui possible, falques com 'ací', 'aquest enllaç / vincle', 'aquesta adreça / pàgina', 'així', 'd'aquesta manera' o similars.¹⁰⁸

[govern X](#), [Parlament X](#), [llej](#), [decret](#), [reforma](#), [procés](#), [estudi](#), [informe](#), [horari](#), [catàleg](#), [servei d'urgències](#), [ensenyament públic](#); (atemptat) [11 de març](#)...

4. Si, tanmateix, resultés indispensable de fer l'enllaç amb un verb, el vincle ha de contenir la forma verbal completa:

X i Z [han estat detinguts](#) (no pas [detinguts](#) i prou), (els premis) es [van anunciar](#) (no, simplement, [anunciar](#))...

C. 'Nomenclatura'

Aquest apartat no s'ocupa pas de terminologia en el sentit d'una especialització de l'activitat humana, sinó d'allò que en podríem dir els noms amb què designem la nostra realitat col·lectiva i els que indiquen les realitats col·lectives diferents de la nostra.

Sense falsejar-la, la realitat se sol veure diversament segons que es designi amb un terme o amb un altre. Al capdavant, és aquesta condició de veure, i copsar, la realitat i els esdeveniments diversament que ens els fa anomenar distintament, alhora que noms diferents d'una mateixa realitat ens la fan veure diferentment. I ja sabem que la comunicació, àdhuc la més objectiva possible, és tributària, en part, d'una manera de veure i de denominar les coses.

¹⁰⁷ Si el títol fos tan llarg que el vincle semblés excessiu, o bé podem resoldre'l amb un recurs genèric relatiu al títol, o bé amb un mot que en formi part i que el representi inconfusiblement.

¹⁰⁸ És clar que una remissió múltiple a un mateix objecte es pot indicar, posem per cas, amb 'en [aquest espai](#)', [aquest altre](#) i [encara aquest](#).

Si VilaWeb té i sosté una concepció global de la comunitat pancatalana, és perquè no la veu com un satèl·lit ni com una parcel·la de cap altra comunitat, que en seria el referent, sinó com un marc de percepció de la totalitat. I no solament de percepció, sinó també, i en conseqüència, de relació i d'interacció. És, doncs, ben congruent que aquesta concepció s'expressi amb referències i termes no mediatitzats o imposats per una concepció forana.

Un dels aspectes, ben elemental, d'aquesta situació afecta la manera com situem el nostre país al món, i com hi correlacionem les regions que en formen part. És un fet que molta gent del nostre país, quan parla del nord, no pensa pas en Occitània, sinó en Cantàbria, que és al nord del centre d'Espanya, però no pas dels Països Catalans. I que és pràctica habitual de veure el nostre país en termes de divisió provincial, encara que sigui sota disfressa comarcal,¹⁰⁹ i de manllevar denominacions aberrants com la de 'Pirineu de Lleida', 'litoral de Tarragona'.¹¹⁰ És obvi que cap d'aquestes designacions no hauria pogut prosperar, sense haver anostrat una visió forastera del propi país.¹¹¹

Un altre aspecte concerneix els noms que atribuïm a certs àmbits de l'administració i a les funcions i càrrecs que s'hi relacionen, noms que palesen meridianament l'esquarterament del país: comú, comuna, municipi, parròquia; alcalde, cònsol major, 'mere', síndic; ajuntament (corporació), comú, municipalitat; ajuntament (casa de la ciutat), casa del comú, comuna; 'apartat de correus', 'caixa postal'; 'carta certificada', 'carta recomanada', 'diputacions', 'prefectures'... O bé, en un altre domini, la designació 'govern central'.¹¹²

Doncs bé, orientativament, les opcions de VilaWeb són les que es detallen tot seguit.

i. EL NOSTRE PAÍS

Els noms actuals de les regions que integren els Països Catalans són: l'Alguer, Andorra (o Principat d'Andorra), Catalunya¹¹³, Catalunya Nord, Franja de Ponent, Illes Balears i Pitiüses (o les Illes: Mallorca, Menorca, Eivissa, Formentera) i País Valencià.¹¹⁴

Per referir-se, doncs, a les regions actuals no s'han de fer servir designacions com 'Regne de València' o 'Comunitat Valenciana' en lloc de País Valencià, tret que apareguin en una citació.

¹⁰⁹ Com es pot dir que la Cerdanya, posem per cas, és una 'comarca gironina', si en bona part és 'província de Lleida' (i en una part encara més gran, 'Pirineus Orientals')? I parlar de 'comarques tarragonines' o 'lleidatanes' què és, si no disfressar amb una denominació suposadament catalana una divisió territorial espanyola?

¹¹⁰ Amb el benentès que 'Tarragona' vol dir ací 'província de Tarragona'.

¹¹¹ En efecte, tothom sap que el Pirineu és molt lluny de Lleida (en termes relatius del nostre país), que Tarragona no arriba fins a l'Ebre.

¹¹² O, d'una manera vergonyant, 'govern de Madrid' per no haver de dir 'govern espanyol' o 'd'Espanya'.

¹¹³ Alternativament, es fa servir el terme Principat en lloc de Catalunya, però mai en denominacions oficials o equiparables.

¹¹⁴ Cada un dels elements dels noms propis composts s'escriuen amb inicial majúscula: Illes Balears, País Valencià, etc. D'una altra banda, la forma tradicional, i més corrent, de designar els balears és segons l'illa a què pertanyen: mallorquins, menorquins, eivissencs, formenterencs.

Tampoc no són admissibles fórmules com ‘Catalunya francesa’, o ‘Catalunya espanyola’, en lloc de Catalunya (Nord o Sud).¹¹⁵

ii. ELS NOSTRES GENTILICIS

Els gentilicis corresponents d’aquestes regions són alguerès, andorrà, català¹¹⁶, nord-català, balear (o baleàric), valencià.¹¹⁷

Quant als gentilicis més particulars (comarcals, locals...), seguirem les propostes dels repertoris temàtics.

iii. ÚS DE ‘CATALÀ’

Amb relació al nostre país i a la nostra societat no és pertinent, en termes generals, de recalcar que les activitats, obres, etc., que s’hi fan o hi esdevenen es conformen a allò que és propi de la nostra societat: això ja se suposa. Allò que s’ha de recalcar, si de cas, són les activitats, obres, etc., que no s’hi conformen, precisament perquè no es poden suposar. Així, doncs, no s’hauria d’indicar expressament que una publicació de l’àrea catalana es fa en català, sinó, en tot cas, que no s’hi fa.¹¹⁸

Cal tenir present que ‘escriptors en llengua catalana’, ‘cantants en català’, etc., hauria de tenir la mateixa connotació que té ‘escriptors, cantants, en francès’, posem per cas. ‘Escriptors, cantants, en francès’ no significa pas necessàriament ‘escriptors, cantants, francesos’, sinó ‘escriptors que escriuen en francès’ (o ‘cantants que canten en francès’), tant si són francesos com si no. Això sí, quan diem ‘escriptors, cantants, francesos’ donem per fet que ‘escriuen, canten, en francès’.

Ben altrament, acceptem que ‘escriptor, cantant, català’ pugui designar un escriptor que no escriu en català (o un cantant que no hi canta), i que ‘escriptor, cantant, en català’ sigui un ‘escriptor català que escriu en català’ (o ‘un cantant català que canta en català’), com si no fos una obvietat. Però això és donar la raó als qui reclamen patent de catalanitat (literària, musical...) pel simple fet de residir al nostre país. Doncs, no, quan diem ‘escriptor català’, ‘cantant català’, etc., hem de donar per fet que escriu, o canta, en català, que és la llengua del país. I, en tot cas, no hem pas d’indicar-ho particularment. Allò que sí que ha d’indicar-se, per anòmal, és el fenomen contrari, i s’ha de dir, posem per cas, ‘cantants en espanyol’, ‘escriptors en espanyol’.¹¹⁹

¹¹⁵ Per raons anàlogues no farem servir ‘País Basc francès’, etc.

¹¹⁶ ‘Català’ també s’aplica a la totalitat del territori, que denominem ‘Països Catalans’ justament.

¹¹⁷ No hi ha un gentilici comú per a tota la Franja de Ponent, que podria ésser ‘ponentí’.

¹¹⁸ Una altra cosa seria que l’adopció de la llengua catalana constituís la novetat del fet que expliquem.

¹¹⁹ Per deducció, dir d’un cantant del país que ‘canta en català’ és equiparar-lo al qui no hi canta, com si l’expressió lingüística catalana no fos pròpia i distintiva del nostre país, com si fos una més. Però això equival a relegar-nos dintre mateix del nostre espai, en una demostració no pas de tolerància, sinó de submissió.

Igualment cal evitar l'ús sistemàtic del terme 'país' per designar el nostre. No hauríem d'escriure contínuament expressions com 'molts pobles del país fan festa major', 'les associacions del país preparen un manifest', 'els infants del país mal escolaritzats', etc. Sinó 'molts pobles fan festa', 'les associacions preparen un manifest'... Únicament es justifica l'ús de 'país' quan contrastem el nostre amb un altre, o bé quan s'ha d'evitar una possible confusió.

Cal tenir present que aquest ús de 'país' pressuposa un àmbit superior, del qual el 'país' és una parcel·la. En efecte, si hem de precisar que parlem del 'país' és que, quan no ho precisem, parlem d'un altre que fem nostre, pel principi que tothom sobreentén les localitzacions pròpies. (És una mostra de supeditació semblant a la de parlar de 'govern central' en lloc de 'govern espanyol' o 'francès'.)

iv. 'NACIONAL'

És ociós de dir que l'adjectiu 'nacional', sense cap especificació, és sinònim de 'català'; es refereix, doncs, per defecte, a la 'nació catalana'. Si aquest no és el cas, s'ha de determinar a quina nació (país, estat) es refereix. Per tant, s'ha d'evitar l'ús del terme 'nacional' en denominacions d'entitats, institucions, organismes, obres, projectes..., en definitiva, de qualsevol realitat que no sigui catalana o que no hagi estat decidida des d'alguna àrea catalana. En tal cas, el terme 'nacional' se substituirà pel gentilici pertinent, o s'acompanyarà d'aquest gentilici: Audiència (Nacional) espanyola, Pla Hidrològic espanyol (no pas 'nacional').

v. COMARQUES I PROVÍNCIES

Designar les divisions provincials espanyoles que esquarteren el nostre país amb el terme 'comarques' és un procediment desafortunat (i erroni, sobretot quan les divisions comarcals no es corresponen amb les provincials). Allò que s'ha de fer és, simplement, no informar en termes provincials, tret que sigui absolutament inevitable, i en tal cas, no parlar de 'comarques de...', sinó directament de 'província' o, si més no, de 'àmbit', 'àrea', 'circumscripció', 'demarcació'...

Ara, cap raó no autoritza, per exemple, a localitzar fenòmens atmosfèrics, punts geogràfics, etc., en termes provincials, que vol dir amb relació a la capital d'una província, sobretot quan aquell fenomen o aquell punt s'escau lluny d'aquesta capital. Parlar de 'platges de Girona', essent així que a Girona no hi ha platja, o dir que plou a 'tot Alacant' per referir-se a les comarques meridionals del nostre país, és inexcusable.

vi. MUNICIPALITATS, LOCALITATS...

Els municipis de l'àrea catalana són administrats per una 'municipalitat'¹²⁰, o 'ajuntament' (pel 'comú' a Andorra i a l'Alguer), presidida per un 'batlle' ('cònsol major' a Andorra).¹²¹ L'edifici on aquesta corporació té la seu és la 'casa de la vila' (o casa de la ciutat), no 'l'ajuntament'.

Dins el nostre àmbit geogràfic s'hauria d'evitar l'especificació d'un topònim amb apel·latius com ara 'localitat', 'població', etc., tret que pogués haver-hi confusió amb algun altre topònim de caràcter diferent. És així que sembla ociós de dir 'la localitat de Benicàssim', perquè s'ha de suposar que tothom sap que Benicàssim és un nucli urbà. Aquesta pràctica pot ésser, en canvi, convenient a l'hora de referir-nos a topònims exteriors a la nostra àrea, sobretot si són poc coneguts o gens.

Finalment, després d'un topònim del país, especialment si és urbà, convé d'afegir-hi sempre la comarca (o Andorra, o illa) en què s'inscriu. El nom de la comarca ha d'anar entre parèntesis, no pas entre comes, ni precedit de la preposició 'a':

Lés (Aran), Encamp (Andorra), Ceret (Vallespir), Mequinensa (Baix Cinca), Calaf (Anoia), la Vila Joiosa (la Marina Baixa), Migjorn (Menorca).

De totes maneres, sembla ociós d'indicar la comarca en casos com Alacant, Barcelona, Girona, Ripoll, Tarragona..., perquè el nucli urbà és més conegut que no pas la comarca i/o perquè el nom de la comarca corresponent (Alacantí, Barcelonès, Ripollès...) no aporta gaire informació complementària. També, en casos com Guardiola de Berguedà (Berguedà), perquè el nom de la comarca ja forma part del de la població.

vii. 'GOVERN'

Per defecte, el mot 'govern' tot sol, i en minúscula, designa únicament i sempre una instància de poder administratiu de l'àrea catalana, mai de fora aquesta àrea.

Si el context no determinés prou explícitament aquesta àrea, convindria de precisar el terme 'govern' amb el gentilici corresponent: govern de Catalunya, govern balear o de les Illes, govern valencià o del País Valencià, govern andorrà o (de les Valls) d'Andorra.¹²²

En cap cas no són admissibles expressions com 'govern central', o equiparables, per a referir-se al govern de Madrid o de París o de Roma.

¹²⁰ 'Municipalitat' també sembla més aplicable fora de l'àrea catalana en general, i 'ajuntament' a Hispano-amèrica. Recordem, tanmateix, que quan el país era sobirà, el govern municipal era exercit, generalment, pel 'consell de la vila' (Consell de Cent), presidit per un 'cap del consell'.

¹²¹ 'Batlle' designava originàriament un administrador local de la justícia reial, encara que al diccionari d'Alcover-Moll es trobi: 'el nom català genuí equivalent d'alcalde en sentit modern és batlle', l'únic habitual a les Balears i corrent en alguns pobles de Catalunya. (A banda no sembla aconsellable d'anomenar 'síndic' el batlle de l'Alguer per a evitar confusions.)

¹²² Tant el mot 'govern' com el gentilici determinant (francès, italià) sempre amb minúscules, ben entès.

viii. ALGUNES DENOMINACIONS DE PAÏSOS FORANS

Els països, formin estat independent o no, es designen amb el nom que tenen.¹²³ En conseqüència, s'ha d'evitar l'ús sistemàtic de 'estat espanyol' o 'estat francès', al costat d'Alemanya, Rússia, etc., perquè no és coherent i és un simple canvi de nom que deixa intacta la gravitació del nostre país entorn d'Espanya i França.

Ben altrament, allò que s'hauria de fer és sostreure, informativament, l'àrea catalana d'aquesta gravitació, cosa que no es fa pas deixant d'anomenar els països veïns amb el nom que tenen (Espanya, França, Itàlia...), sinó, més aviat, amb procediments com aquests:

– No fer servir Espanya / França (o estat espanyol / francès), per exemple, de punt de referència, i evitar 'tics informatius' a l'estil de:

Barcelona és la ciutat amb l'habitatge més car de l'estat espanyol.
El Segre neix a l'estat francès.

– Oferir les informacions 'estatals' en termes i magnituds del nostre país; per exemple, presentant l'IPC 'en dimensió catalana', i no pas 'estatal', encara que les fonts siguin Madrid i París.

– Parlar d'Espanya o França com parlaríem d'Alemanya o Suècia, sense 'integrar-hi' el nostre país:

Participen en la Conferència universitaris dels Països Catalans i d'Espanya (no pas 'universitaris del país i de la resta de l'estat espanyol').

El Seminari estudiarà la política laboral dels Països Catalans i d'Europa (no pas 'la política laboral d'Europa, el Principat i l'estat espanyol').¹²⁴

ix. CATALANITZACIÓ IMPROCEDENT

Provar de 'catalanitzar' denominacions de realitats externes a l'àrea catalana, per molt que l'hagin afectada, no té solta. Dir Ferran III, en lloc de Ferran VI, perquè és, per a nosaltres, el primer Ferran després del Catòlic (o Ferran II) és ignorar que, a tot estirar, la successió dinàstica legítima s'acaba, a la Corona d'Aragó, amb Carles II.

En canvi, anomenar 'Guerra Civil' la que va desfermar Franco el 1936 és doblement abusiu: d'una banda, perquè no és pas l'única guerra civil que hi ha hagut al nostre país; d'una altra, perquè no fou una guerra civil nostra, sinó de retruc, per la dependència del nostre país respecte d'Espanya. I a més d'abusiu és distorcedor, perquè aquesta guerra es proposava

¹²³ Sobre l'escriptura d'aquests noms propis, vegeu el capítol VI.

¹²⁴ La redacció original segrega el Principat tant de l'estat espanyol com de les Illes i del País Valencià que hi resten diluïts (!).

inequívocament, encara que no únicament, d'agredir el nostre país com a tal. A manca de nom millor, doncs, sempre en podem dir 'guerra del 1936-39'.¹²⁵

x. NORMALITAT EN LES DENOMINACIONS

Símbols i realitats polítiques no s'han de designar amb termes que de fet connoten dependència o supeditació simbòlica. Si no és en un context molt especial, doncs, s'ha de dir 'bandera', no 'senyera', i 'tocar l'himne nacional' (no pas 'La Balanguera', o 'Els Segadors', o 'La Muixeranga'),¹²⁶ ni 'llengua vernacle o pròpia', sinó 'catalana', ni 'terres de parla catalana', sinó 'Països Catalans'.

Per una raó semblant, i de respecte solidari als països dependents, traduirem els termes que en designen els símbols o els organismes polítics, ben igual que traduïm els dels països no dependents. Cal, doncs, prescindir, de 'ikurriña', 'lehendakari', 'Xunta de Galiza', etc. (qui diria 'Fahne' o 'Kanzler' per designar la bandera o el canceller alemanys?), i emprar 'bandera', 'president (basc)' i 'Junta de Galícia'. Així mateix, la llengua del País Basc és el basc o l'èuscar, no 'l'euskera', de la mateixa manera que no diem ni 'el francès', ni 'el deutsch'.¹²⁷

D. Discurs equivalent

Uns fets iguals o semblants s'haurien de relatar amb termes equivalents, en particular si aquests termes són fàcilment connotadors, i a vegades denotadors, en determinats contextos. Aquest és un criteri que a vegades se sol oblidar.

Per exemple, no és rar de llegir, 'reiteradament', que els soldats israelians 'maten' militants (o civils) palestins en les operacions que duen a terme, alhora que els israelians (militars o civils) 'són víctimes' dels atemptats dels militants palestins. La connotació és inevitable: els soldats israelians sí que maten palestins; en canvi, els militants palestins no maten israelians.

Més exemples: qualificar de 'terroristes' els atemptats consumats per uns certs agents, però no els duts a terme per uns altres. O bé tenir les declaracions d'algú amb expressions com 'segons ell(a)', 'en opinió d'ell(a)', etc., però no les dels altres. O bé condemnar uns actes o afirmacions en un context, i aprovar actes i afirmacions iguals en un altre, o a la inversa.

¹²⁵ Molta gent corrent solia dir-ne, a mitjan segle XX, 'guerra de Franco'.

¹²⁶ Si es donés el cas, podria convenir d'escriure 'Finalment, es van tocar els himnes nacionals (o del país): 'La Balanguera', 'Els Segadors' i 'La Muixeranga', l'un darrere l'altre'.

¹²⁷ La connotació de 'solidaritat' que es pot presumir de l'ús d'aquests termes es perd amb la denotació de 'inferioritat' que impliquen. En realitat aquest ús és folclòric i, per tant, indigne d'allò que vol designar.

Doncs bé, un discurs semblant, que tant pot respondre a una voluntat deliberada com a un automatisme reflex (a vegades a un mecanisme de censura), no hi ha dubte que esbiaixa la informació i no és, en general, desitjable.

En aquests casos, el criteri prevalent hauria d'ésser que fets, manifestacions, circumstàncies..., equivalents s'expressessin amb termes equivalents. Cal tenir en compte que la relació d'uns fets equivalents amb termes equivalents no es pot pas interpretar, 'per se', ni com una aprovació ni com una desaprovació d'aquests fets. En canvi, l'expressió d'uns fets equivalents amb termes de denotació o connotació diferent, segons on s'esdevinguin, a qui s'atribueixin..., sí que pot interpretar-se com una presa de posició.

E. Exemples il·lustratius

Tot seguit es transcriu la redacció original de quatre notícies, se'n comenten les febleses d'índole diversa que manifesten i se n'ofereix una redacció alternativa, en consonància amb els criteris proposats en aquestes pàgines. La pretensió és, únicament, d'il·lustrar d'una manera més 'sensible' les opcions estilístiques (redaccionals i de tota mena) assumides per VilaWeb.

i. PRIMER EXEMPLE

Redacció original

Avui a la tarda, al Museu d'Història de València s'ha inaugurat l'exposició Imatges i Memòria de Mauthausen, una mostra fotogràfica que vol evocar i il·lustrar l'horror dels que van ser confinats en aquest camp d'extermini durant el règim nazi, segons que ha explicat la regidora de Cultura de l'ajuntament de València, Maria José Alcón. La selecció pretén ser un homenatge als deportats valencians que van patir l'horror dels camps nazis. Alguns dels supervivents, tals com Francisco Batiste, Francisco Aura i Lluís Estany, han presentat avui l'exposició a l'ajuntament i participaran en els actes paral·lels. L'exposició, organitzada en col·laboració amb l'associació Amical de Mauthausen i el ministeri d'Afers Estrangers austríac, neix amb motiu del seixanta aniversari de l'alliberament d'aquest camp de concentració i es completa amb activitats paral·leles, com taules rodones amb supervivents de l'horror nazi, conferències, la presentació del llibre 'Mauthausen des de la perspectiva espanyola' i la projecció, fins al 30 d'octubre, dels documentals 'Nit i boira', 'El comboi dels 927' i 'Mauthausen'.

Comentaris

La lectura d'aquesta notícia revela una certa rutina redaccional, amb clixés adoptats indiscriminadament, algunes incongruències, repeticions forçades per una redacció poc travada, com si s'hagués fet a còpia d'afegitons successius.

ortografia-tipografia

- ‘Museu d’Història de València’ amb inicials majúscules, però ‘ajuntament de València’ i ‘ministeri d’Afers Estrangers’, que són casos similars, no.
- ‘Ajuntament’, amb inicial majúscula, però es refereix a un edifici.
- Els títols del llibre i dels documentals es consignen entre cometes, però no el títol de l’exposició, que també hi hauria d’anar.

lèxic

- ‘mostra’ com a equivalent de ‘exposició’; més endavant, ‘selecció’ s’equipara a ‘mostra’.
- ‘patir’, en el sentit de ‘suportar’, i en règim transitiu, és una raresa en la llengua popular moderna.
- ‘supervivents, tals com...’: si, d’una banda, l’expressió ‘tals com’ no és gaire genuïna, d’una altra, aplicar-la a persones tampoc no és gaire elegant: no són cap classe d’objecte.
- ‘actes paral·lels’, però no són simultanis, ni similars, sinó complementaris.

morfosintaxi

- ‘aquest camp d’extermini’ en lloc de ‘aquell’, perquè es relaciona amb l’emplaçament del camp, que és llunyà.
- ‘dels que van ser confinats’, en lloc de ‘dels qui van ser confinats’ (és un relatiu personal).
- ‘seixanta aniversari’, en lloc de ‘seixantè aniversari’.
- ‘fins al 30 d’octubre’ per comptes de ‘fins el 30 d’octubre’ (les determinacions de data van sense preposició: ‘ve el 30 d’octubre’, no pas ‘ve `al` 30 d’octubre’).

redacció

- *repeticions abusives*: en un text de poques ratlles, hi llegim ‘camp d’extermini’, ‘camp nazi’, ‘camp de concentració’; ‘l’horror dels... confinats’; ‘deportats... que van patir l’horror’, ‘supervivents de l’horror nazi’ (tres vegades els termes ‘nazi’ i ‘horror’); la notícia es data dues vegades (‘Avui a la tarda, al Museu...’, ‘han presentat avui’).
- *introducció circumstancial*: la notícia comença, injustificadament, amb una indicació de temps, seguida d’una de lloc: ‘Avui a la tarda’, ‘al Museu d’Història de València’.
- *incoherències*: l’exposició ‘vol evocar i il·lustrar l’horror dels confinats...’ i, tot seguit, ‘pretén ser un homenatge als deportats valencians’. És a dir, hi ha dues finalitats? I a més, l’una ‘volguda’ i l’altra solament ‘pretesa’? O potser n’hi ha una de sola, però no s’ha expressat bé?
 - l’exposició s’inaugura al Museu d’Història, però els deportats supervivents en fan la presentació a ‘l’Ajuntament’. La presentació es fa en un lloc distint de l’exposició?
 - al final el text esmenta els col·laboradors organitzatius de l’exposició, però enlloc no diu qui l’organitza.
- *informació deslligada*: l’enunciat d’una exposició inaugurada és seguit del propòsit (més d’un?) que la justifica. En acabat, s’explica que qui l’ha presentada (únicament els supervivents?) també participarà en uns actes complementaris, però aquests actes es

relacionen al final de tot, darrere l'esment dels col·laboradors organitzatius i la circumstància que motiva l'exposició.

Redacció alternativa

L'exposició fotogràfica 'Imatges i Memòria de Mauthausen' s'ha inaugurat avui a la tarda al Museu d'Història de València. Organitzada pel museu mateix, amb la col·laboració de l'associació Amical de Mauthausen i el Ministeri d'Afers Estrangers austríac, s'inscriu en el seixantè aniversari de l'alliberament del camp de Mauthausen. Segons la regidora de Cultura de l'Ajuntament de València, María José Alcón, que l'ha inaugurada, les fotografies exposades volen evocar i il·lustrar l'horror sofert pels confinats en aquell camp d'extermini nazi i homenatjar els valencians que hi foren deportats. D'aquests, els supervivents Francisco Batiste, Francisco Aura i Lluís Estany, que han presentat l'exposició, també participaran en els actes complementaris programats: taules rodones amb supervivents del camp, conferències, la presentació del llibre 'Mauthausen des de la perspectiva espanyola' i la projecció, fins el 30 d'octubre, dels documentals 'Nit i boira', 'El comboi dels 927' i 'Mauthausen'.

ii. SEGON EXEMPLE

Redacció original

El nombre de morts per càncer a Europa és més baix del que els especialistes havien previst fa uns anys, segons publica un estudi de la revista Anals d'Oncologia realitzat per científics de l'Institut Europeu d'Oncologia (Milà) i de l'Institut Gustave Roussy (França). L'estudi analitza els resultats aconseguits amb el programa Europa Contra el Càncer portat a terme entre 1985 i l'any 2000, i que tenia per objectiu reduir en un 15% el nombre de morts per aquesta malaltia. En aquest període, 940.500 persones han mort a causa del càncer, 92.500 menys de les que havien previst els científics (1,03 milions). L'objectiu s'ha aconseguit en la població masculina però no en la femenina. El control sobre el tabac ha estat fonamental en la disminució del nombre de morts ja que el càncer de pulmó és un dels que provoca més mortalitat. D'aquesta manera, les morts per aquest tipus de càncer han baixat a la UE pel que fa a la població masculina però, malauradament, han augmentat en la població femenina, una xifra que s'associa directament al consum de tabac. Peter Boyle, membre de l'Institut Europeu d'Oncologia de Milà i un dels autors de l'estudi, va afirmar que les activitats de control del tabac 'han contribuït de manera fonamental al descens de mort per càncer' i, per tant, el control del tabac ha de continuar sent una acció prioritària en la lluita contra el càncer.

Comentaris:

Si el relat d'aquesta informació apareix prou ordenat, la redacció no és ben lligada, i en alguns punts resulta poc treballada i rutinària, poc concisa. Els conceptes s'hi reiteren, en

termes i fórmules innecessàriament diversos ('més baix', 'baixar', "reduir", disminució', 'descens'; 'mort per càncer'). L'efecte de conjunt és de redacció pobra i pesada.

ortografia-tipografia

– hi manquen comes (després de 'Oncologia', 'Càncer'; també abans de 'però', 'ja que').

lèxic

- ús no justificat de 'realitzat' (per 'redactat', 'escrit', o bé 'fet').
- ús impropï de 'provoca' (per 'causa'), 'tipus' (per 'mena'), 'quantitat'.
- ús inexacte de 'previst' (per 'conjecturat', 'estimat...').
- ús metafòric de 'assignatura', inesciaient.
- ús superflu, inapropiat, de 'acció'.

morfosintaxi

- 'reduir en un 15%': 'en' hi sobra ('reduir' és transitiu).
- temps verbals inadequats: 'persones han mort' (la notícia es del 2004, i els morts en qüestió, del 1985-2000); però, de l'estudi, acabat de publicar, un dels autors 'va afirmar', en lloc de 'ha afirmat' (o 'afirma').
- 'ja que', posposat a l'oració principal.
- 'associa al consum', en lloc de 'associa amb el consum'.
- 'control sobre el tabac', per 'control del...'
- 'va afirmar que les activitats...`han contribuït de manera fonamental...', citació en estil indirecte, entre cometes, i mala concordança verbal (si de cas, 'va afirmar que... havien contribuït'.
- 'sent' en lloc de 'essent'.

redacció

- *paral·lelismes desiguals*: un institut es localitza a Milà; un altre, a França.
- els morts han baixat 'pel que fa a la població masculina', però han augmentat 'en la femenina' (la preposició 'en' hi és poc apropiada).
- *repeticions innecessàries*: cinc vegades es repeteix el concepte de 'morts de càncer'; dues vegades es contraposa, per redacció pobra, 'població masculina / femenina'; 'control del tabac'.
- *fórmules inhàbils*: serveixi de botó de mostra 'hi ha més dones que fumen i que ho fan amb més quantitat'.

Redacció alternativa

El nombre de morts de càncer d'Europa ha disminuït més que no havien estimat els especialistes, segons un estudi de la revista Anals d'Oncologia, fet per membres de l'Institut Europeu d'Oncologia (Milà, Itàlia) i de l'Institut Gustave Roussy (prop de París, França). L'estudi analitza els resultats del programa Europa Contra el Càncer, que es va aplicar del 1985 al 2000 amb el propòsit de reduir un 15% la mortalitat per aquest mal. Doncs bé, en tot

aquell període es va reduir un 22,6% (en termes absoluts: hi hagué 940.500 morts de càncer, no pas 1,033 milions, val a dir: 92.500 menys). Els efectes de la campanya van ser notables entre la població masculina, gràcies al control del tabac, que afavoreix el càncer de pulmó, un dels més mortífers. En canvi, entre la població femenina el nombre de morts va pujar, segurament perquè a Europa cada dia hi ha més dones que fumen i que fumen més. Segons Peter Boyle, membre de l'Institut Europeu d'Oncologia i un dels autors de l'estudi, el control del tabac ha contribuït d'una manera fonamental a reduir la mortalitat per càncer i continua, doncs, essent prioritari.

iii. TERCER EXEMPLE

Redacció original

La reunió de ministres d'Afers Estrangers europeus ha acabat en fracàs. Àustria manté la postura de bloqueig respecte de l'entrada a la Unió Europea de Turquia, que s'ha de debatre a partir d'aquesta tarda. Després d'una trobada de més de sis hores, la ministra austríaca, Ursula Plassnik, ha mantingut l'actitud immobilista respecte del text que ha de servir de pauta per a la negociació. De totes maneres es reprendran les negociacions.

Comentaris

Ve't aquí una mostra de redacció precipitada, que l'autor no devia rellegir, amb incongruències de temps i de sentit, servituds lèxiques i alguna de sintàctica. Fet i fet, sols consisteix en dos períodes repetitius, però discordants.

ortografia-tipografia

– 'Afers Estrangers', considerant que aquí no és pas un nom propi, sinó genèric (no designa pas cap ministeri concret), les inicials no s'haurien de majusculitzar.

lèxic

- 'postura' es fa servir, impròpiament, en el sentit de 'posició', 'actitud'.
- 'bloqueig', mot mal format, en lloc de 'bloqueig'.
- 'després d'una trobada': ús rutinari, inapropiat, de 'després', perquè no deu pas ésser 'després' de la reunió que la ministra s'ha mantingut adversa a l'entrada de Turquia, sinó 'malgrat' la llarga discussió.
- 'trobada': traducció servil, atès que no denota pas cap coincidència, programada o casual, sinó una reunió.
- expressions poc aptes: 'actitud immobilista' (sobre un text).
- 'pauta', terme emprat, a tort, en el sentit de 'base' o 'criteri'.

morfosintaxi

- 'acabar en fracàs', en lloc de 'acabar amb un fracàs'.
- la locució prepositiva 'a partir de' és inapropiada, i baldera, en aquest text.

- ‘per a la negociació’, estructura calcada que suplanta ‘de negociació’ (‘base de negociació’).
- ‘es reprendran’ per comptes de ‘reprendran’.

redacció

- *poca naturalitat*: ‘respecte de’ és una opció poc àgil, si més no, en lloc de ‘a’ (l’entrada), o ‘sobre’ (el text);
- igualment, ‘a partir d’aquesta tarda’ sembla un recurs artificios (‘a partir de’ hi sobra).
- *repeticions*: el segon bloc d’aquesta nota és una rèplica quasi literal de la primera: ‘Àustria manté la postura de bloqueig respecte de l’entrada’ de Turquia a la UE; ‘la ministra austríaca ha mantingut l’actitud immobiliària respecte del text’ de la negociació.
- *incoherències*: en un primer moment el debat (equivalent de ‘reunió’?) ha de continuar a la tarda; però, després, la negociació ha de reprendre ‘aquest matí’. (Són una mateixa cosa el debat i la negociació?).
- la reunió ‘s’ha acabat’ amb fracàs, però, si s’ha acabat, com és que el debat/negociació continua (al matí / a la tarda)?

Redacció alternativa

La reunió de ministres d’afers estrangers europeus s’ha acabat sense avinença, sobretot perquè Àustria continua blocant l’entrada de Turquia a la Unió Europea. En efecte, després de més de sis hores de discussió, la ministra austríaca, Ursula Plassnik, s’ha mantingut inflexible sobre el text que ha de servir de base de la negociació. De totes maneres, les negociacions continuaran.

iv. QUART EXEMPLE

Redacció original

L’al·liat clau del Pentàgon a l’Irak i dirigent del Consell Nacional Iraquià, el xiïta Ahmed Chalabi, ha trencat relacions amb la coalició després que avui registressin casa seva i el seu despatx i confisquessin ordinadors i documents. Chalabi, que ha encapçalat durant anys l’oposició a Saddam Hussein des de l’exili, ha estat l’home de referència del Pentàgon, que el va considerar possible candidat a la presidència, però mai no ha comptat amb la simpatia del poble iraqià. En els darrers temps, a més, les relacions amb els EUA s’havien anat deteriorant i funcionaris del govern nord-americà, en especial del Departament d’Estat i de la CIA, ja no li donaven suport en posar en dubte l’exactitud de les seves informacions i desconfiar per la seva ambició de poder. Per la seva banda, el secretari del Departament de Defensa nord-americà Paul Wolfowitz ha explicat que el Pentàgon suspenia la subvenció de 340.000 dòlars mensuals al Consell nacional iraqià, oposició a Saddam des de l’exili durant el règim baazista.

Comentaris

La redacció d'aquesta notícia és, en general, ben lligada, exceptuant-ne, potser, la disposició de l'últim període. Però hi apareixen errades ortogràfiques, lèxiques i sintàctiques que l'emascaren, algun clicé i alguna repetició innecessària.

ortografia-tipografia

- ‘al·liat’, ‘xiïta’, ‘baazista’, no són les grafies correctes (sinó ‘aliat’, ‘xiïta’, ‘baasista’).
- el nom del secretari de defensa ha d'anar entre comes.
- ‘Consell Nacional Iraquià’ i ‘Consell nacional iraqià’: un mateix nom propi escrit de dues maneres (la bona és la primera).

lèxic

- ‘clau’ (aliat) i ‘referent’ són dos termes per a expressar un mateix atribut; amb un n'hi ha prou.
- ‘registressin’ significat ‘escorcollessin’ no és genuí.
- ‘encapçalat’ i ‘comptar amb’ se solen fer servir abusivament (també en aquest text).
- ‘desconfiar’ no és ‘malfiar-se’, com sembla que és el cas.
- ‘per la seva banda’: falca d'enllaç, sovint poc adient, com aquí.

morfosintaxi

- ‘després que avui registressin... confisquessin’, la construcció ‘després + que + subjuntiu’ és estranya, violenta.
- ‘confisquessin ordinadors...’, manca un complement, indirecte o circumstancial (els ordinadors es confisquen a algú i/o d'algun lloc).
- *temps verbals impropis*: ‘Chalabi, que ha encapçalat l'oposició a Saddam des de l'exili’: el govern de Saddam i l'exili de Chalabi són pretèrits llunyans en el moment de redactar la notícia; a més, ‘ha encapçalat’ es refereix a un passat dintre d'un passat més dilatat.
 - ‘ha estat l'home de confiança’: potser hi convindria més ‘era l'home...’, considerant que es refereix a un passat recent, d'alguna manera no acabat (imperfet).
 - ‘el va considerar’: si el passat de referència es representa amb un indefinit o un imperfet (‘ha estat’, ‘era’), un passat més anterior, i sintàcticament dependent, no es pot representar amb un perfet simple, sinó amb un imperfet o un plusquam perfet (‘el considerava’, ‘l'havia considerat’).
 - ‘ha explicat que el Pentàgon suspenia’: si de cas, ‘havia suspès’ (si és un fet consumat), o ‘suspendria’ (si encara s'ha de consumir).
- ‘En els darrers temps’: quan un espai de temps es compta, com en aquest cas, des del moment de qui s'hi refereix, el català popular l'indica amb el determinant ‘aquest’ (‘aquests darrers temps’).
- ‘en posar en dubte’: la preposició ‘en’ no introdueix un infinitiu causal.
- ‘possible candidat’, hi manca un determinador (‘un’, per exemple).
- ‘desconfiar per’: és ‘desconfiar de’, no ‘per’ (igualment, ‘malfiar-se de’).

redacció

- *imprecisió*: ‘ha trencat relacions amb la coalició’, però no es diu quina (se suposa que és la que governava l'Irac en el moment de redactar la notícia, però cal precisar-ho).
- *prolixitat*: alguna frase és una mica massa llarga; poc indicada la subordinació d'una oració de relatiu ('que el va considerar...'), a una altra ('que ha encapçalat'), ambdues inscrites entre dues frases principals; a sobre, el règim verbal del conjunt és violent.
- *repetició*: al final es diu del Consell Nacional Iraquià que feia oposició a Saddam des de l'exili, cosa ja dita de Chalabi, cap d'aquest CNI.
- *enllaç postís*: la retirada de la subvenció al CNI és un annex a la notícia, centrada en Chalabi, i l'enllaç es fa amb un clicé, 'per la seva banda'. Un punt a part no seria millor?

Redació alternativa

L'aliat del Pentàgon a l'Irac i cap del Consell Nacional Iraquià, el xiïta Ahmed Chalabi, ha trencat relacions amb la coalició que governa el seu país. La ruptura és una resposta a l'escorcoll fet a casa seva i al despatx i al decomís d'ordinadors i documents. Chalabi havia dirigit durant anys l'oposició al règim de Saddam Hussein des de l'exili i era l'home clau del Pentàgon, que el considerava un possible candidat a la presidència. Tot i amb això, no tenia ni té la simpatia del poble iraquià. A més, aquests darrers temps les relacions amb els EUA s'havien anat deteriorant, i els funcionaris del govern nord-americà, en especial del Departament d'Estat i de la CIA, ja no li donaven suport, perquè dubtaven de les seves informacions i es malfiaven de la seva ambició de poder.

Fa dos dies el secretari del Departament de Defensa nord-americà, Paul Wolfowitz, va explicar que el Pentàgon havia suspès la subvenció de 340.000 dòlars mensuals al Consell Nacional Iraquià.

X. ÍNDEX LÈXIC I TOPONOMÀSTIC

Aquest recull no és un diccionari, ni el substitueix. Tampoc no és un vocabulari general o particular, ans conté alguns mots o expressions més o menys freqüents als mitjans i en recorda l'ús pertinent o la inadmissibilitat.

També s'hi indica la forma apropiada d'uns pocs gentilicis i d'uns quants topònims força habituals, de fora els Països Catalans, que

- són objecte de dubte, quant a forma o grafia,
- no adopten a VilaWeb la forma més en voga als altres mitjans.

Al respecte d'aquests topònims, els criteris generals adoptats són els següents:

- les formes tradicionals catalanes són preferents, fins i tot quan han estat arraconades per formes foranes,
- si no hi ha forma tradicional catalana, s'adopta la forma originària,¹²⁸ (transcrita, si cal, no pas transliterada),
- en tot altre cas, prevalen les formes recollides pel Petit Curial i la GEC (sense els diacrítics inusuals en català).

Abreviacions

al. alemany
ar. àrab
ang. anglès
ct. català
dn. danès
es. espanyol
eu. èuscar
fr. francès
gal. gallec
it. italià
nl. neerlandès
oc. occità
su. suec

¹²⁸ Aquesta forma originària pot no coincidir amb l'oficial o la més divulgada, especialment en el cas de països sotmesos o que no tenen estat propi.

- a preposició, en funció locativa té la preferència sobre 'en', si no és per raons eufòniques; a vegades emprada indegudament en lloc de la preposició 'de'. (Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions generals, 8.)
- abassegar** significa 'acaparar', no pas 'aclaparar', 'anorrear', 'devastar'...
- absolut** (en absolut) calc gens recomanable, en lloc de 'gens ni mica', 'de cap manera'.
- aC** abans de Crist (s'escriu junt, 'a' minúscula i 'C' majúscula).
- acabar amb** introdueix el complement que indica el final d'una activitat... ('el míting va acabar(-se) amb l'himne': l'himne és l'acte final del míting); no significa 'eradicar', 'posar fi', 'abolir'... (Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions generals, 3.)
- accedir** aplicat constantment i abusiva en lloc de 'anar', 'arribar', 'entrar'...
- acollir** usat en excés per a indicar l'espai on s'esdevé un acte, etc.
- acondicionar** ha d'ésser 'condicionar' (en tot cas, no significa 'adaptar', 'arreglar', 'rehabilitar', 'renovar').
- administració** en el sentit d'organització de govern, no s'ha d'usar en plural: cada país en té una de sola, formada per totes les instàncies de regiment de la cosa pública, de la municipalitat al govern general.
- agilitar** i no pas 'agilitzar'.
- aglutinar** no significa 'agregar', 'conjuminar', 'aplegar', sinó 'unir amb vesc, goma...'
- Aiacciu** capital de Còrsega (no pas fr. Ajaccio).
- Ais de Provença** ciutat occitana (no pas fr. Aix-en-Provence).
- així com** locució conjuntiva comparativa ('així com aquest no para, aquell sempre es distreu'), no pas il·lativa; no significa, doncs, 'i, també, com també...' ('Es van lliurar els premis i també [no pas 'així com'] les mencions honorífiques'.)
- així que** locució adverbial de temps, equivalent a 'tan bon punt com' ('així que X. va arribar, va començar la sessió'); no significa 'de manera que'.
- ajornar** deixar per a una altra data; no és sinònim de 'posposar'.
- ajuntament** sinònim de 'municipalitat', aplicat sobretot a Espanya i a l'Amèrica hispana; no és sinònim de 'casa de la vila', ni de 'municipi'.
- Àlaba** regió basca (no pas es. Àlava, ni eu. Araba).
- Al-Aiun** ciutat del Sàhara Occidental (si no comença frase, al-Aiun).
- Albi** ciutat occitana (no pas Albí).
- alcalde** sinònim de 'batlle', sobretot a Espanya i a l'Amèrica hispana.
- Alep** ciutat siriana.
- Alger** capital d'Algèria (no pas es. Argel).
- algerí** gentilici d'Alger (no pas 'algerià', ni 'argelí' o 'argelià').
- Algèria** país de l'Àfrica septentrional (no pas es. Argèlia).
- algerià** gentilici d'Algèria (no pas 'algerí', ni 'argelí' o 'argelià').
- àlgid** no significa 'màxim', 'suprem', 'zenital', sinó 'molt fred', 'glacial' (no escriurem, doncs, 'el moment àlgid del debat', sinó 'moment fort').
- algun** adjectiu i pronom indefinit, no quantitatiu; no convé a termes no susceptibles d'ésser entesos indeterminadament, com ara 'temps' ('un quant temps', no pas 'algun temps'; vegeu, a més, 'divers', 'quant', 'un').

altre adjectiu i pronom indefinit, no quantitatiu; indica diversitat (va acompanyat de 'un' o d'algun determinador equiparable. Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions particulars, 1).

Alvèrnia regió occitana (no pas Alvernha, ni oc. Auvernha, ni fr. Auvergne).

amazic (amaziga) poble de l'Àfrica septentrional i la llengua que li és pròpia.

amb entre més usos, acompanya termes que designen mitjans de transport 'anar amb cotxe'. (Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions generals, 8.)

àmbit vegeu 'món'.

amerindi gentilici que designa els aborígens americans (tret dels inuit).

Ankarà capital de Turquia (amb accent a la 'a' final).

Antíbol ciutat occitana (no pas fr. Antibes).

Anvers ciutat de Flandes (la forma ct. fóra Antuèrpia, més acostada al nl. Antwerpen i usada per Lluís de Requesens).

aplec (aplegar) substitueix amb avantatge 'trobada' ('trobar-se', 'fer una trobada'); no hi ha motiu per a considerar aquest ús exclusivament 'folclòric'.

ara bé calc innecessari, en lloc de 'ara', 'però'...

àrea vegeu 'zona'.

Arieja riu occità (no pas fr. Ariège).

Arle ciutat occitana (no pas fr. Arles; no s'ha de confondre amb Arles, la vila del Vallespir).

arreu utilitzat abusivament en lloc de 'a tot arreu', 'pertot arreu', essent així que significa 'seguit, sense intervals', 'atapeït' ('les campanes de la seu, van tocant arreu, arreu').

Aurènja ciutat occitana (no pas fr. Orange).

Avinyó ciutat occitana (no pas fr. Avignon, ni oc. Avinhon).

balear, baleàric gentilici de les Illes Balears; ara, els habitants de les Illes no són ni balears ni baleàrics, sinó mallorquins, menorquins, eivissencs, formenterencs...

banc de dades equivalent de 'data base', preferible a la traducció servil 'base de dades'.

Bangladesh país de l'Àsia meridional (no pas Bangla Desh).

Barbastre vila aragonesa.

Bascònia regió del País Basc que engloba Àlaba, Biscaia i Guipúscoa.

Bàssora ciutat iraquiana.

Bastia ciutat corsa.

batlle cap d'una corporació municipal; preferible a 'alcalde' en tots els àmbits, propis i forans, tret d'Espanya i l'Amèrica hispana.

berber no 'bereber'.

Bèrgam ciutat italiana.

Bielorússia país de l'Europa oriental (no pas Belarús, ni Belorússia).

Bilbao capital de Biscaia (no pas eu. Bilbo).

Biscaia regió basca.

blau-grana sempre, mai 'blau-granes'.

blocar (blocatge) no pas 'bloquejar' (ni 'bloqueig'). Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Lèxic, Observacions, 1).

boicotar no pas 'boicotejar'. (Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Lèxic, Observacions, 1.)

Bolonya ciutat italiana.

Bolzen capital del Tirol del Sud (no pas it. Bolzano).

Bombai ciutat Índia (no pas Mumbai).

Bordeus ciutat occitana (no pas es. Burdeos).

bosnià gentilici de Bòsnia (no pas 'bosni').

Bòsnia-Hercegovina país balcànic (no pas Bòsnia-Herzegovina ni Bòsnia-Herzegòvina).

Botswana país de l'Àfrica meridional (no pas Botsuana).

botxes nom genuí del joc sovint designat amb el gal·licisme 'petanca'.

boxa (boxar) no pas 'boxeig' (ni 'boxejar'. Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Lèxic, Observacions, 1).

Bozen capital de Tirol del Sud (no pas it. Bolzano).

breu (en breu) traducció servil; ha d'ésser 'aviat, ben aviat'.

brou de cultiu traducció servil; n'hi ha prou amb 'cultiu'.

Bruges ciutat de Flandes.

Cadís ciutat espanyola.

Caerdydd capital de Gal·les (no pas ang. Cardiff).

Caixmir regió Índia (no pas Catxemira, ni Cachemira).

Calataiud vila aragonesa.

Calcuta ciutat Índia (hauria d'ésser Calcata).

caldo de cultiu manlleu innecessari; n'hi ha prou amb 'cultiu'.

Càller capital de Sardenya (no pas it. Cagliari).

Cambotja país de l'Àsia sud-oriental (no pas Cambòdia, ni Cambodja, ni Kamputxea).

Canal de la Mànega denominació inculta en lloc de 'la Mànega' (vegeu 'Mànega').

Cànberra capital australiana (amb accent a la primera a).

Canes ciutat occitana (no pas fr. Cannes, ni oc. Canas).

cantautor mot mal format; n'hi ha prou amb 'cantant'.

Canton ciutat xinesa.

Caors ciutat occitana (no pas fr. Cahors).

cap adjectiu i pronom indefinit, acompanya substantius 'comptables'; no és un adverb de quantitat ('no té cap interès a pactar' és una mala construcció, ha d'ésser 'no té gens d'interès...'; vegeu 'gens').

car conjunció causal, d'ús avantatjós.

Carcassona ciutat occitana (no pas fr. Carcassonne).

Cartagena ciutat espanyola o colombiana (la segona no és Cartagena d'Índies ni de Indias).

casa de la vila (de la ciutat) seu de la municipalitat, no pas 'ajuntament'.

casa gran seu de la municipalitat, no pas 'ajuntament'.

Castèlnoudari ciutat occitana (no pas fr. Castelnaudary).

Castres ciutat occitana (no pas oc. Castras).

Catalunya Nord designa tota l'àrea catalana sota domini francès; no és ni 'la Catalunya Nord', ni 'Catalunya nord' (sense article i Nord amb inicial majúscula).

celebrar emprat abusivament i reiteradament en lloc de 'fer', 'dur a terme'...; en tot cas, té una connotació festiva o ritual.

Ceuta ciutat nord-africana (no pas ar. Sabta).

Chicago ciutat dels EUA (no pas Xicago).

Clarmont (d'Alvèrnia) ciutat occitana (no pas fr. Clermont-Ferrand).

cobrar verb no reflexiu; per tant, expressions com 'l'accident s'ha cobrat dues vides', o 'X. s'ha cobrat 10 euros de més', no són admissibles ('s'ha endut dues vides', 'ha cobrat 10 euros de més').

Coïmbra ciutat portuguesa.

col·lectiu emprat a tort i a dret en lloc d'associació, col·lectivitat, grup; o supèrfluament, com en 'el col·lectiu dels gitanos' (amb 'els gitanos' n'hi ha prou).

com, com a se'n fa un ús abusiu, sobretot en frases servilment copiades: 'Enguany els G. hi actuen de teloners' (no pas 'com a teloners'). 'Es designa amb el nom de bífidus' (no pas 'es coneix com [a] bífidus'); 'Entre els intèrprets destacats hi ha X., (fent) d'Otel·lo' (no pas 'com, com a, Otel·lo').

comarca no és una subdivisió provincial; és absurd fer servir 'comarques' per evitar el mot 'província' ('comarques de Castelló', per exemple).

comparació (en comparació amb) aquesta és la construcció preferible; cal prescindir, doncs, de 'amb comparació a' o 'en comparació a'.

complert participi de 'complir'; no és sinònim ni variant de 'complet'.

complet participi de 'complir'; no és sinònim de 'complet', que vol dir 'total', 'sencer'.

Comunitat Valenciana la denominació apropiada és 'País Valencià'.

Conca ciutat espanyola (no pas es. Cuenca).

concloure 'arribar a una conclusió', no pas 'acabar', 'posar fi'.

condicional (mode) no indica probabilitat, sinó únicament condició, que no és pas igual. (Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions generals, 1.)

condicionar bon derivat de condició (aire condicionat); no significa 'adaptar', 'preparar', etc.

condom preservatiu, no pas 'condó'.

conèixer emprat abusivament en lloc de saber ('ja es coneix el guanyador del premi', en lloc de 'ja se sap...').

consensuar ha d'ésser 'pactar', 'acordar', 'convenir'.

cònsol (major) cap d'un comú andorrà.

cop es fa servir abusivament en lloc de 'vegada', 'volta'.

Copenhaguen capital de Dinamarca (no pas Copenhague).

Còrdova ciutat espanyola, amb accent greu i 'v' (no pas es. Córdoba).

Corunya (la) ciutat gallega (no pas es. Coruña ni gal. a Cruña).

crear emprat abusivament i en excés en lloc de 'fer', 'fundar', 'constituir', 'instituir'...

croat (f. croada) participant en una croada; (f. croata) gentilici de Croàcia.

Cuera ciutat suïssa (no pas al. Chur, ni fr. Coire, ni it. Coira).

cuidar significa pròpiament 'pensar a', 'pensar-se', o bé 'ésser a punt de' ('anit m'he cuidat morir': 'em pensava que em moria' o 'he estat a punt de morir-me').

Dàkar capital del Senegal (amb accent a la primera 'a').

davant es fa servir profusament i abusiva per comptes de preposicions més idònies. (Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions generals, 8.)

dC després de Crist (vegeu 'aC').

de preposició multifuncional; preposicions altres, com 'a' o 'per a', n'usurpen sovint l'espai ('Secretaria per a la Immigració', en lloc de 'Secretaria de la Immigració'; 'cardiòleg a l'Institut V.', per 'cardiòleg de l'Institut D.').

deixar estar significa interrompre una acció, no fer cas, d'acord amb el sentit propi de 'estar'; no pas 'deixar córrer'; no és 'deixar córrer'. (Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions particulars, 6.)

desafiament vegeu 'envit'.

desconèixer usat reiteradament en lloc de 'ignorar', 'no saber'.

descuidar antònim de 'cuidar', relegat pels mitjans en benefici d'oblidar.

deslliurar 'alliberar', antònim de 'lliurar'.

despulla sinònim de cadàver; en plural, designa més d'un cadàver, no un de sol.

diferent adjectiu qualificatiu usat impròpiament com a adjectiu indefinit, (vegeu 'divers').

disfrutar manlleu inútil, en lloc de 'gaudir de', 'fruir' o 'fruir de', 'divertir-se'...

divers adjectiu qualificatiu, sinònim de 'diferent', usat impròpiament com a adjectiu indefinit, ('diversos quilòmetres de recorregut', per 'uns quants quilòmetres de recorregut'; vegeu també 'algun', 'quant', 'un').

Douro riu espanyol i portuguès (no pas es. Duero).

Dresden ciutat alemanya (no pas es. Dresde).

Duinkerken ciutat flamenca (no pas fr. Dunkerque).

edició procés de publicació d'una obra; abusivament emprat per a indicar l'execució renovada d'una activitat... ('quarta edició de la fira agrícola', per 'quarta fira agrícola').

Edimburg capital d'Escòcia (no pas ang. Edimburgh).

efemèride fet que s'escau en un dia determinat, no pas 'gran esdeveniment'.

eixir no s'ha de fer servir reflexivament (vegeu 'sortir').

eixir-se'n vegeu 'sortir-se'n'.

el utilitzat com a article neutre, en substitució de 'lo'. (Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions particulars, 2.)

elit gal·licisme que significa, aproximadament, 'la flor i nata' en termes socials; és un mot agut i, per tant, no duu accent.

ell (ella) pronom estrictament personal; no s'ha d'aplicar a realitats no personals o personificades. (Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions particulars, 3.)

en per raó d'eufonia substitueix la preposició 'a' locativa; s'ha d'evitar la distribució 'a', 'en', segons que introdueixin un lloc en sentit propi, o un lloc en sentit lat o figurat.

encetar emprat abusivament per 'començar'; en realitat significa 'fer el primer tall d'una cosa intacta', 'començar a gastar'...

encriptar manlleu innecessari, emprat en lloc de 'xifrar'.

endegar significa 'posar ordre', 'aconduir', no pas 'començar' ni 'engegar'.

- engegar** arrencar un motor o mecanisme; s'usa sovint per 'començar', no sempre apropiadament.
- enginy** inventiva, habilitat; no significa 'giny' (vegeu-ho).
- ensems** significa 'plegats', 'conjuntament', no 'simultàniament'.
- entregar** calc que verbs com 'donar', 'lliurar' fan innecessari; en català antic significava 'reintegrar', 'tornar'.
- envidar** (envit) en sentit figurat, proposar-se de superar un límit o d'acomplir una comesa (no pas 'reptar', que significa tota una altra cosa).
- Erau** riu occità (no pas fr. Hérault).
- Errenderia** ciutat basca (no pas es. Rentería).
- es** pronom reflexiu; no ha de fer mai funció de subjecte. (Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions particulars, 4.)
- escannar** no pas 'escannejar'.
- escenari** lloc on es representa una acció, especialment teatral; no significa 'guió', ni 'situació' o 'context' ('en aquesta situació política, tot és possible', no pas 'en aquest escenari').
- escocès** gentilici d'Escòcia; designa sempre la llengua celta pròpia d'Escòcia.
- escoltar** prestar atenció deliberada a un so o discurs..., no pas simplement percebre'l, sentir-lo.
- ésser** verb copulatiu, a VilaWeb es fa servir, en principi, 'ser' a l'infinitiu. (Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions particulars, 5.)
- estar** no és verb copulatiu; cal evitar-lo en les passives ('un edifici que està dissenyat per un gran taller'. Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions particulars, 6).
- Estocolm** capital de Suècia (no pas Stockholm).
- Estrasburg** capital d'Alsàcia (no pas fr. Strasbourg).
- Estremadura** regió portuguesa; no s'ha de confondre amb l'Extremadura espanyola.
- EUA** sigla d'Estats d'Units d'Amèrica (no pas EE UU).
- èuscar** sinònim de basc, especialment aplicat a la llengua pròpia del País Basc (no pas 'euskera' ni 'euskara'. Vegeu cap. IX Apunts de redacció, Nomenclatura, x).
- evidència** no significa 'prova', 'indici', sinó 'realitat indubtable'.
- Fes** ciutat marroquina.
- film** terme manllevat, d'ús general en totes les llengües romàniques, i això el fa segurament preferible al calc espanyol 'pel·lícula'.
- finalitzar** usat a tort i a dret en lloc de 'acabar', 'finir'.
- flamenc** gentilici de Flandes; aplicat a la llengua, designa les variants del neerlandès parlades a Flandes.
- Florença** ciutat italiana (no pas es. Florència).
- fons** no té plural ('el fons reservat', no pas 'els fons reservats').
- fregar** exercir fricció sobre una superfície, no significa 'vorejar', 'ranejar', 'limitar' (per més que la locució 'frec a frec' signifiqui 'a tocar'; si és acceptable 'la bala li va fregar la pell', no ho és 'les seves propostes freguen la bogeria').
- Friburg** ciutat suïssa (no fr. Fribourg).
- Friburg de Brisgòvia** ciutat alemanya (no Freiburg im Breisgau).

Gant ciutat flamenca.

generar usat en excés per ‘fer’, ‘produir’, ‘suscitar’..., segons context.

gens pronom indefinit i adverbi de quantitat, contrari de ‘tot’; fa joc amb poc, gaire, molt, tot ‘la norma no agrada gens’, ‘no té gaire importància’, ‘no en té gens’, i no pas ‘la norma no agrada res’, o ‘no té molta importància’, ‘no en té cap’ (vegeu ‘cap’ i ‘res’).

Gernika municipi basc (no pas Guernika, ni Guernica).

giny mecanisme, artefacte; és diferent de ‘enginy’ (vegeu-ho).

gira ‘plec del llençol’; en el sentit de ‘recorregut que fa una companyia musical o teatral és preferible ‘ronda’.

global (globalització) un tot considerat en general; l’anglès ‘global’ es tradueix millor per ‘planetari’, ‘mundial’.

Gotemburg ciutat sueca (no pas su. Göteborg).

govern designa el de l’àrea catalana de què tracta el text on apareix; altrament cal adjuntar-hi el gentilici determinant; no són admissibles fórmules com ‘govern central’, perquè no n’hi ha cap als Països Catalans. (Vegeu cap. IX Apunts de redacció, Nomenclatura, vii.)

Gran Bretanya (la) denominació preferible a Regne (o Reialme) Unit.

Groninga ciutat neerlandesa (no pas nl. Groningen).

guerra civil no és una bona designació de la guerra que va assolir el nostre país el 1936; més val dir-ne ‘guerra del 1936-39’ o, simplement, ‘guerra de Franco’.

Guipúscoa demarcació basca (no pas es. Guipúzcoa, ni eu. Gipuzkoa).

Haia (l’) capital dels Països Baixos (no pas la Haia).

Hèlsinki capital de Finlàndia (amb accent a la ‘e’).

Hendaia ciutat basca.

hindú seguidor de l’hinduisme, no pas habitant de l’Índia, que és ‘indi’.

Holanda regió dels Països Baixos, dividida en dues províncies. No s’ha de fer servir per designar tot el país (vegeu Països Baixos).

holandès gentilici d’Holanda, no dels Països Baixos. Aplicat a la llengua, designa la variant del neerlandès parlada a Holanda (vegeu neerlandès).

Hong Kong regió de la Xina (no pas Hong-kong, ni Hong-Kong).

horabaixa (masculí) període comprès entre el migdia i el vespre, d’ús regional, però preferible a ‘tarda’.

inclòs participi d’incloure; no és una variant ni un equivalent de ‘inclús’.

inclús adjectiu, no significa ‘fins i tot’.

incomplir usat indiscriminadament en lloc de ‘violar’, ‘transgredir’ ‘infringir’ o ‘desobeir’.

indi gentilici de l’Índia (per designar els aborígens americans, valdria més servir-se de ‘amerindis’).

infligir no s’ha de confondre amb ‘infringir’ (vegeu ‘infringir’).

infringir (no pas infrigir) significa transgredir (una norma, llei...); no té res a veure amb ‘infligir’, que significa aplicar (un càstig, una pena...).

ingúix gentilici d’Ingúixia (no pas ingush, ni inguix).

Ingúixia país caucàsic (no pas Ingúshia).

iniciar (inici) es fa servir abusivament en lloc de 'començar'; 'iniciar' significa 'introduir (algú) en un àmbit, doctrina'...

Iparralde àrea del País Basc sota domini francès.

Irac país del Pròxim Orient (no pas Irak, ni Iraq).

irlandès gentilici d'Irlanda; designa sempre la llengua celta pròpia d'Irlanda.

Irun població basca (en èuscar és Uranzu).

Islamàbad capital del Paquistan (amb accent a la segona 'a').

Istanbul ciutat turca (no pas Istambul).

ja que locució conjuntiva causal; s'ha d'utilitzar de la mateixa manera que 'com que'. (Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions generals, 8.)

Jaèn ciutat espanyola.

Jalalàbad ciutat afganesa (amb accent a la tercera 'a').

jugar no significa 'fer un paper', 'tenir, exercir, una funció'; a més, el complement de 'jugar a' va sense article ('jugar a bitlles', 'a pilota', no pas 'a les bitlles', 'a la pilota').

Kàbul capital de l'Afganistan (amb accent a la 'a').

Karachi ciutat del Paquistan.

Kemper ciutat bretona (no pas fr. Quimper).

Kenya país de l'Àfrica oriental (no pas Kènia).

Kíev capital d'Ucraïna (amb accent a la 'i').

Kosovë país balcànic.

kosovès gentilici de Kosovë (no pas 'kosovar').

Kyoto ciutat japonesa.

Lahaur capital del Panjab (no pas ang. Lahore).

Lausana ciutat suïssa (no pas fr. Lausanne).

Lieja ciutat belga (no pas fr. Liège).

Lilla ciutat flamenca (no pas fr. Lille).

Lió ciutat francesa.

Lisboa capital de Portugal (la forma ct. tradicional és Lisbona).

Ljouwert capital de Frísia (no pas nl. Leeuwarden).

llançar sinònim de 'tirar, que és generalment preferible (vegeu 'tirar'), llevat de certs usos figurats ('llançar una campanya').

Llemotges ciutat occitana (no pas fr. Limoges).

llençar desfer-se d'una cosa ('llençar els mobles vells, les escombraries'); no és 'llançar' ni 'tirar' (vegeu tots dos verbs).

Lleó ciutat espanyola (no pas es. León).

llevant punt cardinal; mai no designa el nostre país, ni en tot ni en part.

lliurar 'fer a mans', 'donar'; substitueix bé 'entregar', sempre que no en fem un equivalent calcat.

llum (verd o verda) no significa mai 'autorització', 'vist-i-plau'...

llur possessiu de tercera persona plural d'ús no recomanat; en cas de servir-se'n, s'ha de tenir en compte que és el possessiu de 'ells', no de 'ell' (i menys encara de 'vostè!').

lo inadmissible en funció d'article neutre (vegeu 'el').

localitat terme que no hauria d'acompanyar el nom de nuclis urbans de l'àrea catalana (tret que pogués haver-hi confusió amb algun accident geogràfic, per exemple).

Logronyo ciutat espanyola (no pas es. Logroño).

Lorda vila occitana i santuari marià (no pas fr. Lourdes).

Los Angeles ciutat dels EUA (no pas Los Ángeles, ni Los Àngeles, ni Els Àngels).

Lucerna ciutat suïssa (no pas Luzerna).

macedoni gentilici de Macedònia.

macedònic llengua eslava parlada a Macedònia.

Madràs ciutat Índia.

Magrib regió de l'Àfrica septentrional (no pas Magreb).

Magúncia ciutat alemanya (no pas al. Mainz).

Malines ciutat flamenca (en nl. és Mechelen).

Mànega (la Mànega) nom de la mar que separa la Bretanya i Normandia de Cornualla i Anglaterra; la designació, Canal de la Mànega (equivalent a dues vegades Canal o Mànega) s'ha de proscriure.

Marràqueix ciutat marroquina (amb accent a la segona 'a').

marroquí gentilici del Marroc (marroquina, marroquins, marroquines, no pas 'marroquís').

massiu emprat inadecuadament en lloc de 'multitudinari', 'a gran escala', 'en massa' (és un gal·licisme que significa 'massís', 'compacte').

mateix (el mateix) no serveix per a evitar la repetició d'un substantiu ja expressat; són inadmissibles, doncs, construccions com 'les liquidacions diàries i la comptabilització de les mateixes pertiquen al Grup' (en lloc de 'les liquidacions diàries i la comptabilització corresponent pertiquen al Grup').

materialitzar emprat abusivament en lloc de 'concretar', 'realitzar', 'dur a terme'.

medi ambient (mediambiental) calc innecessari i no gens pertinent: en català 'medi' ja significa 'entorn'; també hi ha 'ambient' i 'ambiental' ('estudis del medi', 'estudis ambientals', no pas 'mediambientals').

Melilla ciutat nord-africana (no pas ar. Mlila).

mentrestant contracció de 'mentre estant' ('mentretant' no és admissible).

Minho riu gallec i portuguès (no pas es. Miño).

mirar prestar una atenció visual deliberada a un objecte, cercar-lo amb la vista, no simplement percebre'l; sovint suplantat per veure.

mitjan (a mitjan) locució preposicional que indica la meitat d'un període de temps; s'usa sempre així, no 'a mitjans' ni 'a mitjans de' ('les eleccions seran a mitjan març').

món usat sovint innecessàriament (igual que 'àmbit', 'sector') en expressions com 'el món de la música, de les lletres', etc. ('adreçat als amants del món del còmic', en lloc de 'als amants del còmic'; 'saló dedicat al sector de l'agricultura', en lloc de 'dedicat a l'agricultura').

monegasc gentilici de Mònegue.

Mònegue principat de l'Europa meridional (no pas Mònaco).

Montalban ciutat occitana (no pas fr. Montauban).

Montpeller ciutat occitana (no pas fr. Montpellier, ni oc. Montpelhier).

Montréal ciutat quebequesa (no pas Mont-real, ni Mont-réal).

Montsó vila aragonesa.

Mossul ciutat iraquiana.

mostra terme emprat abusivament en lloc de 'exposició'.

Munic ciutat alemanya (no pas Munich, ni Múnich).

municipalitat corporació municipal, preferible a 'ajuntament' en tots els àmbits, propis i forans, tret d'Espanya i l'Amèrica hispana (vegeu 'comú'. Vegeu cap. IX Apunts de redacció, Nomenclatura, vi).

nacional per defecte, es refereix a la nació catalana, altrament ha d'anar acompanyat del gentilici pertinent; solament s'aplica a realitats o conceptes comuns a tota la nació, val a dir, als Països Catalans, no a Catalunya. (Vegeu cap. IX Apunts de redacció, Nomenclatura, iv.)

Nanquín ciutat de la Xina (no pas Nankin o Nang-king, ni Nanqin o Nang-qing).

Narbona ciutat occitana (no pas fr. Narbonne).

Navarra regió del País Basc (no pas eu. Nafarroa).

neerlandès gentilici dels Països Baixos, no s'ha de confondre amb holandès, que és gentilici d'Holanda, que és una part dels Països Baixos. La llengua parlada als Països Baixos i a Flandes és el neerlandès, no l'holandès.

Niça ciutat occitana (no pas fr. Nice).

Nimes ciutat occitana (no pas fr. Nîmes).

nombre substantiu usat a desdir, sovint supèrfluament ('el nombre de morts de càncer augmenta cada any', en lloc de 'els morts de càncer augmenten cada any').

nombrós adjectiu usat sense mesura, en detriment de 'molt', 'força', etc.

només adverbi usat a tort i a dret, adesiara en detriment d'expressions més adequades com 'i prou' ('n'autoritza una i prou', millor que no pas 'només una'; quant a 'no només' té equivalents com 'no solament', 'no (tan) sols', 'no únicament'... preferibles i no cacofònics.

Nord d'Irlanda regió d'Irlanda sota domini britànic (no pas Irlanda del Nord; el gentilici corresponent és 'irlandès del nord').

nord-americà gentilici dels EUA (no pas 'estatudenc' o 'estadunidenc') i de l'Amèrica del Nord.

o conjunció adversativa emprada a voltes, abusivament, en lloc de 'i' ('els agents han visitat Anglaterra, Cuba o Gàmbia', en lloc de 'i Gàmbia').

oblidar usat, quasi en exclusiva, en detriment de 'descuidar'.

obviar significa 'obstaculitzar', 'oposar resistència', no pas 'esquivar', 'defugir'.

Odense ciutat danesa (no pas dn. Odensee).

Oostende ciutat flamenca (no pas fr. Ostende).

Orà ciutat algeriana (no pas es. Orán).

Òttawa capital del Canadà (amb accent a la 'O').

Ourense ciutat gallega (no pas es. Orense).

Ovieu capital d'Astúries (no pas es. Oviedo).

Pàdua ciutat italiana.

País Basc designa adés la totalitat d'aquesta nació cantàbrica (eu. Euskal Herria), adés el conjunt format per les demarcacions d'Àlaba, Biscaia, Guipúscoa (eu. Euskadi).

Països Baixos estat de l'Europa central. No s'ha de designar amb Holanda, que és el nom d'una regió d'aquest estat (vegeu Holanda).

Pàmies ciutat occitana (no pas fr. Pamiers, ni oc. Pàmias).

Pamplona capital de Navarra (no pas eu. Iruña).

Paquistan país de l'Orient Mitjà (no pas Pakistan).

parafernàlia manlleu innecessari, usat en el sentit, erroni, de 'arsenal' o 'andròmines'... (Els parafernals són els béns que la dona aporta(va) al matrimoni ultra el dot.)

part (per part de) locució emprada abusivament, en lloc de 'de' o, simplement, 'per' ('recuperació dels carrers per la ciutadania', no pas 'per part de la ciutadania').

participar verb preposicional, regeix la preposició 'en' ('participar en una assemblea, en uns comicis'. Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions generals, 3).

partir (a partir de) locució supèrflua en casos com 'el concert serà demà a partir de les 22.00' (n'hi ha prou amb 'demà a les 22.00'); i abusiva en expressions com 'comença a partir de mitjanit' (un verb com 'començar' fa redundant 'a partir de').

Pasai ciutat basca (no pas es. Pasajes).

patir usat profusament i abusiva en lloc de 'sofrir', 'suportar', 'aguantar'...; en la llengua corrent 'patir' és intransitiu i s'usa absolutament ('els infants pateixen molt') o amb la preposició 'de' ('pateix del cor').¹²⁹ (Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions generals, 3.)

pel·lícula vegeu 'film'.

Pequín capital de la Xina (no pas Beijing).

per, per a preposicions d'ús múltiple; 'per a' usurpa sovint usos propis de la preposició 'de'. (Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions particulars, 7; també 'de').

Perigús ciutat occitana (no pas fr. Périgueux).

prejudici significa dany causat a algú; no s'ha de confondre amb 'prejudici' (vegeu 'prejudici').

persona s'empra copiosament, i abusivament, significant 'individu humà'; en plural, 'gent' és sovint una solució més apta.

petanca vegeu 'botxes'.

Piemont regió italiana (no pas Piamont).

Pirineu preferible a Pirineus; en tot cas, no s'ha d'escriure mai 'Pirineu lleidatà' o 'Pirineu gironí', sinó Pirineu occidental o oriental (o bé Pirineu ribagorçà, aranès, pallarès, andorrà, cerdà..., com convingui). La part de la serralada dellà el nostre país, la podem designar amb els gentilicis apropiats basco-aragonès...

Porto ciutat portuguesa (no pas Oporto).

posposar significa 'posar darrere', no pas 'deixar per a un altre dia' ('el romanès posposa l'article

¹²⁹ Per molt que es prodiguin, frases estranyes com 'el nombre d'estudiants ha patit un lleuger descens', 'la Vall d'A. no ha patit cap acció transformadora' s'han d'evitar decididament.

definit al nom’).

potser adverbí modal de possibilitat; el verb que modifica no va mai en subjuntiu, sinó en indicatiu: ‘potser guanyaran’, no ‘potser guanyin’. (Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions generals, 2.)

prejudici opinió no fonamentada en un coneixement real o preferència no raonada; no s’ha de confondre amb ‘perjudici’ (vegeu ‘perjudici’).

problema mot usat profusament, sovint a tort, en lloc de ‘obstacle’, ‘dificultat’, ‘maldecap’...

projecte estudi o pla d’una obra o d’una mesura que hom vol dur a terme, no pas l’obra o la mesura ja acomplertes.

propi significa pertinent, corresponent, no ‘mateix’, ‘en persona’ (‘va venir el conseller mateix’, ‘el conseller en persona’, no pas ‘el propi conseller’).

proposta emprat abusivament per a referir-se a una acció, disposició, fet..., ja consumats (vegeu ‘projecte’).

província terme administratiu que, aplicat al nostre país, no s’ha de dissimular amb ‘comarques de...’, si de cas, amb ‘circumscripció’, ‘demarcació’...

provocar s’empra reiteradament i abusivament en lloc de ‘causar’ (‘una explosió li va causar la mort’, no ‘la hi va provocar’); ‘provocar’ significa ‘incitar’ (‘l’insult el va provocar’).

Pulla regió italiana (no pas it. Puglia, ni es. Apúlia).

quant (un quant) adjectiu i pronom indefinit de quantitat, abusivament substituït per ‘algun’ o per ‘divers’, ‘diferent’ (‘ha recorregut uns quants quilòmetres’, no pas ‘alguns, ni diversos, quilòmetres’; ‘hi ha treballat un quant temps’, no pas ‘algun temps’; ‘atletes d’uns quants països’, i no ‘de diversos països’ (vegeu ‘algun’, ‘divers’; més genèricament, vegeu també cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions generals, 7).

Quebec país nord-americà (no pas fr. Québec).

quelcom pronom indefinit, significa ‘alguna cosa’, però ja no ‘una mica’, ‘un poc’.

realitzar usat incessantment, en lloc de ‘fer’.

rebutjar usat, no sempre apropiadament, com a equivalent mecànic de l’espanyol ‘rechazar’, en lloc de ‘denegar’, ‘negar’, ‘repudiar’, ‘refusar’.

recolzar (en, sobre) significa posar els colzes en una base i, per extensió, aguantar-se o aguantar alguna cosa en un suport (físic o moral); no significa ‘donar suport’, ‘apuntalar’, ‘estintolar’.

Regne de València denominació històrica del País Valencià; sols es fa servir en relació amb el context històric pertinent.

Regne Unit (o Reialme Unit) vegeu ‘Gran Bretanya’.

relació (en relació amb) aquesta és la construcció preferible; cal prescindir, doncs, de ‘amb relació a’, ‘amb relació en’ i ‘en relació a’, ‘en relació en’; també hi ha ‘relativament a’ i locucions equivalents com ‘pertocant a’, ‘tocant a’, ‘quant a’...

rellevància (rellevant) anglicisme innecessari, usat a tort com a sinònim de ‘importància’ (en realitat, en anglès, significa ‘pertinència d’una cosa respecte d’una altra’).

reptar (repte) significa ‘retreure’, ‘amonestar’, no pas ‘envidar’ o ‘desafiar’ (‘envit’, ‘desafiament’).

res pronom quantitatiu, equival a 'alguna cosa', no és un adverb de negació; 'això no pesa res' sols es podria dir d'una bàscula espatllada, per exemple, que no pot pesar cap cosa; allò que té un pes nul no pesa 'gens' (vegeu 'gens'); 'res de res' expressió absurda (igual a 'cap cosa de cap cosa'), que cal substituir per 'ben res', per exemple.

respecte de locució preposicional, no pas 'respecte a'. (A vegades poden ésser preferible locucions com 'quant a', 'tocant a'...).

reticència acció de callar una cosa, però deixant que s'entengui; no significa 'recel', 'resistència', 'renuència'.

retransmetre usat innecessàriament en lloc de 'transmetre'.

rifenc gentilici del Rif; no 'rifeny'. (Vegeu, sobre els gentilicis en -eny, cap. VII Gentilicis.)

Rodés ciutat occitana (no pas fr. Rodez).

Roine riu occità (no pas Ròdan).

ronda recorregut d'una companyia musical o teatral (en lloc a 'gira', que té un altre significat).

Ruanda país de l'Àfrica oriental (no pas Rwanda).

ruïna construcció malmesa o caiguda; en plural, significa restes (arqueològiques, per exemple); no és sinònim de 'runa'.

runa significa 'enderrocall'; no és, per tant, sinònim de 'ruïna', i s'usa en singular.

sabotar (sabotatge) no pas 'sabotejar'. (Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Lèxic, Observacions, 1.)

saharià gentilici del Sàhara o del Sàhara occidental (no pas 'saharai' o 'sahraui', ni 'saharai' o 'sahraui').

San Murezzan ciutat suïssa (no pas al. Sankt Moritz).

Sant Jaume de Galícia capital de Galícia (no pas Santiago de Compostel·la, ni Sant Jaume de Compostel·la).

Sant Joan Lohitzune ciutat basca (no pas fr. Saint-Jean-de-Luz, ni es. San Juan de Luz).

Sant Sebastià ciutat basca (no pas eu. Donosti).

santuari no significa 'refugi', 'cau' ('l'Irac és un refugi o cau de talibans', no pas un 'santuari').

Sàsser ciutat sarda (no pas Sassari).

sector vegeu 'món'.

seguir no significa 'continuar', 'prosseguir'.

sentir percebre un so, suplantat abusivament per 'escoltar' ('hem de sentir aquest soroll a totes hores'; 'sentir un discurs' no és 'escoltar-lo').

sentir-hi tenir capacitat auditiva, no ésser sord ('aquesta criatura hi sent poc').

sentit (en aquest sentit) es fa servir abusivament significant 'en conseqüència', 'sobre això que s'acaba de dir'...

seu (seus, seva, seves) adjectiu i pronom possessiu; en català s'usa parsimoniosament i, en principi, sols referit a persones o personificacions. (Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Sintaxi, Qüestions particulars, 3.)

Sierra Leone país de l'Àfrica occidental (no pas Serra, ni Leona).

sigles solament s'han de fer servir les ben conegudes; les altres, si de cas, després d'haver enunciat sencer el nom que representen, no al revés (primer sigla, després nom). Les de denominacions no catalanes traduïdes han de correspondre a la traducció, no a l'original. (Vegeu cap. IV, Inicials, abreviatures..., C.)

signar (signatura) preferible a 'firmar' (a firma).

síndic batlle a l'Alguer; jutge a Andorra; defensor civil a Catalunya (síndic de greuges. Vegeu cap. IX Apunts de redacció, Nomenclatura, vi).

Sobrarb vila aragonesa (no pas Sobrarbe).

Sòfia capital de Bulgària (amb accent a la 'o').

somniar verb transitiu, s'usa sense preposició: no 'he somniat en això', ni 'he somniat amb això', sinó, simplement, 'he somniat això' ('somniar truites' no 'en truites'; 'una pàtria tan petita, que la somnio completa', no 'hi somnio'); la forma preferent ha d'ésser 'somniar' (de 'somni'), no 'somiar'.

sondar (sondatge) no pas 'sondejar' (ni 'sondeig'. Vegeu cap. VIII Apunts de llengua, Lèxic, Observacions, 1).

sortir (eixir) verb no reflexiu; són inadmissibles, doncs, frases com 'el cotxe s'ha sortit de la carretera', en lloc de 'el cotxe ha sortit de / se n'ha anat de...', 'el riu s'ha sortit de mare', per comptes de 'el riu ha sortit de...' (vegeu 'sortir-se'n').

sortir-se'n (eixir-se'n) aconseguir un propòsit, reeixir en una empresa: 'encara que sembli impossible, se n'han sortit'.

sotassignat qui signa un document (no pas 'sotassignant').

suportar verb emprat abusivament i en excés, en informàtica, en lloc de 'admetre', 'acceptar', 'ésser compatible amb'...

suposar verb que es fa servir abusivament en el sentit de 'equivaler', 'significar', 'representar' ('la nova versió, més clara, és / representa una millora de l'anterior', no pas 'suposa').

tanmateix no vol dir 'així mateix', 'també', sinó 'però'.

tarda terme d'ús regional per a indicar el temps que va del migdia al vespre.¹³⁰

Tejo riu espanyol i portuguès (no pas es. Tajo).

tema substantiu usat profusament, supèrfluament i sovint a tort ('el Congrés parla de les subvencions', no pas 'del tema de les subvencions'); quan no és superflu hi solen escaure millor termes com 'qüestió', 'matèria', 'afer'.

tenir clar expressió manllevada, la locució catalana genuïna és 'veure clar'.

tenir lloc gal·licisme, sempre substituïble per un verb més idoni: 'disputar un partit', 'reunir una assemblea', 'fer un homenatge'... (no pas 'tenir lloc un partit, una assemblea, un homenatge').

tenir forma estàndard de l'infinitiu d'aquest verb; no 'tindre'.

¹³⁰ En català, els termes que designen el temps comprès entre el migdia i el vespre són regionals: 'horabaixa' es diu a les Illes (tret d'Eivissa i l'Alguer), 'vesprada' al País Valencià i 'tarda' a la resta. Ara, 'tarda' és un manlleu i 'vesprada' té ún doble sentit: al País Valencià designa tot el temps que va del migdia a la nit, però fora d'aquí, és un sinònim aproximat de 'capvespre'.

terra (el) quan significa paviment, en català popular no sol dur article: anar per terra, caure a terra, tirar a terra; fregar a terra, llepar a terra...

Tessalònica districte i ciutat macedònia (no pas Salònica).

Tetuan ciutat marroquina (no pas Tetuà).

Tíbet país de l'Àsia meridional (amb accent a la 'i').

tipus substantiu emprat abusivament en lloc de 'mena', 'índole', etc. ('sols cultiven fruita d'aquesta (mena)', 'aquesta mena de fruita').

tirar no significa 'desfer-se d'una cosa', sinó 'deixar-la anar amb impuls ('tirar un roc, una bala'; una carta a la bústia...'; 'tirar l'esponja o la tovallola a terra').

Tirol del Sud regió del Tirol sota domini italià (no pas it. Alto Adige).

Toló ciutat occitana (no pas fr Toulon, ni oc. Tolon).

Tolosa de Llenguadoc ciutat occitana (no pas fr. Toulouse).

Tòquio capital del Japó (preferible a Tokyo, i això malgrat Kyoto).

Torí ciutat italiana (no pas es. Turín, ni it. Torino).

tot davant un topònim, del gènere que sigui, no precedit d'article, aquest adjectiu és sempre invariable: 'tot València', 'tot Osona', 'tot Rússia', 'tot Àfrica' (però 'tota l'Àfrica negra').

totes totes (de totes totes) expressió manllevada innecessària; l'equivalent genuí és, per exemple, 'de totes passades'.

tret de sortida emprat abusivament per 'principi', 'començament', 'origen'...

treure contrari de 'ficar', i per extensió, en català central i nord-occidental, també de 'posar'; però no significa ni 'prendre', ni 'impedir', etc. (de cap manera 'li ha tret dos punts d'avantatge, o 'li va treure el paper de les mans', o 'una cosa no treu l'altra'). Com a contrari de 'posar' potser seria preferible 'llevar', d'acord amb l'ús baleàric i valencià, sense que hagi d'ésser conflictiu amb el sentit de 'deixar el llit'.

trobada (trobar) suplanta, abusivament, 'reunió' o 'aplec'.

Tunis capital de Tunísia (no pas Tunes, ni Túnez).

tunisenc gentilici de Tunis, capital de Tunísia (no pas 'tunisià' ni 'tunesí' o 'tunecí').

tunisià gentilici de Tunísia, país del Magrib (no pas 'tunisenc' ni 'tunesí' o 'tunecí').

Tunísia país del Magrib (no pas Tunis).

Txornòbil ciutat ucraïnesa (no pas rus Txernòbil).

Ucraïna país de l'Europa oriental (no pas Ucraïna, ni Ucrània).

Úmbria regió italiana (no pas Umbria ni Ombria).

Valença ciutat occitana (no pas fr. Valence).

venir forma estàndard de l'infinitiu d'aquest verb; no 'vindre'.

vesprada mot que significa, regionalment, 'horabaixa'; ara, en la llengua general és un equivalent aproximat de 'capvespre'.

veure clar expressió genuïna, sovint usurpada per 'tenir clar'.

veure percebre amb la vista, diferent de 'mirar'; 'veure un gat' no és 'mirar-lo' (vegeu 'mirar').

veure-hi tenir visió, tenir capacitat visual, no ésser cec, en sentit recte i figurat ('no és ben cec, però no hi veu gaire').

veure-s'hi tenir una visió bona o suficient, en una situació concreta ('que t'hi veus, amb tan poca claror?').

viatjar s'usa absolutament, sense indicar direcció o destinació; no és bona una expressió com 'viatja al Magrib' (però sí, 'viatja pel Magrib', que té un sentit diferent).

Viella capital de la Vall d'Aran (no pas oc. Vielha).

Vitòria ciutat basca (no pas eu. Gazteiz).

Xampanya regió francesa.

Xangai ciutat xinesa (no pas Xang-hai, ni Xanghai).

xifrar significa numerar, no pas estimar o avaluar, per tant no s'ha d'escriure 'obres xifrades en deu milions d'euros', sinó 'estimades en...'; també significa escriure en un codi secret i, per tant, fa superflu el manlleu 'encriptar'.

Xixon ciutat asturiana (no pas es. Jijón).

zona mot usat abusivament, i a voltes supèrfluament (igual que 'àrea' o 'espai') per a indicar un lloc; sovint els pronoms 'en', 'hi' fan millor servei ('treballen a la zona del port' 'treballen al port'; 'de nit ningú no s'acosta per aquella zona' o 'tothom fuig d'aquella zona' 'de nit ningú no s'hi acosta' o 'tothom en fuig').

Zuric ciutat suïssa (no pas Zúric, ni Zurich o Zürich).